

jún 2018

novinky z radnice

život a kultúra trnavy

foto: Elena Ursinyová

mesto trnava ■ ročník XXIX ■ číslo 5 ■ nepredajné!

Vpustiť svetlo

Nórsky spisovateľ Jon Fosse začína svoju prózu Lodenica vetou: „Už nevychádzam von, zmocnil sa ma akýsi nepokoj, a tak nevychádzam von.“ Vnútorňný nepokoj, ktorý je prítomný v celom jeho diele, sa snaží preklenúť písaním. Pripomína mi to situáciu dneška. Čítajúc niektoré správy, komentáre a statusy mám dojem, že podobne ako nórsky spisovateľ sa viacerí z nás snažia riešiť vlastný nepokoj písaním.

Ani my často nevychádzame von zo svojho sveta poznania. Ukryli sme sa v ňom v strachu pred neistotou a nutnosťou meniť a rozširovať obzor života. Nechceme ho už vnímať ako kontinuitu, ale ako presvedčenie o vlastnej pravde. Rozhodli sme sa byť radšej v tme, uzavretí do skupín, politicky, názorovo a ideovo rovnakých. Pravdivosť svojho postoja potom ešte často potvrdzujeme očierňovaním iných. Niet divu, že takýto svet stratil farby. Zosivel.

Pre mnohých dokonca sčernel a prehĺbil ich vnútorňný nepokoj. V našich zemepisných šírkach a dĺžkach patrí jún k mesiacom, v ktorom je viac denného svetla než nočnej tmy. Patrí preto prirodzene k tým obľúbenejším mesiacom. Pozýva nás do prírody, do lesa, k vode i do ulíc medzi ľuďmi. Svetlo nás aktivizuje k práci i poznávaniu.

Predpokladom pozitívneho využitia svetla je schopnosť vpustiť ho aj do nášho myslenia a srdca. V predchádzajúcich mesiacoch sa nám v nich nazbieralo množstvo aj negatívnych pocitov, ktoré v nás prehĺbili tmu a skepsu. Práve to je dôvod vyjsť teraz von – na svetlo. Nanovo rozpoznať, že príroda ani ľudia nie sú jednofarební. Ak pripustíme aj iný než len vlastný uhol pohľadu, zažijeme rôznosť a rozmanitosť sveta. Jej zdanlivý rozpor podnecuje k vzájomnej úcte a ľudskosti, namiesto nenávisťi a vytesnenia iných. V takomto svetle možno zistíme, že zeleň prírody či blankytná obloha majú desiatky odtieňov. A vôbec nás to neznepokojuje. Práve naopak, rôznosť nám prináša pri každom ďalšom pozorovaní stále väčšiu radosť. Iným presvietením dostáva pôvodne jednoznačná optika pohľadu novú dimenziu, hĺbku i rozmer.

Nepremeškajme preto nasledujúce dni svetla. Vystúpme z vlastnej uzavretosti do slnkom zaliatej prírody a vzájomne si prinášajme lúče svetla.

Nórsky spisovateľ končí svoju prózu slovami: „Pred krátkou chvíľou tu hore bola moja matka, pohladkala ma po líci, povedala, že s tým písaním musím prestať, musím ísť von!“ Odložme aj my temnú nenávisť a ohováranie.

Každý predsa túži po prijatí a po svetle. Prinášajú pokoj nášmu srdcu, myslí i duši. Vstúpme do svetla.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnava

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redaktorka: Miroslava Kuracinová Valová

Redakčná rada: Dušan Vančo, Martin Jurčo

Redakcia: Radnica, Hlavná 1,

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 344

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Grafická úprava: Andrej Grossmann

Tlač: Bittner print, s. r. o.

Ivanská cesta 2C, 821 04 Bratislava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august / september

a december / január ako dvojčíslo

.....

Novinky z radnice nájdete

aj na nzs.trnava.sk

(eu), foto: Tomáš Kucman, plány veže – zdroj: Štátny archív v Trnave

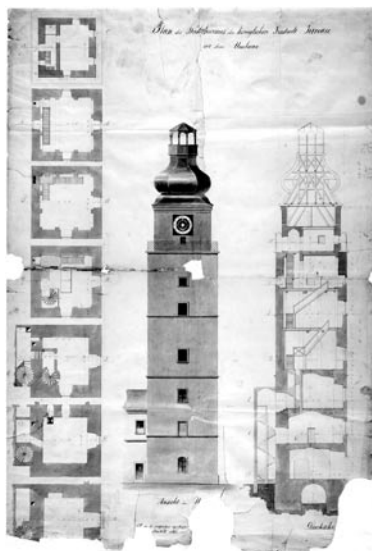
Renesančné iluzívne kvádrovanie mestskej veže podstupuje omladzovaciú kúru

Symbol Trnavy, národná pamiatka – renesančná mestská veža vybudovaná v druhej polovici 16. storočia privíta 780. výročie udelenia slobodného kráľovského mesta s vynoveným vzhľadom. V týchto dňoch sa uskutočňuje obnova jej iluzívneho kvádrovania nad ochodzou. Vzhľadom na to, že rozsahom a spôsobom vypracovania ide o jedinečné riešenie renesančnej fasády nielen v rámci Trnavy, ale aj širšieho regiónu, práce sa uskutočňujú precíznym reštaurátorským spôsobom s maximálnym dôrazom na dodržiavanie správneho technologického postupu.

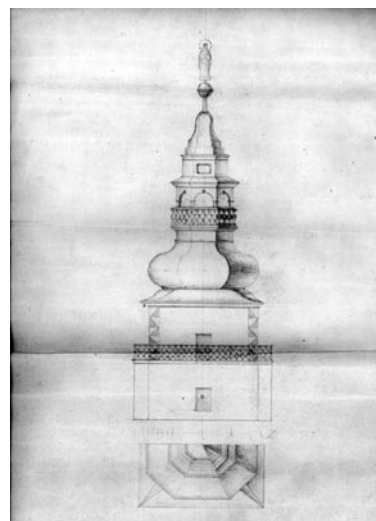
Symbol Trnavy, národná pamiatka – renesančná mestská veža vybudovaná v druhej polovici 16. storočia privíta 780. výročie udelenia slobodného kráľovského mesta s vynoveným vzhľadom. V týchto dňoch sa uskutočňuje obnova jej iluzívneho kvádrovania nad ochodzou. Vzhľadom na to, že rozsahom a spôsobom vypracovania ide o jedinečné riešenie renesančnej fasády nielen v rámci Trnavy, ale aj širšieho regiónu, práce sa uskutočňujú precíznym reštaurátorským spôsobom s maximálnym dôrazom na dodržiavanie správneho technologického postupu.

Po vyše dvadsiatich rokoch od obnovy veže už bola povrchová úprava miestami narušená nielen vplyvmi počasia, ale aj náročky poškodená návštevníkmi. Biely vápenný náter je čiastočne opadaný aj z kamenárskych prvkov.

„Na väčšej časti absentuje náter imitácie kvádrovania, ktoré bolo vyhotovené koncom 90. rokov minulého storočia. Cieľom reštaurovania je tmelením odstrániť defekty omietkovej vrstvy, naniesť novú vrstvu silikátového náteru kvádrovania a hydrofobizovať celý povrch prípravkom na báze esteru kyseliny kremičitej. Vykonaním tohto zásahu sa predĺži životnosť poslednej úpravy v najvyššej možnej miere. Práce sú však komplikované poveternostnými vplyvmi a riešením prístupu k horným častiam kvádrovania a rímse,“ hovorí Mgr. art Tomáš Kucman, ktorý vypracoval technologický postup reštaurátorských prác a sám ich aj realizuje.

Donedávna veľa nechýbalo, aby iluzívne kvádrovanie mestskej veže navždy odišlo do zabudnutia. Zachytené nie je ani na pláne z roku 1864, ktorý zobrazuje vežu a jej prierez od dnešnej Štefánikovej ulice.

ce. Iluzívne kvádrovanie, ale iného typu a len na nárožniach nad ochodzou, je zobrazené iba na jednom z návrhov prestavby veže, ktorá sa uskutočnila rokoch 1864 – 1875. Zvyšky renesančnej výzdoby veže môžeme ešte identifikovať napri-

klad na trnavskej pohľadnici z roku 1903. Napriek pomerne rozsiahle- mu poškodeniu fasád je viditeľná najmä na pravej bočnej strane veže pri pohľade z Trojičného námestia. Pri rozsiahlej oprave veže v rokoch 1938 – 45 bola celá fasáda prekrytá nevhodnou brizolitovou omietkou, pod ktorou zmizli posledné zvyšky jej renesančného vzhľadu. Keď sa v roku 1998 začala posledná rozsiahla rekonštrukcia veže, pravdepodobne sa už na jej iluzívne kvádrovanie málokto z Trnavčanov pamätal. Na základe predchádzajúcich prieskumov, ktoré sa uskutočnili najmä v podkroví susedného domu na Trojičnom námestí 3, však pamiatkari vedeli, že spodná časť veže pod ochodzou bola kvádrovaná iba na nárožiach a plochy medzi rohmi boli len

omietnuté. Základnou požiadavkou zo strany pamiatkarov bolo prina- vrátenie pôvodného renesančného výrazu veže v maximálnej možnej miere. Obnova bola preto spo- jená s rozsiahlym pamiatkovým prieskumom, v rámci ktorého sa našlo originálne plošné kvádrova- nie pod klasicistickým hodinovým ciferníkom z roku 1809. Renesančná výzdoba veže bola obnovená ako rekonštrukčná kópia pôvodným technologickým spô- sobom – vyškrabaním iluzívneho kvádrovania v podobe tzv. diamantového rezu a vytvorením trojroz- merného efektu s pomocou bielej farby kontrastujúcej s okrovo-sivou omietkou. Opätovne bol dostavaný aj arkier, ktorého zvyšky boli ob- javené vo výške prvého poschodia na priechle. ■

Pohľadnica z roku 1903, zdroj: Jozef Benko

(eu) Nový dláždený chodník na Hospodárskej bude vhodnejší aj z ekologického hľadiska....

Popraskaný asfalt chodníka na Hospodárskej ulici bude čoskoro minulosťou. Mestská samospráva v týchto dňoch realizuje jeho kompletnú rekonštrukciu na úseku od križovatky so Študentskou ulicou po križovatku s Ulicou Andreja Sládkoviča. Práce na tejto časti by mali byť hotové do konca mája, v júli sa začne rekonštrukcia chodníka od Sládkovičovej po Hospodársku 4.

Dôvodom na rekonštrukciu chodníka bol najmä jeho zlý technický stav, pre rozsiahle praskliny, prepadliny a pľuzgieri už nespĺňal požiadavky na bezpečný pohyb chodcov. Nový chodník zo svetlosivej betónovej dlažby bude pre mesto vhodnejší aj z ekologického hľadiska, lebo v porovnaní s asfaltom dokáže zadržať určité množstvo zrážkovej vody a menej sa prehrieva.

Pôvodný povrch chodníka z liateho asfaltu aj s podkladovým betónom na ploche 1 800 m² je odstránený. Na jeho miesto sa nanášajú priepustné podkladové vrstvy z drveného štrku a na ne sú ukladané dlaždice s rozmermi 200x100x60 mm. Chodník je lemovaný záhonovým obrubníkom, plochy zelene dotknuté stavbou sú uvádzané do pôvodného stavu. Predpokladané náklady na rekonštrukciu tohto šesťstometrového úseku sú približne 100 000 eur.

Súčasnou rekonštrukcie ďalšieho úseku bude bezbariérová úprava autobusovej zastávky, doplnenie nástupnej plochy varovným a vodiacim pásmom dlažby pre nevidiacich a slabozrakých, doplnenie

a vytvorenie dvoch nových plôch zelene, rozšírenie parkovacieho pásu o dve kolmé miesta a vybudovanie bezbariérového spoločného priechodu pre chodcov a cyklistov. ■

(eu), foto: AG

Náučný chodník v Kamenáči nám pomôže pochopiť význam rovnováhy v ekosystémoch.....

Prínosom prechádzky do Kamenného mlyna už nemusí byť len relaxovanie v príjemnom prírodnom prostredí. Malí aj veľkí Trnavčania a návštevníci mesta tam môžu získať alebo rozšíriť svoje vedomosti o jednotlivých ekosystémoch tejto rekreačnej oblasti. Mestská samospráva v spolupráci s Pedagogickou fakultou Trnavskej univerzity zmenila obvyklú prechádzkovú trasu na náučný chodník, ktorý je prvý svojho druhu na Slovensku.

Po typických ekosystémoch Kamenného mlyna – lužnom lese, mokradi, pôde a líuke sprevádza návštevníkov šesť informačných tabulí. Tamojšie druhy rastlín a živočíchov sú podľa výskytu v ročných obdobiach spracované aj vo forme tzv. fenologického kalendára. Rekreačná oblasť Kamenný mlyn je súčasťou ochranného pásma Chráneného areálu Trnavské rybníky v treťom stupni ochrany prírody. Samotný Chránený areál Trnavské rybníky je zahrnutý vo štvrtom stupni, piaty stupeň ochrany prírody je najprísnejší. Laickí návštevníci si napriek tomu zväčša neuvedomujú, aké dôležité je zachovanie rovnováhy živých a neživých zložiek ekosystémov, a prečo na ne pôsobia niektoré zásahy ľudskej činnosti ničivo. Patrí k nim najmä lužný les, ktorý je dlhodobo ohrozovaný a likvidovaný na mnohých miestach pôvodného výskytu, a práve jeho zvyšok sa nám v Kamennom mlyne zachoval do dnešných dní. A čo to vlastne ekosystém je? Text na náučných tabuliach podáva jednoduché vysvetlenie, zrozumiteľné aj pre najmenších návštevníkov: „Predstavte si bežnú rodinu. Má miesto, na ktoré je viazaná, aj svojich členov. Každý z nich má nezameniteľnú úlohu. Ekosystém môžeme zjednodušene chápať ako spoločenstvo organizmov žijúce na

určitém mieste a v určitém čase. Jednotlivé časti prírody medzi sebou komunikujú pri prenose a obeh hmoty, energie a informácií.“ Žiaci základných škôl a študenti môžu na náučnom chodníku absolvovať nejednu hodinu prírodopisu spôsobom, ktorý sa im zapíše do pamäti oveľa pevnejšie ako memorovanie z učebníc. Pre učiteľov sú určené metodické materiály pod QR kódmi na jednotlivých zastaveniach náučného chodníka, s ktorými môžu pracovať priamo v prírodnom prostredí. Pri troche šťastia a nehučnom správaní môžu deti na vlastné oči pozorovať nielen neživé súčasti ekosystémov, ale aj hmyz a živočíchy. Dozvedia sa napríklad, prečo nízke kosenie trávnych porastov nepriaznivo vplyva na biodiverzitu, že centimetrová vrstva humusu, ktorá je pre život mikroorganizmov, rastlín a zadržiavania dažďovej vody v pôde nesmierne dôležitá, vzniká až sto rokov, pochopia významnú funkciu mokradí a budú mať šancu porozumieť skôr ako mnohí dnešní dospeláci aj dôvodom, prečo by sme mali do ekosystémov zasahovať čo

najmenej, ak nechceme spôsobovať zruštenie ich rovnováhy, na ktorej sme sami v plnej miere závislí. Pozorovanie vodných živočíchov a vtáctva už návštevníkom spríjemňujú aj nové drevené móla, ktoré túto jar osadila pri rybníku mestská samospráva. Tichí pozorovatelia sa tu môžu potešiť pohľadom na typické obyvateľstvo mokradí a vodných plôch a pozorovať niektoré z nich priamo v „akcii“.

(vm)

Facebooková stránka Mesta Trnavy získala druhé miesto v súťaži Podnikové médium

Sociálne siete sa stali neodmysliteľnou súčasťou nášho života. Využívame ich, aby sme boli v kontakte s priateľmi, delíme sa o fragmenty zo svojho života, vyhľadávame na nich zaujímavý či zábavný obsah a v neposlednom rade nám slúžia ako rýchly zdroj informácií. Trnava bola pravdepodobne prvým mestom na Slovensku, ktoré pred rokmi zareagovalo na začínajúci trend budovania značiek firmami a inštitúcií na sociálnych sieťach a s cieľom priblížiť sa verejnosti novým spôsobom založilo v máji 2009 svoju facebookovú stránku. Za deväť rokov pribudli na Facebooku Mesta Trnavy tisíce príspevkov a fanúšikov. S radosťou sa s vami delíme o správu, že naša aktivita bola pred pár dňami odmenená – v silnej konkurencii slovenských samospráv, samosprávnych krajov, ale aj veľkých spoločností – operátorov, bánk či obchodných reťazcov – sme získali druhé miesto

v súťaži Podnikové médium roka 2017 v kategórii Facebookové stránky. Na tretej priečke sa umiestnila spoločnosť Lidl, prvenstvo si vybojoval Žilinský samosprávny kraj. Podnikové médium roka je prestížna súťaž, ktorú každoročne organizuje občianske združenie Klub podnikových médií. Jeho poslaním je vyhľadávať a vo viacerých kategóriách oceňovať najlepšie formy internej a externej podnikovej komunikácie. Náš úspech nás teší o to viac, že sme sa kategórie Facebookové stránky zúčastnili po prvýkrát. Zhodou okolností sme práve deň pred slávnostným odovzďávaním ocenení na Facebooku dosiahli okružle číslo 20 000 ľudí, ktorým sa naša stránka páči. Už od jej založenia je naša fanúšikovská základňa najširšia spomedzi slovenských miest, na čo sme patrične hrdí a svojich priaznivcov si hýčkame kvalitnými a promptnými informáciami, originálnymi videami a foto-

grafiami a, samozrejme, ústretovou komunikáciou. Sme presvedčení, že aj týmto spôsobom sa prehľbuje vzťah Trnavčanov k svojmu mestu, pretože občania vidia, že Trnava má modernú samosprávu, ktorej na komunikácii s nimi záleží. Ostáva ešte dodať, že spravovanie facebookovej stránky mesta je tímová práca. Jej administrátormi sú zamestnanci úseku komunikácie a marketingu Kancelárie primátora i kolegovia z úseku kultúry Správy kultúrnych a športových zariadení mesta Trnavy. Najväčšiu zásluhu na tom, že sa nám na Facebooku darí, však majú naši fanúšikovia. Ďakujeme za všetky kliknutia na tlačidlo „páči sa mi to“, komentáre i zdieľania našich príspevkov, ktoré nám pomáhajú dostať sa k ďalším používateľom tejto siete. Ak ste Mesto Trnava na Facebooku ešte neobjavili, pridajte sa k nám na www.facebook.com/trnava. ■

(lev)

Zvonček šťastia či útulok pre mačky? Trnavčania povedali, čo si v meste prajú

Návrhy na kultúrne podujatia, na rozličné formy sociálnej pomoci či na úpravu verejných priestorov – to je výsledok stretnutí aktívnych občanov podieľajúcich sa na Participatívnom rozpočte pre Trnavu v roku 2018.

Participatívny rozpočet spája ľudí, ktorí majú chuť a energiu meniť veci k lepšiemu a zároveň majú predstavu o tom, ako môžu premeniť svoje vízie na skutočnosť. Ich stretnutia na trnavskej radnici boli zamerané najmä na tri oblasti: kultúru a šport, sociálne témy a verejný priestor a zeleň. S podnetom mohol prísť mohol ktokoľvek, domáci obyvatelia i „netrnavčania“, ktorým záleží na tom, ako vyzerá a čo ponúka naše mesto. O rozmanité nápady nebola núdza. Viete si napríklad predstaviť, že by v centre mesta pribudol zvonček, s ktorým by ste si symbolicky pre šťastie mohli zacínať? Alebo že by

niekde svoj domov naši túlavé mačky? Alebo že zeleňou ožijú už dlhé roky nevyužívané sídliskové vnútrobloky? Že mesto Trnava vďaka modernému informačnému systému priláka množstvo nových turistov? Že ľudia bez domova nájdu pracovné uplatnenie? To je len náčrt niekoľkých občianskych projektov, s ktorými sa verejnosť bližšie zoznámi na jeseň a rozhodne o tom, ktoré z nich sa majú zrealizovať. Občania Trnavy dostanú do schránok hlasovacie lístky, aby podporili štyri až šesť im najsympatickejších projektov a zadaní. Hlasovať budú môcť aj elektronicky prostredníctvom online formuláru.

(eu)

Na jarmoku už bude len kompostovateľný riad

Trnavská mestská samospráva aktívne hľadá a uplatňuje možnosti udržateľného spôsobu života nielen v manažmente mestskej zelene a dopravy, ale aj v spôsoboch nakladania s odpadmi. Mesto Trnava sa pridáva k prvým organizátorom trhov a festivalov na Slovensku, ktorí zakázali počas týchto podujatí používanie jednorazových plastových tanierov, príborov a pohárov. Na Tradičnom trnavskom jarmoku sa tento rok po prvý raz bude používať výhradne kompostovateľný riad.

Filozofiu zero waste – bez odpadu po prvý raz vyskúšali pred rokom na Dobrom trhu na Jakubovom námestí v Bratislave. Na triedenie, zhodnocovanie a najmä predchádzanie vzniku odpadov sa zamerali aj organizátori trencianskeho festivalu Pohoda, kde sa už minulý rok používal kompostovateľný riad. K prvým na Slovensku sa zaradili aj organizátori Vegánskych hodov – festivalov udržateľného a ohľaduplného stravovania, ktoré sa uskutočňujú v Bratislave, Košiciach a Žiline. Spôsoby, ako môžeme znížiť množstvo zmesového odpadu, propagujú aj organizátori Trnavského rínku z neziskovky Bronco. Tento rok začiatkom mája vyskúšala bratislavská mestská časť Rača po prvý raz v praxi na tradičných račianskych hodoch projekt s názvom Zelená Rača, v rámci ktorého predpokladali vďaka používaniu kompostovateľného riadu zníženie množstva vyprodukovaného odpadu až o dve tretiny.

Ani Trnava nechce ostať pozadu. Tento ročník jarmoku bude pre organizátorov veľkou skúškou. Samotný zákaz používania plastov nestačí. Zamestnanci odboru dopravy a komu-

Do priebehu participatívneho rozpočtu týmto spôsobom opäť vstúpi aj verejnosť, ktorá môže rozhodnúť, kam nasmerovať časť našich daní. Na víťazné občianske projekty sa z mestského rozpočtu prerozdeli suma 50 tisíc eur (maximálne 5 tisíc eur na jeden projekt). Novinkou tohtoročného Participatívneho rozpočtu pre Trnavu je ďalších 150 tisíc eur vyčlenených na tzv. investičné zadania, ku ktorým môžu patriť napríklad úpravy chodníkov, detských ihrísk či parčíkov do výšky 50 tisíc eur. Projekty i zadania, ktoré verejnosť odhlasuje, sa budú realizovať v roku 2019. Na Slovensku nie je stále samozrej-

mé, že samospráva prizve občanov k rozhodovaniu o verejných financiách. Trnava patrí k niekoľkým výnimkám, a tretí rok je príkladom, že sa participatívneho rozpočtu netreba báť. V minulosti vďaka nemu pribudli v parkoch piknikové stoly, šachové stoly s taburetami, petangové ihrisko, zorganizovali sa viaceré kultúrne a športové podujatia, vzniklo DVD a kniha s rozprávkami žiakov základných škôl a mnoho ďalšieho.

Vďaka participatívne rozpočtu má každý nápad, čo treba v meste zmeniť alebo urobiť, šancu dostať zelenú. Viac informácií na stránke www.pr.trnava.sk. ■

nálnych služieb už hľadajú odpovede na otázky, aké nádoby na odpad a na akých miestach umiestnia a ako zabezpečia, aby nedochádzalo k zmiešaniu kompostovateľného odpadu so zmesovým odpadom. V Bratislave na Dobrom trhu radili návštevníkom a usmerňovali ich k správne použitiu nádob na odpad dobrovoľníci z Inštitútu cirkulárnej ekonomiky (nezisková organizácia, ktorá sa zaoberá najmä predchádzaniu vzniku odpadov, vypracúva pre samosprávy návrhy konkrétnych riešení a pripravila aj nový systém nakladania s odpadom pre bratislavský Dobrý trh).

Veľká časť zodpovednosti za výsledky tohto opatrenia v Trnave bude preto aj na samotných návštevníkoch jarmoku. Vzhľadom na skutočnosť, že na Tradičnom trnavskom jarmoku zakaždým vznikajú približne štyri tony odpadu, ktoré by bez separovania museli skončiť na skládke, snaha znížiť toto množstvo možno aj o dve tretiny nie je zanedbateľná.

Mnohí z nás už videli na sociálnych sieťach šokujúce fotografie morských živočíchov, ktoré zomreli od hladu, lebo mali žalúdky naplnené plasto-

vým odpadom, alebo morské pláže husto pokryté plastmi. Podobné fotografie však nemusia zobrazovať len situáciu na vzdialených miestach. Plastové „ostrovy“ už vznikajú aj na Slovensku. Túto jar sa objavila v slovenských médiách správa o tom, ako plast každoročne upcháva koryto rieky Bodvy. Podobné problémy sú aj na iných miestach a tokoch. Mnohí Trnavčania, ktorí sa zúčastňujú na tradičnom jarnom čistení mesta, vedia, že bez ich pomoci by sa mohol pod rôznym odpadom „stratiť“ aj náš Kamenný mlyn, ktorý leží v ochrannom pásme chráneného areálu Trnavské rybníky.

Zákaz používania plastového riadu na trnavskom jarmoku síce túto situáciu sám o sebe nevyrieši, ale je jedným z dôležitých krokov trnavskej samosprávy pre budúcnosť nášho mesta. Ak si pomôžeme parafrázou legendárneho výroku amerického astronauta Neila Armstronga na Mesiaci, môžeme povedať, že je to malý krok v znižovaní množstva odpadu na našej zemi, ale veľký skok v zmene nášho zmysľovania a vzťahu k životnému prostrediu. ■

Martin Jurčo, foto (b)

Trnavské deti – drobné nápady, veľké úspechy

Pri mnohých aktivitách pre deti na školách stačí nápad, kreatívny pedagóg, zvedavé a aktívne deti, a úspešný projekt je na svete. Potvrdzuje sa to každý deň na Súkromnej základnej škole Besst v Trnave, kde deti majú svoj vlastný výtvarný ateliér. Doterajšie výtvarné práce boli natoľko zaujímavé, že vyšlo aj na samostatnú výstavu v Západoslovenskom múzeu. Iná skupina detí, ich spolužiaci z Anglicko-slovenskej bilingválnej školy BESST, naplnia nevšedný projekt v súťaži robotických stavebníc. Z celosvetového šampionátu v Detroite si odniesli 3. miesto. Poďme však po poriadku.

Prváci až deviataci sa na spomínanej základnej škole nielen učia, ale vo voľnom čase prichádzajú do výtvarnej dielne. Je to vlastne obyčajná trieda s množstvom rôznych farieb, ceruziek, pasteliek, papierom. Nielen s tými materiálmi pracujú. Roztápajú aj vosk a aplikujú ho na rôzne materiály. „Detský výtvarný ateliér vznikol z myšlienky, že deti potrebujú kreatívne prostredie, kde sa budú stretávať, relaxovať a učiť sa výtvarné techniky. Ide aj o to iniciovať, aby sa chceli viac dozvedieť o kultúre, umení, aby mali prehľad v technikách a podobne,“ hovorí koordinátorka projektu Adela Melišeková Dojčanová, ktorá spolu s Evou Vokounovou a Jozefom Valovičom vedie deti vo voľnočasových aktivitách.

Dotácia výtvarnej výchovy v bežnom vyučovacom procese je len jedna až dve vyučovacie hodiny týždenne, čo je málo pre kreatívne deti, ktoré chcú niečo tvoriť. A v tejto škole sa ich našlo niekoľko desiatok. Od úplne najmenších detí, až po tie, ktoré už opúšťajú triedy základnej školy. „Tu sa stretávame každý týždeň na dve hodiny. Deti prešli kresbou; nielen ceruzkou, hrudkou, uhlíkom, ale aj linorytom, modelovaním z hliny a enkaustikou, teda prácou s horúcim voskom. Hodina je taká ako na výtvarnej výchove, majú danú tému podľa celoročného plánu, témy sa snažia zhostiť tak, ako im najlepšie vyhovuje,“ hovorí Adela Melišeková Dojčanová. V múzeu na výstave najviac zaujali práce v linoryte, kresbe, ale aj maľbe akrylovými farbami. Pritom je zaujímavé, že okrem detí, ktoré prešli talentovými skúškami, v ateliéri vytvorili miesto i pre voľnočasovú skupinu, kde je priestor na relax a aj istý druh arteterapie. Len nedávno prežili žiaci bilingválnej školy skutočne historický

okamih. Vďaka záľube v stavaní robotov z populárnych stavebníc Lego Mindstorm sa prebojovali až na šampionát v americkom Detroit. Spozna oceánu si priniesli 3. miesto v svetovom rebríčku spomedzi 104 zúčastnených tímov. First Lego League v Detroit bol celosvetový šampionát, ktorého sa zúčastnil deväťčlenný tím žiakov a s nimi aj tréneri Jakub Hirner a Rastislav Rehák. „Do tohto kola sme išli postupne cez výhru v regionálnom kole v Bratislave, semifinále bolo v poľskom Lodži a stredo európske finále v nemeckom Aachene. Príprava na súťaž nám trvala viac ako pol roka. Množstvo dlhých večerov, víkendov i prázdnin sme prežili v škole,“ hovorí Jakub Hirner a vysvetľuje, o čo v samotnej súťaži vlastne ide. Mnohé práce sa stali aj zaujímavými exponátmi. Celej súťaži sa venujú štyri roky. Tím dostane úlohu, a tie musia byť splnené robotom, ktorého si žiaci sami postavajú a naprogramujú. Celá príprava sa uskutoční v škole a na samotnej súťaži sa predvádza, ako vie robot pracovať samostatne. Tentoraz bola tematikou voda, robot musel napríklad vedieť prenášať vodu z jedného miesta na druhé, poliať kvet alebo

zachytiť dažďovú vodu za určitý čas. „Napriek veľmi náročnému prevozu a inštalácii sa ukázala jeho kvalita a spoľahlivosť. Na šampionáte sme dosiahli druhý najlepší výsledok spomedzi všetkých tímov a po vyradovacom semifinálovom kole s neskorším víťazom sme sa nakoniec umiestnili na vynikajúcom treťom mieste,“ hovorí Jakub Hirner. Podľa jeho slov bola najstresujúcejšia časť súťaže na pleciach Júlie Hypek a Pauly Karscha, ktorí výborne zvládli jazdy robota za súťažnými stolmi, a tak úspešne korunovali úsilie celého tímu. Pripomeňme, že First Lego League je najväčšia robotická súťaž s cieľom nadchnúť deti a mládež vo veku od 9 – 16 rokov pre vedu a technológiu. Aktuálne združuje viac ako 30 tisíc tímov, ktoré prezentujú svoj vedcko-technický talent, cit pre tímovú spoluprácu a kreativitu pri riešení úloh na turnajoch po celom svete. Časť deväťčlennej skupiny mladých inovátorov zo Slovenska sa vďaka tomuto programu zúčastnila minulý rok exhibície najlepších tímov Asia Pacific Invitational v austrálskom Sydney. Tam, rovnako ako tentoraz, potvrdila svoju vysokú pozíciu. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Mária Linkešová: Chémia je všade okolo nás

Každoročne udeľuje Trnavská univerzita príležitosti Dňa učiteľov Cenu Martina Palkoviča za vynikajúce výsledky v pedagogickej činnosti. Tento rok si ich opäť odniesli laureáti zo štyroch aktívnych fakúlt. Ocenení boli vedúci Katedry teórie práva a ústavného práva Právnickej fakulty Marek Káčer, psychológ prof. Peter Halama z Filozofickej fakulty a najdlhšie pôsobiaca pedagogička v odbore Ošetrovateľstva a rehabilitácie Jana Boroňová z Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce. Za celoživotnú prácu pri chemickom vzdelávaní mladej generácie v Trnave dostala ocenenie Mária Linkešová (nar. 17. mája 1954 v Trnave) z Katedry chémie na Pedagogickej fakulte Trnavskej univerzity.

Okrem chemickej olympiády, ktorej sa venuje desiatky rokov, pracuje aj na učiteľských prípravkách, za aktivity v oblasti chemických olympiád, ako jednej z kľúčových foriem nielen prípravy budúcich chemikov.

Mária Linkešová absolvovala Chemickotechnologickú fakultu Slovenskej vysokej školy technickej odbor technická, fyzikálna a analytická chémia (1973 – 78), pôsobila na Pedagogickej fakulte UK v Trnave (1978 – 83), na trnavskom gymnáziu (1982 – 96) a od roku 1992 pôsobí na spomínanej katedre Trnavskej univerzity.

■ Vyrastali ste v prostredí, ktoré vás asi priam predurčovalo stať sa učiteľkou.

- Nielen školské vyučovanie, ale doslova celé detstvo som strávila v školských priestoroch. Moja mama bola totiž učiteľkou na základnej škole v Horných Orešanoch, kde sme spočiatku bývali. Keď ma mama nemala kde dať, tak som bola v škole. A neraz som ešte ako malá škôlkarka bola aj priamo na vyučovacej hodine. Sedela som v prvej lavici. S chémiou som sa stretla v 8. a 9. ročníku na základnej škole. Mala som príjemných učiteľov. Pán učiteľ a pani učiteľka ma svojim prístupom získali k chémii. Pokračovalo to na trnavskom gymnáziu, kde ma učila pani profesorka Mária Vándorová. A tam to bolo podobne. Okrem môjho záujmu to bol výrazne pozitívny vplyv našej stredoškolskej profesorky.

■ Študovali ste na Slovenskej vysokej škole technickej, čiže, nebola to metodika a pedago-

gika vo vzťahu k chémii, ale asi ste mali neskôr pracovať vo vede.

- Spočiatku to vyzeralo, že od učiteľstva budem mať ďaleko. Počas štúdia sme sa dostali do chemických fabriek a musím sa priznať, že ma toto prostredie príliš neočarilo. Praxovali sme v Dusle Šaľa, a v rámci exkurzie sme prešli viaceré chemické podniky v Československu. Bolo to napríklad v severných Čechách v Ústí nad Labem a podobne. Mám taký pocit, že výber tovární, ktoré nám dali, nebol ničím milý a príjemný. Z piatich dní sme sa trikrát boli pozerať na výrobu superfosfátov.

■ Kedy ste sa teda dostali ku skutočnej chémii?

- Všetko je chémia, na čo sa pozriete okolo seba. Absolvovala som zameranie anorganická chémia, lenže nie technický, ale skôr vedecký smer. Lákalo ma to viac do výskumu a laboratória. Spočiatku som sa tomu začala venovať. Dostala som možnosť ísť učiť na

Pedagogickú fakultu UK, ktorá vtedy sídlila v Trnave. Popri pedagogickej práci som pokračovala aj v aspirantúre, podarilo sa mi pokračovať tou témou, ktorú som začala ešte na univerzite. Pedagogickú fakultu po mojom krátkom pôsobení zrušili a ja som sa šťastným riadením osudu dostala učiť na gymnázium. Bolo to vtedy hektické, lebo som učila na plný úväzok a popritom som si dokončovala aspirantúru.

■ A na gymnáziu ste sa opäť stretli so svojou stredoškolskou profesorkou Máriou Vándorovou. Asi to tak malo byť, že ste v rámci svojich pôsobísk prešli aj prácou na škole stredoškolského typu.

- Veľmi sme si rozumeli a hneď ma zaangažovala do prípravy študentov na chemické olympiády. Už od ôsmej triedy základnej školy som mala skúsenosti s olympiádou a pokračovala som aj na strednej škole. A študentov pripravujem dodnes.

■ Po vzniku Pedagogickej fakulty ste logicky pokračovali tam, okrem iného aj v práci na príprave chemických olympiád. A je to tak dodnes, pred niekoľkými týždňami sa prave na vašej fakulte konala celoslovenská olympiáda. Ako sa dá popritom pracovať ešte na výskume?

- Na starej pedagogickej fakulte som bola pomerne krátko, takže veľa toho výskumu nebolo. A venovala som sa najmä chemickému výskumu. Po príchode na Trnavskú univerzitu som chcela pokračovať v chemickom výskume, no celkom dobre to nešlo. Súčasné prírodovedné vedecké pracoviská

potrebujú mimoriadne náročnú a nákladnú prístrojovú techniku a jednotlivec veľa nezmôže. Musia to byť širšie pracovné tímy. A na Pedagogickej fakulte sa očakáva výskum iného charakteru, a to v pedagogike, didaktike, novom prístupe k žiakovi. A tak som bola aktívna v tejto oblasti.

* Do akej miery má chemická olympiáda význam na motivovanie študentov k záujmu o chémiu?

- Má význam v tom, že podchyťme talentovaných žiakov a rozvíjame ich záujem. Okrem toho sa dostanú k témam, ktoré sa bežne neučia. Napríklad stredoškólači, ktorí postúpia už do toho celoslovenského kola, si musia našťudovať učivo z vysokoškolských učebníc. A sú aj prípady, že študent sa dostane k veciam, ktoré sa ani na vysokých školách bežne neučia.

■ **Ste autorkou praktických úloh na chemických olympiádach. Dajú sa vymýšľať stále nové úlohy v tomto odbore?**

- Pripravujem laboratórne cvičenia kategórie C, čo sú prváci gymnazisti. Každá kategória má svojich autorov. Sú pre základné školy, pre štyri ročníky gymnázií a pre chemické priemyslovky. Je tam veľa autorov, pretože sú rozdelené úlohy na teoretickú a praktickú časť, organickú a anorganickú chémiu, a podobne. V poslednej dobe máme úbytok súťažiacich. Neprišli sme zatiaľ na to, či z toho dôvodu, že sa zúžil rozsah učiva v učebniciach, alebo že úlohy sú ťažšie, čo žiakov odrádza. A navyše, je tu ešte jedna nepríjemná vec. V posledných rokoch podľa bezpečnostných predpisov EÚ sa muselo oklieštiť skladovanie chemikálií na školách v skladoch a školských laboratóriách. Veľa chemikálií sa muselo zlikvidovať a zostala ich len úzka skupina. Potom je aj problém vymyslieť príklady pre deti z chemikálií, ktoré sú dostupné a ktoré sa môžu používať v škole.

■ **V čom je posun dnešných absolventov univerzity, teda učiteľov chémie? Zmenilo sa niečo**

v profile absolventa za posledné desaťročia?

- Dost' dlho sa učilo to, čo sa učilo aj v 80. rokoch. A keď som začala pripravovať nových učiteľov chémie, stále sa učilo z tých istých učebníc. Nemohli mi povedať, že také niečo sa neučili, pretože som detailne tieto učebnice poznala a vedela som im povedať aj presnú stranu. V poslednej dobe sa zmenili učebnice. Asi tri, štyri roky sú celkom nové, a tam je učiva už menej. Na univerzite učím prvákov, ktorí začínajú so štúdiom. Očakávam od nich isté množstvo informácií, ale je to trochu inak. Užší a menší rozsah obsahu vzdelávania v stredoškolskej chémii cítiť potom aj na vysokej škole.

■ **Kedysi boli aj chemicko-biologické praktiká. Žiak na základnej škole si takéto hodiny mohol rozšíriť. Dá sa chémiu tak podať žiakovi, že sa rozhodne napokon študovať tento odbor?**

- Máme mnohé modernejšie a novšie metódy vo vzdelávaní. Ale mám dojem, že stále platí, že neobjavujeme niečo mimoriadne nové. Komenský povedal: Škola hrou, a to je to najkvalitnejšie a najlepšie. Deti pristupujú k tomu nenásilne, ani nevedia, že sa učia niečo nové. A navyše, keď si aj učiteľ vie svojím prístupom deti k tejto disciplíne získať, je to len dobré. A nemusia ani pokračovať v štúdiu tohto odboru chémie, ale získajú do života mnohé veci, ktoré im budú užitočné. Budú rozumieť veciam, ktoré by inak nepochopili. Lebo chémiu je naozaj všade okolo nás.

■ **Akí sú budúci učitelia chémie? Je nová generácia v niečom iná?**

- Myslím, že nie. Je to individuálne. Akú majú snahu, či sa chcú vzdelávať, či sú zvedaví. A sú vždy aj takí, ktorí povedia: Študujem chémiu, aby som prešiel, tak sa budem učiť, čo odo mňa chcu. A nič viac. To bolo aj kedysi, a je to aj dnes. Sú medzi nimi rozdiely, ale ich základný prístup je rovnaký. Dnes sa študuje chémiu najčastejšie v kombinácii s biológiou

a majú ešte aj pedagogiku a psychológiu, pretože budú učiteľmi. Kým chémiu v kombinácii s fyzikou, matematikou či biológiou sú príbuzné odbory, pedagogika už je pre nich trochu vzdialená. Naši absolventi idú do učiteľskej profesie, ale skončia niekde celkom inde. Napríklad sa uplatnili na rôznych manažérskych postoch. Majú široký záber a vďaka pedagogickej praxi sú komunikatívni.

■ **Spomínali ste, že počas desaťročí ste ako pedagogička urobili okruh po starom meste v Trnave. Ako to bolo?**

- Otec pracoval a mal malý byt v Trnave, mama učila v spomínanej škole v Horných Orešanoch a bývala tam u babky. A vždy sme na pár dní chodili do Trnavy, alebo sme boli v Orešanoch. Od ôsmich rokov som Trnavčanka. Okrem univerzity som tu prežila celý život. A strávila som v podstate väčšiu časť života v stometrovom okruhu v historickom centre Trnavy. Na základnú školu som chodila „pod mestskú vežu“, potom do novozałożenej školy na Halenárskej ulici, potom som prešla o sto metrov ďalej na gymnázium na Hollého ulici. Po piatich rokoch v Bratislave na univerzite som sa vrátila do priestorov Pedagogickej fakulty UK – katedra chémie sídlila v dnešnej budove Gymnázia A. Merici na Hviezdoslavovej ulici. Napokon som nastúpila na Gymnázium J. Hollého, čo bolo zasa päťdesiat metrov naspäť. Po revolúcii som prešla na tzv. nové gymnázium, ktoré sídlilo v priestoroch, kde bola kedysi spomínaná Katedra chémie, teda na Hviezdoslavovu ulicu. A po vzniku Trnavskej univerzity naša katedra najprv sídlila v dnešnej hlavnej budove univerzity na Hornopotočnej ulici v budove bývalého Stavoprojektu. A to je o ďalších päťdesiat metrov ďalej. Až keď nám dali novú budovu fakulty na Priemyselnej ulici, po jej rekonštrukcii som prešla tam. Tak si s úsmevom hovorím, konečne som sa dostala do sveta (smiech). ■

Martin Jurčo, foto: autor

Koža: Najväčší orgán, aj najväčšie problémy.....

Oblasť medicíny, o ktorej budeme dnes hovoriť, by sa mala považovať za najdôležitejšiu. Koža je totiž najväčším orgánom tela. Pacienti najmä s chronickými ochoreniami kože by isto vedeli rozprávať o tom, aké stigmy im to spôsobuje a aké trápenie prežívajú. Ako fyzické, tak aj psychické. Niekedy je kožné ochorenie problémom na celý život. Dnes sa teda pristavíme oddelení trnavskej nemocnice, kde sa snažia tieto problémy pacientov riešiť a vyriešiť.

Vraj práve pre dermatovenerologické oddelenie vznikla v roku 1824 aj trnavská nemocnica. Ako hovoria archívne materiály, v 20. rokoch 19. storočia bol v Trnave a v okolí rozšírený syfilis. V trnavskej nemocnici v prvých rokoch po jej založení (v rokoch 1824 – 1832) bolo 40 lôžok. Vtedajší stoličný fyzikus dr. Nágel liečil chorých práve na pohľavné choroby. V prameňoch sa uvádza, že nie práve najvčasnejšia liečba spôsobovala narastanie počtu choromyselných pacientov. Do roku 1870 pôsobil v trnavskej nemocnici dr. Ruprecht a v tom čase počet pohľavných chorôb klesol na 14 percent všetkých hospitalizovaných. O tom, že v prvých rokoch fungovania nemocnice bola značná časť pacientov liečených na pohľavné choroby, svedčia aj ich počty v ďalších rokoch. V rokoch 1871 – 78, keď pôsobil v nemocnici dr. Christian, tam bolo liečených 296 chorých ročne, z toho 16 percent na syfilis. Od roku 1909 pôsobil v nemocnici Žigmund Lövinger. Vyšší počet pacientov si vyžadoval aj ďalšieho lekára. V tom čase malo venerologické oddelenie až 90 lôžok. V roku 1925 nastúpil do funkcie prednostu oddelenia Pavol Žarnovický a viedol ho až do roku 1955. Najdlhšie, až niekoľko desaťročí, bol prednostom dermatologicko-venerologického oddelenia trnavskej nemocnice Andrej Babák. Ako uvádza výročná publikácia k 150. výročiu trnavskej nemocnice, práve on sa zaslúžil aj o cielenú výchovu mladých dermatovenerológov, ktorí sa uplatnili v celom regióne a aj na pôde Fakultnej nemocnice v Bratislave. V roku 1974 pôsobili na oddelení aj títo lekári: Magdaléna Roháčová,

Rozália Urbanová, Eva Ryšková a Danica Grančayová. V tom čase oddelenie sídlilo v pavilóne vľavo pri vstupe do nemocnice. Dnes ho nájdeme na samom konci areálu v zadnej časti pavilónu neurológie a gynekologicko-pôrodnického oddelenia.

Súčasnou primárkou kožného oddelenia Fakultnej nemocnice v Trnave je Monika Psoťová. Absolvovala Lekársku fakultu UPJŠ v Košiciach (1989 – 1995). Postupne sa atestovala v oblasti dermatovenerológie, teda kožného lekárstva, pohľavných ochorení a lekárskej kozmetiky. Od roku 2017 získala aj certifikát zdravotnícky manažment a financovanie. Od septembra 1995 pôsobila v Psychiatrickej nemocnici P. Pinela v Pezinku, potom pracovala na dermatovenerologickom oddelení v Nemocnici s poliklinikou v Malackách (1995 – 1998) a od roku 1998 pôsobí na kožnom oddelení nemocnice v Trnave, najprv ako sekundárna lekárka a od roku 2000 ako primárka.

■ Ako ste sa dostali k dermatovenerológii?

- Po ukončení štúdiá na lekárskej fakulte som nastúpila psychiatrickú kliniku v Pezinku, kde som pracovala deväť mesiacov. Po materskej dovolenke sa uvoľnilo miesto na dermatovenerologickom oddelení v Malackách, a tak som tam nastúpila ako sekundárna lekárka. Pod vedením svojej primárky som spoznala pestrosť a úskalia dermatovenerológie. Zistila som, aké je toto odvetvie rôznorodé, úzko prepojené s inými medicínskymi odvetvami a zároveň náročné, čo do diagnostiky, keďže práve koža

ako najväčší ľudský orgán často odráža mnohé závažné vnútorné ochorenia. Pochopila som, aká je dermatovenerológia náročná čo do diagnostiky a zároveň krásna, keď dokážeme pacientovi pomôcť, vyliečiť ho. Totiž práve dermatovenerologické ochorenia sú tie, ktoré pacientov trápia aj preto, lebo sú viditeľné aj pre ich okolie. Po uzatvorení dermatovenerologického oddelenia v Malackách pre redukcii nemocničných lôžok, som požiadala o prijatie na dermatovenerologické oddelenie vo FN Trnava, kde pracujem doposiaľ. Dermatovenerológia sa stala nielen mojou prácou, ale aj koníčkom. Práca na oddelení sa líši od každodennej dermatovenerologickej ambulantnej praxe tým, že máme väčšie možnosti diagnostiky, interdisciplinárnej spolupráce a viac času na komunikáciu s pacientom. Dostatok času na pozorovanie nám výrazne zlepšuje diagnostiku a liečbu dermatovenerologických ochorení. Práve preto som rada, že môžem pracovať na oddelení. Teší ma, že dermatovenerologické oddelenie vo FN Trnava zostalo ako jediné v kraji, a že vďaka tomu stále môžeme pacientom z Trnavského kraja i blízkeho okolia poskytnúť

diagnostiku a liečbu v prípade závažných a komplikovaných dermatovenerologických ochorení, ktoré sa nedarí už zvládať v ambulantnej starostlivosti.

■ Aké bolo kožné oddelenie v čase, keď ste prišli do Trnavy?

– Bolo situované v iných priestoroch, v pôvodnom pavilóne, kde sa nachádzalo od založenia nemocnice, pod terajším psychiatrickým oddelením. Mali sme viac lôžok, rozmiestnení sme boli na celom prízemí a pri oddelení fungovali dve ambulancie, dermatologická a ambulancia pre pohlavné ochorenia. Pracovala som pod vedením primárky Aleny Konečnej. Primárka bola pre mňa veľkým vzorom, nechávala ma pracovať úplne samostatne, moju prácu však usmerňovala a zaúčala ma stále do nových „tajov“ dermatovenerológie. Keď sa napokon rozhodla odísť pracovať do súkromnej praxe, po konkurznom konaní som nastúpila na oddelenie ako primárka a okrem každodennej praxe mi pribudla oveľa väčšia zodpovednosť.

■ Ako to vyzerá na súčasnom oddelení?

– Prestažovali sme sa do priestorov zadnej časti nemocničného areálu, do priestorov, kde bolo voľakedy situované ušno-nosno-krčné oddelenie s operačným traktom, ktoré bolo po dostavaní pavilónu chirurgických disciplín vo FN Trnava umiestnené do tohto pavilónu. Pred štyrmi rokmi bolo nutné rozšíriť oddelenie psychiatrie. Vznikli akútne a chronické lôžka a tie boli umiestnené do samostatného pavilónu, v ktorom voľakedy fungovalo aj dermatovenerologické oddelenie. Priestory boli pre obe oddelenia nedostačujúce, práve preto došlo k presťahovaniu. V súčasnosti máme 20 lôžok, izby sú dvoj a trojlôžkové, máme dve bezbariérové izby s bezbariérovým prístupom do kúpeľní a toalety a dve nadštandardné izby so samostatnou kúpeľňou a toaletou. Na oddelení boli vybudované dve nové kúpeľne, ktorých súčasťou sú dva sprchovacie kúty a dve vane, keďže súčasťou lokálneho ošetrovania v dermatovenerológii je aj veľmi dôležitá balneoterapia. Pri oddelení fungu-

jú dve ambulancie a samostatná miestnosť pre fototerapiu. Priestorovo oddelenie značne získalo. Jedným nedostatkom je, že sme veľmi ďaleko od vyšetrovacích metódik ako sú röntgen, CT, aj od oddelení, s ktorými spolupracujeme, ako otorinolaringologické, oftalmologické a interné oddelenie. U polymorbídnych pacientov musíme preto využívať prevozy sanitkou, ale to je problém všetkých nemocničných zariadení, kde nie sú oddelenia situované v jednom monobloku.

■ V prípade chirurgie a iných disciplín si vieme predstaviť nástroje a vyšetrovacie metódy. S akým prístrojovým vybavením pracujete u vás?

– Máme dermatologickú špecializovanú ambulanciu a ambulanciu pre pohlavné ochorenia. S tým súvisí aj samotné vybavenie jednotlivých ambulancií. Na dermatologickej ambulancii využívame 2 metódy kryoterapie pomocou N₂ a CO₂, ďalej tu pracujeme s dermatoskopom a digitálnym dermatoskopom pri vyšetrovaní pigmentových lézií. Využívame UVA a UVB žiariče na fototerapiu, a to ako kontaktnú, tak aj celotelovú. V ambulancii pre pohlavné choroby mnohých prekvapí gynekologické vyšetrovacie lôžko, ktoré by očakávali len v ambulancii gynekológa. Do našej kompetencie však patria aj akékoľvek pohlavné ochorenia aj nešpecifické zápalové ochorenia v genitálnej oblasti. Aj tu sa často uplatňuje interdisciplinárna spolupráca s gynekológom, urológom a proktológom.

■ Aké sú najčastejšie diagnózy? Hoci ste spomínali, že máte aj starších pacientov, predsa len, toto oddelenie patrí práve k tým, kde nie sú výnimkou ani celkom mladí pacienti.

– Veková škála je pestrá. Ide o stavy, ktoré sa nedajú zvládnuť v ambulantnej starostlivosti, pacienti často prichádzajú na diagnostické doriešenie a komplexnú celkovú a lokálnu liečbu, ktorá sa často v ambulantnej starostlivosti nedá zvládnuť. V dermatovenerológii je veľmi dôležitá aj dôkladná a pravidelná lokálna liečba, ktorá má svoje špecifiká. Často sa až na

oddelení pacienti naučia a správne pochopia spôsoby lokálneho ošetrovania. Najčastejšie sa na oddelení stretávame s ťažkými prejavmi psoriázy, s alergickými reakciami, často komplikovanými s opuchom slizníc, s poruchou dýchania a prehĺtania, s ťažkými priebehmi akné, ekzémov najrôznejšej etiológie a súčasťou liečby na oddelení sú aj pohlavne ochorenia ako ťažká, komplikovaná kvapavka a syfilis. V spojení s dermatovenerologickými ochoreniami môžeme hovoriť aj o sezónnosti. Na jar a na jeseň sa nám veľmi často horšia ekzémy a psoriáza. Po lete nám pribúda viac pohlavných ochorení ako je kvapavka a syfilis. Syfilis nie je ochorenie, ktoré je v populácii už preliečené, ale je stále aktuálne.

■ Ako je to s pohlavnými ochoreniami v Trnave a našom regióne?

– Nemáme sa čím chváliť. Sme druhí na Slovensku, pokiaľ ide o počet týchto ochorení. Zaujímavé je, že ani taký liberálny kraj ako je Bratislava a okolie nie je na tom až tak zle, ako konzervatívna Trnava. Väčšinou je prvý v tabuľke Prešovský kraj, kde je najväčšie množstvo pacientov z rímskej komunity. V Trnave väčšinou ide o stredoškolsky a vysokoškolsky vzdelaných ľudí. Otázkou, prečo je na tom Trnava a okolitý región takto neutešene, som dostala už viackrát. Možno je to aj tým, že Trnava je akýmsi industriálnym uzlom. Nové podniky a veľká migrácia obyvateľstva, ale aj príchod pracovníkov zo zahraničia. Pacienti majú tendenciu ochorenie utajiť a každý má právo byť hospitalizovaný na dermatologickom oddelení podľa vlastného uváženia, aj v inom kraji. Takže máme aj pacientov mimo rajónu, ktorí nechcú ležať vo svojej nemocnici podľa spádovej oblasti. Napriek tomu, že sa stále o tomto ochorení hovorí, počet pacientov je stále vysoký. Aj keď o tom stále ako lekári hovoríme a upozorňujeme na jeho výskyt, verejnosť má stále zakódované, že toto ochorenie sme už prekonali.

■ Väčšinová populácia prichádza do kontaktu s kožným lekárom najmä v čase rôznych preventívnych akcií ako je napríklad

prevencia melanómu a podobne. Ako sú na tom obyvatelia v tejto oblasti?

- Pracujeme s dermatoskopom, máme k dispozícii manuálny aj digitálny dermatoskop. Je dôležité upozorniť pacientov, že najideálnejšie obdobie na vyšetrenie pigmentových lézií je neskorá jeseň a zima, najmä ak je nutné niektoré lézie pre akékoľvek zmeny chirurgicky odstrániť. Jednak pre lepšie hojenie po chirurgickom zákroku, aj pre ochranu jaziev po pred slnečným žiarením. Je nutné si tiež uvedomiť, že každá solárna expozícia môže pigmentové lezie zmeniť. Ak pacienta vyšetříme pred letom a konštatujeme, že pigmentové lézie sú v poriadku, nemôžeme zaručiť, že to tak bude aj po lete a niekoľkonásobných solárnych expozíciách.

■ Kedy by mal byť pacient v strehu, pokiaľ ide o nejaké kožné útvary, pigmentové škvrny či materské znamienka?

- Vždy upozorňujeme pri vyšetreniach, ale aj prostredníctvom médií, že obozretný byť treba vtedy, keď sa prejavia zmeny farby a tvaru znamienka, subjektívne problémy ako svrbenie, pálenie, a rôzne prejavy ako krvácanie, vytvorenie chrasty a podobne.

■ Už sme hovorili o iných lekárskejších disciplínach. Napríklad v internej medicíne medikamen-

tóznou liečbou prišlo k veľkým posunom. Mnohé ochorenia majú oveľa lepšie prognózy, o účinkoch niektorých liekov sme nechyrovali. Tak je to aj vo vašom odbore?

- Nestagnujeme ani v dermatovenerológii. V posledných rokoch pribudol celý rad liekov, ktoré pomáhajú v liečbe závažných autoimunitných ochorení ako sú psoriáza, ťažké bulózne ochorenia, chronické urtikárie, alopecie a pod. Okrem lokálneho ošetrenia vieme využiť celkovú liečbu niekoľkými spôsobmi. Veľmi nám pomáha biologická autoimunitná terapia pri závažných dermatovenerologických ochoreniach. V prípade psoriázy vidíme veľký pokrok. Pacienti sa dostávajú do štádia, keď nemajú na tele žiadne prejavy, čo veľmi pomôže aj ich psychike. Mnohí pacienti sa niekoľko desaťročí nemohli napríklad vyzliecť na kúpalisku alebo nemohli podať niekomu ruku, a zrazu prichádza zmena. Aj to je problém kožných ochorení, že nepriamo majú aj psychické následky. Koža je najväčší orgán a tieto ochorenia sú viditeľné na rozdiel od celého radu iných ochorení, ktoré sú zväčša nepozorovateľné. V prípade pohlavných ochorení však stále zostáva u syfilisu najúčinnjšie vôbec prvé antibiotikum v ére antibiotík, a to je penicilín. Ten preniká hematocelulárnou bariérou, vie teda liečiť aj

neurologické komplikácie syfilisu. Syfilis je ochorením na celý život, pacient je po liečbe preliečený, ale pretrvávajú pozitívne protilátky. Po liečbe preto zostáva v dispenzárnej starostlivosti dermatovenerologických ambulancií do konca svojho života.

■ Hovorili sme, aké je vaše oddelenie v súčasnosti, ale nespomínali sme, čo by ste ešte na zlepšenie možnosti liečby potrebovali.

- Veľkým prínosom je biologická liečba zameraná na špecifické protilátky – spúšťače daného ochorenia. Keďže pacienti z Trnavského kraja musia za biologickou terapiou dochádzať do centier biologickej liečby v Bratislave alebo Nitre, privítali by sme možno vytvorenie takého centra aj vo FN Trnava, aby bola terapia pre pacientov z trnavského regiónu dostupnejšia. Pokiaľ ide o našej prístrojovej vybavenie, máme k dispozícii celotelový žiarič na fototerapiu, ktorý už prešiel niekoľkokrát kalibráciou a keďže už ide o zariadenie staršieho typu, privítali by sme nový UVA a UVB žiarič. Požiadavka už je však na riaditeľstve a po schválení sa budú naši pacienti môcť tešiť na nové možnosti fototerapie. A pokiaľ ide o budúcnosť, chceli by sme naše aktivity rozšíriť o liečebnú dermatokozmetiku pod odborným vedením, kde by sme radi časom využili aj najnovšie metódy liečby laserom. ■

Martin Jurčo

Jedna otázka pre Mateja Lančariča, zástupcu primátora Trnavy

Zlepšila sa situácia s parkovaním pri nemocnici?

Mestská samospráva v máji odovzdala do užívania nové parkovisko na Dohnányho ulici s kapacitou 90 miest. Terénne úpravy, prekládka siete, vybudovanie parkovacích miest a osadenie parkovacieho automatu stáli spolu 350 tisíc eur. Parkovisko je zaradené do zóny B, kde hodina parkovania stojí 20 centov. Neodrádza vodičov toto spoplatnenie a nehládajú si radšej naďalej miesto na ulici pred nemocnicou, kde je parkovanie zadarmo?

Nové parkovisko na Dohnányho ulici je určené primárne pre vodičov idúcich do nemocnice. V tejto lokalite bol dlhodobý problém zaparkovať, keďže v nemocnici sa dá parkovať v celom areáli zadarmo, podobne aj na ulici pred nemocnicou. Videli sme, že túto možnosť nadávoko využívajú mno-

hí vodiči na celodenné parkovanie. Odstavia vozidlo napríklad v areáli nemocnice na zeleni alebo pred nemocnicou, a blokujú tak možnosť parkovania pre tých, ktorí idú do nemocnice za blízkyimi či na vyšetrenie. Spoplatnenie parkoviska 20 centami za hodinu je skôr symbolické. Pre porovnanie,

napríklad pri nemocnici v Skalici je parkovisko spoplatnené jedným eurom za hodinu. Ide nám najmä o regulovanie statickej dopravy tak, aby neprichádzalo k spomínanému dlhodobému odstaveniu vozidiel. Veľa odstavených áut pred nemocnicou totiž patrí práve obyvateľom dedín v okolí Trnavy, ktorí cestujú

za prácou napríklad do Bratislavy. V priebehu mája bola časť nového parkoviska obsadená, ale zostávalo vždy niekoľko desiatok miest voľných. Už o niekoľko týždňov by však na Ulici Andreja Žarnova mala pribudnúť dopravná značka, ktorá

bude upozorňovať na možnosť zaparkovania auta na novom parkovisku. Nepochybujeme o tom, že vodiči si na túto možnosť zaparkovania postupne zvyknú, zvlášť po tom, keď sa na jeseň sprístupní zadná časť priechodu k železničnej

stanici. Niekoľko miest bude sprístupnených v priebehu najbližších týždňov po dostavbe vedľajšieho polyfunkčného objektu, ktorý bude mať vlastné parkovisko a nebude blokováť ani jedno z terajších 90 parkovacích miest. ■

Miroslava Kuracinová Valová, foto: archív VB

Benefičný koncert pre deti s autizmom

Nová trnavská nezisková organizácia, ktorá vznikla na pomoc deťom s autizmom pod názvom Na trati, organizuje 8. júna 2018 o 17. hodine na Nádvorí – v centre mesta i súčasnej kultúry – benefičný koncert orchestra Taste of Brass. Výťažok z koncertu bude použitý na budovanie denného centra pre autistické deti v Hrnčiarovciach nad Parnou. Na podrobnosti sme sa opýtali spoluzakladateľky združenia Na trati Veroniky Bakovej.

■ Prečo vzniklo vaše občianske združenie a čo vás inšpirovalo pri výbere jeho názvu?

- V prvom rade vzniklo z lásky k našim deťom. Poznáme veľa rodín s autistickými deťmi a túžime po tom, aby boli vzdelávané a vychovávané s láskou, odborne a s veľkým dôrazom na ich individuálne potreby a potenciál. Keďže v Trnavskom kraji sme vyhovujúce zariadenie tohto typu nenašli, vznik občianskeho združenia s cieľom založiť špecializované zariadenie určené na vzdelávanie, terapiu a rast našich detí bol jedinou voľbou, ako im pomôcť. V neposlednom rade je naším cieľom aj možnosť zaradenia matiek do bežného života po náročnej etape starostlivosti o autistické dieťa. A s tým súvisí aj názov združenia Na trati. Naše deti sú veľmi náročné na starostlivosť. Treba ich neustále sledovať, tak ako jedna koľajnica sprevádza druhú, musí aj matka autistického dieťaťa neustále sprevádzať svojho potomka, 24 hodín denne, sedem dní v týždni, kde zabočia deti, tam musíme aj my.

■ Hovoríte, že rodín s autistickými deťmi je veľa. Čo to znamená?

- Štatisticky v Trnavskom kraji žije skoro 350 autistov, z toho v trnavskom okrese asi 100 a v Trnave 50. Takisto je štatisticky veľký skok medzi počtom autistov do siedmich rokov a nad sedem rokov veku, lebo kým dieťa nie

je vo veku školskej dochádzky, je možné odkladať diagnostiku jeho postihnutia. Pokiaľ sa dieťa vie prispôbiť, tak to rodičia často „neriešia“, nevedia sa stotožniť s touto diagnózou. Často má dieťa aj fyzické postihnutie a rodičia primárne pracujú na jeho zlepšení, až neskôr zistia, že dieťa má aj autistické poruchy. Sama mám päťročnú dcéru s touto diagnózou. V súčasnosti navštevuje škôlku v špecializovanom internátnom zariadení v Nitre. Na víkend ju vodíme domov, ale vidno, že sa tam teší. Pre mňa to nie je ideálne, ale nemali sme inú možnosť, beriem to ako dočasné riešenie, kým nevytvoríme naše centrum. Zato dcérka sa má veľmi dobre, napreduje mľľovými krokmi, zamestnanci majú skúsenosti, systém, ktorý je

prispôsobený dobru a rastu dieťaťa. Prečo to v Nitre ide, a tu nie? Mnohí rodičia z kapacitných dôvodov takúto možnosť nemajú, preto by sme boli radi, keby aj v našom kraji existovalo zariadenie, v ktorom by sme mohli podať pomocnú ruku a nádej rodinám s autistickým dieťaťom.

■ Kedy ste zaznamenali prvé príznaky tejto diagnózy u vašej dcéry?

- Každý príbeh rodiny s autistickým dieťaťom je iný. Ja som si všimla, že moja dcérka, ktorá vyzerala do deviatich mesiacov veku ako nadpriemerne šikovné dieťa, skoro držala hlavičku, sedela, štvornožkovala a zmysluplne džavotala, odrazu s tým prestala, úplne stratila očný kontakt, oveľa viac plakala, začala trpieť poruchami spánku, utekala od nás, zato si zvedavo obzerala lesklé predmety na cudzích ľuďoch bez bližšieho kontaktu s nimi, prestala reagovať na meno, bočila od detí... Každá mama si všimne, že jej dieťa sa zmenilo, ale len málo pediatrov si uvedomí, že matka „nehysterčí“, hoci v tomto prípade treba len vypísať lístok na neurologické vyšetrenie, aby odborník potvrdil alebo vyvrátil podozrenie rodičov. Česť výnimkám, ale s výrokom „čo by ste chceli od pätnásťmesačného dieťaťa?“ často pediatri problém podceňujú a z matky robia akoby nedôverčivú osobu. Prežila som to na vlastnej koži a mnohé ženy,

ktoré majú autistické dieťa, zažili niečo podobné. Potom idete s dvojnásobkom – trojročným dieťaťom k neuroológovi a ten povie: „Kde ste boli doteraz?“

■ Aký význam má včasná diagnóza?

- Autizmus sa nedá úplne vyliečiť, ale dá sa zmiernovať. Čím skôr ho podchytíte, tým lepšie. Základom pomoci autistom je behaviorálna terapia, keď sa na základe vzniku podmieneného správania dieťa naučí rôzne úkony a posilňuje schopnosť komunikovať. Našej dcérke napríklad veľmi pomohla aj muzikoterapia, ktorá ju vrátila do sveta zvukov a z nich vyplývajúcich vzťahov. To je však hlavne naša skúsenosť, niekomu inému tieto metódy pomôcť nemusia. Veľmi dôležitým aspektom života autistov sú fungujúce vzťahy v rodine, čo tiež nie je jednoduchá záležitosť. Často sa stáva, že príchod takéhoto dieťaťa naruší už dovtedy krehký vzťah medzi jeho rodičmi. Veľká záťaž je na matke, ktorá má často pocit, že „to musí zvládnuť sama“, a z toho vyplýva aj to, že autista je akoby jedináčik. Pritom súrodenec mu môže veľmi pomôcť na úrovni rozvoja vzťahov, tak ako náš mladší syn „ťahá“ svoju sestru, jašcia sa aj bijú ako všetci ostatní súrodenci. A raz sa o ňu bude môcť postarať, keď my, rodičia, tu už nebudeme.

■ Z vašich slov vyplýva, že odborná pomoc pri výchove autistických detí je veľmi dôležitá. Je v našom špeciálnom školstve adekvátne?

- Podľa môjho názoru nie je. Zdravým sedliackym rozumom si každý uvedomí, že čím väčšie postihnutie, tým väčšia špecializovaná starostlivosť by sa mu mala venovať. Moja skúsenosť ukazuje opak. Dcérika chodila do škôlky na Čajkovského ulici prvý rok na dve hodiny denne, ale druhý rok by mohla už len na hodinu. A sú také deti, ktoré tam môžu byť len dvakrát týždenne 45 minút. Riaditeľstvo totiž zastáva názor, že deti tam môžu tráviť len toľko času, nakoľko sú schopné plniť „požiadavky školy“. Teda, ak dokáže autistické dieťa sedieť

za stolíkom a pracovať štyri hodiny, môže byť v škole štyri hodiny denne. Málokto autista to však dokáže, je to v rozpore s jeho diagnózou. Je to podobné, ako keby sme nechali prepadať nemého školáka z hudobnej, lebo nedokáže zaspievať ani jednu pesničku, a to ani falošne. Síce, keď zoberieme do úvahy, že mamy autistických detí sa o ne bez oddychu starajú niekoľko rokov a odrazu je za ne 45 minút zodpovedný niekto iný, mnohé sú vďačné aj za to, ale takto by to byť nemalo. Rodičia sú často už vyhození, ponechaní sami na seba...

■ A práve v tejto situácii im chcete podať pomocnú ruku.

- Áno, naše združenie Na trati im chce pomôcť, aby neboli na svoj problém sami. Dieťa je v zariadení len chvíľu, a všetky potrebné terapie s ním musia absolvovať rodičia. V našom novom zariadení by sme chceli vytvoriť také podmienky, aby dieťa mohlo terapie absolvovať bez rodičov, čím by sme chceli odľahčiť ich náročnú situáciu. Rodina s autistickým dieťaťom by potom mohla znovu fungovať takmer ako bežná rodina, kde je rodič v práci, potom vyzdvihne dieťa z družiny, venuje sa mu, oddychuje, navečerajú sa a idú spať... Zároveň by sme ako rodičia autistických detí chceli zväčšiť povedomie ľudí o autizme, šíriť informácie o tom, že naše deti nie sú nevychované, keď sa „zvedavo“ začnú hrabať v cudzej kabelke, sú iba iné. Ich postihnutie zahŕňa nefunkčnú komunikáciu aj sociálnu interakciu a predstavivosť. Nevedia sa hrať na „akože“, nedokážu sa s fantáziou učiť, prepájať vedomosti s praxou. Žijú vo svojom svete, ktorý im s láskou pomáhame prepájať s tým našim, aby v ňom mohli čo najlepšie fungovať.

■ Akú štartovaciu pozíciu máte?

- Nuž, ľahšie by bolo naskočiť do idúceho vlaku, ako rozbiehať nový, ale musíme to skúsiť. Zatiaľ nám v Hrnčiarovciach nad Parnou vyšiel v ústrety starosta prenájmom priestorov bývalej škôlky, lebo potrebujeme detské hygienické zariadenia a ohradený školský dvor, nemáme však žiadneho sponzora,

ktorý by nám s niečím pomohol za symbolickú cenu. Radi by sme tu časom umiestnili 15 detí, peniaze od rodičov budú určené len na chod zariadenia, nie na zisk. Ako špecializované zariadenie musíme mať viac ako 60 percent špecializovaných zamestnancov, medzi ktorých budú patriť špeciálni pedagógovia, psychologovia či logopédi. Vznikom nášho centra, kde sa budú môcť prísť rodičia aj poradiť, sa zároveň vytvorí aj tlak na pediatriov sledovať autizmus u detí, a tiež tlak na špeciálne školstvo, aby skvalitňovalo svoj systém, kde je napríklad veľký nedostatok asistentov, ktorí majú pomáhať pri výchove detí so špeciálnymi potrebami. My sme len rodičia autistických detí, nemôžeme meniť systém, ale môžeme vytvoriť tehličku, ktorá ho pomôže prebudovať na taký, ktorý bude spĺňať potreby postihnutých detí.

■ Ako vznikla vaša spolupráca na benefičnom koncerte práve s mladým a dynamickým orchestrom Taste of Brass z Bratislavou?

K forme žiadosti o podporu verejnosti prostredníctvom benefičného koncertu sme sa odhodlali po tom, čo nám nebola schválená žiadosť o dotáciu. Keďže sa však nášho projektu nechceme vzdať, pokúšame sa spolu o „plán B“, a tým je benefičný koncert. Cezeň chceme na seba upozorniť aj prípadných sponzorov, ktorým táto problematika nie je cudzia. Orchester Taste of Brass tvoria najmä mladí absolventi bratislavského konzervatória, ktorí hrajú orchestrálne úpravy mnohých známych skladieb. Keďže sú super a účinkujú len pre radosť z hudby a ohotu pomôcť, hľadali sme aj super priestor na koncert a vďaka ďalším ochotným ľuďom s otvoreným srdcom sme ho našli. Kto sa koncertu nemôže zúčastniť a chcel by pomôcť, bližšie informácie získa prostredníctvom e-mailovej adresy natrati.oz2018@gmail.com a postupne už zaplníme aj našu webovú stránku natrati.sk. Potešíme sa každému novému priaznivcovi, veď ide o napredovanie našich detí, a to je cieľ i radosť každého rodiča. ■

Majster básnického umenia – Petrus Justus Sautel

V akademickej tlačiarňi historickej Trnavskej univerzity bolo počas desaťročí jej fungovania vydaných množstvo obsahovo i žánrovo rozmanitých diel. Významnú časť knižnej produkcie tvorili práce dobre známych autorov, ktorí na univerzite sami akademicky a pedagogicky pôsobili, či už išlo o intelektuálov našincov alebo z cudziny. V nejednom prípade sa však do vydavateľského programu tlačiarne dostali aj diela u nás takmer neznámych autorov. Patril k nim aj francúzsky jezuita Petrus Justus Sautel, ktorý žil a pôsobil ďaleko od Trnavy vo francúzskom meste Lyon, jeho pozoruhodné básnické dielo si však našlo priaznivcov po celej Európe, aj v prostredí trnavských vzdelancov.

Tretie najväčšie mesto Francúzska – Lyon – je dodnes jedným z najvýznamnejších vedecko-výskumných a vzdelávacích centier krajiny, či už ide o technické alebo humánne vedy. Novodobé vzdelávanie sa tu opiera o bohatú kultúrnu históriu a čerpá z hodnôt, ktoré po stáročia vytvárali generácie učencov. V prvej polovici 17. storočia sa z Lyonu – už ako dôležitého centra európskeho formátu – šírila jezuitská písaná produkcia. Medzi jej autormi rozoznávame dva typy: jednak „spisovateľa“, jednak „pisára“, ktorého spisovateľská aktivita bola skôr administratívneho charakteru, preto zostávala anonymná. Živnou pôdou písanej produkcie boli práve jezuitské kolégia, akým bolo aj chýrne Lyonské kolégium Najsvätejšej Trojice (Collegium Lugdunense Ss. Trinitatis). Pôsobili v ňom viacerí otcovia, ktorých sme u nás spoznali až oveľa neskôr vďaka ich vynikajúcim prácam, ako to bolo aj v prípade pátra Francisca Pomeya (1618 – 1673), ktorého učebnice latinčiny patrili v priebehu 18. storočia medzi tie najpopulárnejšie v Uhorsku i v okolitých krajinách. Pomeyovým súčasníkom bol ďalší francúzsky jezuita Petrus Justus Sautel, ktorého podobne ako F. Pomeya možno zaradiť do prvej skupiny autorov spisovateľov. O pátrovi Sautelovi sa nám zachovali skromné životopisné údaje: vieme, že sa narodil v meste Valence (Drôme) na juhu Francúzska roku 1613 a svoje štúdiá absolvoval pod vedením otcov zo Spoločnosti Ježišovej, potom ako roku 1635 vstúpil do jezuitského rádu. Bol

učiteľom poézie a rétoriky, bol eminentným básnikom, ktorého pre úhľadnosť a zručnosť jeho básnického umenia prirovnávali k jednému z najväčších starovekých básnikov Ovídiovi. Otec Sautel zomrel pomerne mladý roku 1662 v Tournon. Z jeho vydaných diel je z nášho pohľadu najzaujímavejšie to, ktoré vyšlo aj v Akademickej tlačiarňi v Trnave roku 1729. Ide o básnickú zbierku s názvom *Lusus poetici allegorici* (Básnické alegorické hry), ktorú tvoria tri knihy elegických básní určených pre potešenie ducha i formovanie mravov. V Sautelových alegorických hrách vystupujú rôzne zvieratá a rastliny (napr. komár, mucha, včely, rôzne druhy vtákov, hrozno, narcis, ruža), všetky majú svoj príbeh, v ktorom autor predstavuje ich životný osud, a hoci ide o maličké a často bezvýznamné veci, podľa autorových slov v prológu aj maličkosti sú dôležité, lebo môžu vyjadrovať niečo oveľa väčšie, a preto by si z nich mládež mala vziať príklad. Didakticko-edukačný zámer elégií a ich určenie na vyučovacie účely teda celkom zrejme vyplýva už z úvodu.

Aby čitateľ tejto série článkov získal jasnejší obraz o predstavovanom diele, aj tentokrát sme vybrali ukážku, a to úryvok z poslednej elégie druhej knihy Sautelových alegorických hier. Autorovu inšpiráciu básnikom Ovídiom jasne ukazuje výber námetu básne, keďže elégia prináša príbeh o samotľubom mladíkovi, ktorý poznáme aj z Ovídiových *Metamorfóz*. Elégia nesie názov *Narcissus sui amans*

(Narcis zaľúbený do seba) a pramení z mytologického príbehu o Narcissovi (gr. Narkissos), ktorý bol v gréckej mytológii synom riečneho boha Kéfisa a nymfy Leiriopy. Narcissus bol mladík veľmi nesmelý, ktorý sa rád potuloval po lese sám. Pretože sa vyhýbal spoločnosti svojich rovesníkov, nymfy ho považovali za samotľubého a namysleného. Narcissus bol však aj krásny mladík a to natoľko, že mu nadbiehali ženy i nymfy. On však o žiadnu nestál, a tak si ich svojím správaním celkom znepriatelil. Rozhodli sa preto, že sa mu pomstia. Príležitosť sa naskytla, keď sa do krásavca Narcissa zamilovala nymfa Echo, ale on jej láskou pohrdol a nešťastná Echo sa zo žiaľu utrápila, až po nej zostal iba hlas. Nymfy teda požiadali bohyňu lásky Afroditu, aby ho potrestala. Trest na seba nedal dlho čakať. Afroditu spôsobila, že sa Narcissus zaľúbil sám do seba, presnejšie povedané do vlastného obrazu, ktorý zazrel na hladine vody v lesnej studničke a nemohol sa od neho odtrhnúť. V obdive seba samého sa tak dlho nakláňal nad studničku, že do nej spadol a utopil sa. Keď sa o jeho smrti nymfy dozvedeli, vybrali sa ho hľadať, aby ho pochovali. Jeho telo však nenašli, vraj sa premenilo na voňavý žltý kvet s bielymi lupienkami. Tak o tom aspoň píše Ovidius v tretej knihe *Metamorfóz*. Pozrime sa teraz na preklad príbehu o Narcissovi v podaní Petra Justa Sautela *Narcissus sui amans* (Narcis zaľúbený do seba, v. 1 – 30):

Ak snáď nepoznáš príbeh môjho osudu,

táto báseň ťa poučí, aká záhuba postihla ma.

Slnko už napoly vyšlo nad oblohu, dažďovú vlahu si žiadali háje

i sad.

Bo hnal som sa po stopách zajaca, vystieram údy,

čo zoslabli únavou z nerovných ciest,

tam, kde v tichosti vinul sa pôvabný tok,

dvíhajúc bez kalu priezračné vlnky vôd.

Trávnatý breh mi dal posteľ i vaničku,

z prameňa stalo sa zrkadlo, vtáky pridali spev.

Nechýbal vánok, by rozptýlil prílišnú páľavu,

nechýbala tu tráva šmykľavá pre čerstvú zem.

V tom drobný kamienok zažiari v jazere jagavom,

štebot lastovičiek prehlúsi vody, vlahy zdroj.

Sotva som si pohovel pri kraji sviežeho brehu,

hodlajúc ponoriť horúce pery do chladných vôd,

sotva ma objatím spletených konárov zahalil

strom, bohatých tóní prenádherne mať.

Hľa, voda sťa rodička zrodí tvár v hladine,

môjmu zraku tou podobou lichterok.

Akú tvár nastavíš zrkadlu naproti,

taká tvár vypláva z prameňa čistého.

Teší sa, keď teším sa; smútok má, kým žialim ja;

rozpráva, kým rozprávam; zmĺkne hneď, keď stíchнем ja.

Dáva bozky na ústa, čo bozky dávajú; objímajúc, v objatí je sám,

ak sa stratím, zmizne tiež; vrátim sa, on objaví sa zas.

Nadchol ma tej krásy obraz, láskou som vzplanul,

kto by kedy myslel, že cit skrývajú aj vody z ľadu.

Nemám už síl, ja chudák, spaľuje ma vlastná láska,

poddávam sa šípom, ktoré vrhla vlastná ruka.

Uvedená alegorická báseň prináša prostredníctvom Narcissovoho rozprávaneho príbehu aj druhý príbeh myslený. Alegória alebo inotaj je totiž stavaná na princípe dvoch súbežných príbehov, z ktorých ten prvý doslovný nie je taký podstatný ako ten druhý, ktorý skrýva hlbší význam. V príbehu Narcissa vidí autor seba samého, zomiera, pretože sa zaľúbil sám do seba, t. j. do svojich básní. Smrťou sa však nemyslí ozajstná smrť, ale obava z odmietnutia básní. Narcissov osud je teda aj básnikovým osudom, pretože krásu nemôžeme vnímať len ako vonkajšiu formu, ale treba si ceniť aj vnútornú krásu, v prípade básní ich obsah a poučenie, ktoré v nich nájdeme. Ako vidno aj z tohto krátkeho úryvku, a priori chladný alegorický žáner dokázal páter Sautel naplniť veľkou dávkou grácie a fantáziou. Jeho básne odzrkadľujú neobyčajné básnické nadanie, niet preto divu, že si dlho užívali pozornosť mnohých obdivovateľov a že Peter Justus Sautel bol nazvaný druhým Ovídiom už vo svojej dobe. ■

Literatúra:

SAUTEL, Petrus Justus: *Lusus poetici allegorici*. Tyrnaviae: Typis Academicis 1729.

BOMBALOVÁ, Denisa: *Lusus poetici allegorici*. Preklad a výklad vybraných básní. (Diplomová práca). Trnava 2010.

HARPÁŇ, Michal: *Teória literatúry*. Bratislava: ESA 1994.

ZAMAROVSKÝ, Vojtech: *Bohové a hrdinové antických báji*. Praha: Mladá fronta 1982.

Súťažná otázka:

Ku ktorému antickému básnikovi prirovnávali Petra Justa Sautela a akým príbehom bola inšpirovaná báseň v úryvku? Správne odpovede zasielajte do 20. júna 2018 na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo emailom na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Ľudia a udalosti

■ **1. 6. 2003** – Vo Vrbovom umrel akademický maliar, grafik a výtvarný pedagóg KAROL HUČKO, ktorý dlhé roky žil a tvoril v Trnave, kde je aj pochovaný (15. výročie).

■ **2. 6. 1963** – V Plzni umrel český akademický maliar, grafik a výtvarný pedagóg KAREL VOTLUČKA, ktorý v rokoch 1945 – 52 pôsobil ako profesor kreslenia v Trnave (55. výročie).

■ **4. 6. 1918** – V Budapešti umrel lekár a univerzitný profesor ANTON GENERICH, rodák z Trnavy, objaviteľ rozdielnosti dobytčieho moru a tuberkulózy (100. výročie).

■ **5. 6. 1543** – Kráľovský miestodržiteľ PAVOL VARDA vydal nariadenie o zosilnení hradieb mesta Trnavy a vyčistení hradných priekop (475. výročie).

■ **5. 6. 1643** – V Trnave umrel predstavený rakúskej jezuitskej provincie, teológ a univerzitný profesor JÁN RUMER, ktorý sa podieľal aj na založení Trnavskej univerzity (375. výročie).

■ **7. 6. 1933** – V Trnave sa narodil archivár, historik, pedagóg, prekladateľ a odborný publicista JÁN DUBOVSKÝ (85. výročie).

■ **11. 6. 2008** – V Bratislave umrel lekár, biofyzik, zakladateľ nukleárnej medicíny ako vedného odboru na Slovensku a odborný publicista ŠTEFAN HUPKA, rodák z Trnavy (10. výročie).

■ **13. 6. 1748** – V Trnave umrel fyzik a profesor Trnavskej univerzity JÁN PURGINA, autor veršovanej latinskej práce

Lubica Ilievová – Erika Juríková, Trnavská univerzita

Vzácný dokument k dejinám ošetrovateľského vzdelávania

V archíve Kongregácie Milosrdných sestier Svätého kríža v Trnave na Tulipáne sa nachádza Kronika ošetrovateľskej školy tejto kongregácie, ktorá fungovala v Bratislave v rokoch 1931 až 1950. Kronika zachytáva roky 1931 – 1943 a je zaujímavým prameňom k dejinám školy a celkovo ošetrovateľského vzdelávania na Slovensku. Zároveň je zrkadlom spoločenských a legislatívnych zmien, ktoré nastali v školstve po rozpade Rakúsko-Uhorskej monarchie.

Príchod Kongregácie milosrdných sestier sv. Kríža na územie dnešného Slovenska v roku 1865 súvisel s požiadavkou o starostlivosť o vzdelávanie mládeže a o chorých. Prvým pôsobiskom svätokrížskych sestier, ktoré spadali pod maďarskú provinciu, boli Zlaté Moravce, kde viedli župný špitál. Po vzniku Československej republiky a následne slovenskej provincie kongregácie, ktorej prvou predstavenou sa stala sestra Teodózia Hossová, nastala potreba organizovaného ošetrovateľského vzdelávania pre personál nemocníc a sociálnych ústavov rôznych typov.

V roku 1929 bola zriadená prvá slovenská Ošetrovateľská škola Milosrdných sestier Svätého kríža v Bratislave, na čele ktorej stála sestra Fides Dermeková. Vznik a činnosť školy podmienila potreba unifikovaného a kvalitného vzdelávania diplomovaných ošetrovateľiek na ošetrovateľských školách, ktorá sa v povojnovom období neriešila len na úrovni jednotlivých štátov vzniknutých po rozpade monarchie. Táto téma sa stala nosnou a prienikovou aj v rámci európskeho profesionálneho ošetrovateľského vzdelávania. Pre otvorenie školy bolo potrebné splniť tri požiadavky: deklarovat vhodné priestory k dočasnemu umiestneniu školy, zabezpečiť prednáškové miestnosti v Štátnej nemocnici v Bratislave a získať odborne zdatného, no prakticky založeného človeka za riaditeľa; tým sa stal doc. Ľudovít Valach z Internej kliniky Štátnej nemocnice v Bratislave. Po ich splnení bola škola v roku 1931 otvorená. Keďže písomné

povolenie dostala kongregácia až v priebehu školského roka, oficiálne otvorenie sa za účasti vládneho radcu dr. Gejzu Mitického uskutočnilo o rok neskôr 8. 10. 1932. Otvorenie ošetrovateľskej školy v Bratislave bolo pre slovenskú provinciu Kongregácie milosrdných sestier Svätého kríža významnou udalosťou aj v kontexte osláv sedemstoročnej pamiatky smrti sv. Alžbety, patrónky slovenskej provincie Kongregácie. V prvom školskom roku 1931/32 navštevovalo školu 15 žiačok, príprava mala teoretický charakter a prednášky viedli pedagógovia z Lekárskej fakulty Univerzity Komenského. V druhom roku dvojročného štúdia sa vzdelávanie zameriavalo hlavne na praktické cvičenia na jednotlivých klinikách a ambulanciách Štátnej nemocnice v Bratislave. Prvý cyklus úspešne ukončili všetky žiačky záverečnou skúškou pred komisiou v júni 1933. V prvých rokoch pôsobenia brati-

Ľudia a udalosti . . .

o elektrine, ktorú podpísal ako „trnavský básnik“ (270. výročie).

■ **14. 6. 1568** – V Bratislave umrel uhorský prímás a ostrihomský arcibiskup so sídlom v Trnave MIKULÁŠ OLÁH, zakladateľ humanistickej školy v Trnave, kde je aj pochovaný (450. výročie).

■ **14. 6. 1943** – Vo Vinohradoch nad Váhom sa narodil v Trnave žijúci hudobník, textár a publicista KAROL BODORÍK, absolvent trnavského gymnázia (75. narodeniny).

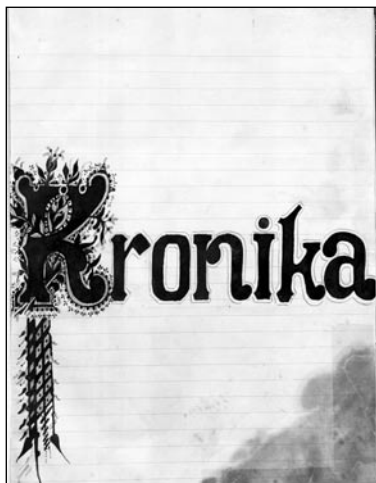
■ **14. 6. 2017** – V Trnave umrel geograf, pedagóg, autor učebníc a odborný publicista VILIAM LAUKO, profesor Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave (1. výročie).

■ **15. 6. 1573** – V Prešove umrel cirkevný hodnostár, diplomat a básnik ANTON VRANČIČ, ktorý sídlil ako ostrihomský arcibiskup v Trnave, kde je aj pochovaný (445. výročie).

■ **15. 6. 1948** – Vo Vysokej nad Kysucou sa narodila v Trnave pôsobiaci kultúrno-osvetová pracovníčka ANNA MELÍŠKOVÁ, v rokoch 1993 – 2015 riaditeľka Trnavského osvetového strediska (70. narodeniny).

■ **17. 6. 1948** – V Cíferi sa narodil športovec a pedagóg ALFRÉD MORVAY, majster Slovenska v behu na 100 metrov, dlhoročný odborný asistent Katedry telesnej výchovy pri PdFUK a neskôr MTF STU v Trnave (70. narodeniny).

■ **17. 6. 2003** – V Trnave slávnostne položili základný

slavskej ošetrovateľskej školy sa ukázal ako podstatný jazykový problém kandidátok, ktorý bol prekážkou v ich vzdelávaní. Kandidátky mali nedostatočné základy zo slovenčiny, zo školy prichádzali neustále sťažnosti, a preto bol v novembri 1934 otvorený kurz slovenčiny, ktorý viedla inštruktorka sestra Sapientia Kubalová.

Ako sa uvádza v kronike, kurzu sa zúčastnili všetky sestry a kandidátky ošetrovateľskej školy.

Problematika vzdelávania v slovenčine a slabá úroveň ovládania slovenského jazyka kandidátkami súvisela so stavom školstva na Slovensku, ktorý bol po rozpade Rakúska-Uhorska a vzniku prvej Československej republiky kritický, pretože vzdelávanie prebiehalo v maďarskom jazyku. Po vzniku Československa bolo na území Slovenska 3 298 maďarských základných škôl, 140 slovenských, 7 nemeckých a 186 jazykovo zmiešaných škôl. Slovákizácia existujúceho školského systému, likvidácia negramotnosti, zriaďovanie slovenských škôl všetkých stupňov s dôrazom na elementárne vzdelávanie a unifikácia rozdielneho školského systému v Čechách a na Slovensku bola prioritnou úlohou Referátu Ministerstva školstva a národnej osvety v Bratislave po roku 1918.

Zachovanú kroniku ošetrovateľskej školy písala sestra Fides Dermeková, ktorá stála nielen pri jej počiatkoch, ale ju aj počas dvadsaťročnej existencie viedla. Po jej smrti v roku 1957 sa o kroniku starala sestra Elena Hrabková, ktorá zomrela v ro-

ku 2016 a bola poslednou žijúcou absolventkou bratislavskej ošetrovateľskej školy. Sestra Elena mala za úlohu kroniku ukrývať a chrániť v čase po 2. svetovej vojne aj v dobe nastupujúceho socializmu. V súčasnosti sa nachádza v archíve provinciiátu Kongregácie sestier Svätého kríža v Trnave.

Kronikárske zápisy sú základným prameňom informácií o okolnostiach založenia ošetrovateľskej školy, problémoch s jej materiálным a personálnym zabezpečením, ako i nedostatočnom jazykovom vybavení jej prvých žiačok. Fides Dermeková do kroniky okrem iného odpísala svoje príspevky prednesené na odborných podujatiach, zaujímavé články či prejavy alebo ich úryvky. To všetko nám umožňuje vytvoriť si autentický obraz o spoločnosti, v ktorej škola fungovala. Aj keď ide o záznamy čiastočne poznačené subjektívnym pohľadom, po ich konfrontácii s inými archívnymi dokumentmi získame informácie relevantné pre históriu školy i ošetrovateľského vzdelávania.

V začiatkoch ošetrovateľskej školy Kongregácie milosrdných sestier Svätého kríža v Bratislave a v ďalších rokoch jej existencie je na základe zápisov možné sledovať ťažkosti, ktoré sa v podstate vyskytovali na všetkých v tom období existujúcich ošetrovateľských školách v prvej Československej republike. Išlo najmä o nedostatočný počet ošetrovateľských škôl vzhľadom na potrebu sestier (diplomovaných ošetrovateliek) na klinikách a odde-

Ľudia a udalosti . . .

kameň závodu PSA Peugeot Citroën (15. výročie).

■ **18. 6. 1928** – V Dechticiach sa narodil archivár, historik, profesor Trnavskej univerzity a publicista JOZEF ŠIMONČIČ, nositeľ Ceny mesta Trnavy za jedinečné a tvorivé spracovanie histórie mesta (90. narodeniny).

■ **19. 6. 1928** – V Trnave sa narodil operný spevák a hudobný pedagóg ALOJZ KUBÍČEK (90. výročie).

■ **22. 6. 1998** – V Trnave umrel stredoškolský profesor CYPRIÁN LUŽÁK, nositeľ Ceny mesta Trnavy za svoju pedagogickú činnosť a rozvoj mládežníckeho športu v Trnave (20. výročie).

■ **24. 6. 1933** – V Spišskej Novej Vsi sa narodil fytopatológ VÍT MASLER, ktorý pôsobil v Trnave, kde aj umrel (85. výročie).

■ **27. 6. 1863** – V Zohore sa narodil v Trnave pôsobiaci bibliograf, historik, pedagóg a cirkevný hodnostár ALOJZ ZELLIGER, zostaviteľ vzácneho súpisu v Trnave vydaných kníh, ktorého pamiatku pripomína pamätná tabuľa na Štefánikovej ulici (155. výročie).

■ **29. 6. 1743** – V Kuklove sa narodil básnik, filológ, gymnaziálny profesor, publicista a kňaz JÁN KRSTITEĽ PAPÁNEK, ktorý pôsobil v Trnave, kde aj umrel (275. výročie).

■ **30. 6. 1983** – V Trnave umrel poľnohospodársky odborník, šľachtiteľ kukurice a odborný publicista ALBÍN PIOVARČI (35. výročie).

P.R.

leniach v rôznych typoch nemocníc po rozpade monarchie, nejednotné učebné osnovy, nepomer vzdelávania v teoretických a praktických predmetoch, nejednotnú časovú dotáciu pre teoretické a praktické predmety, nejednotné alebo vôbec žiadne učebnice pre jednotlivé predmety. Situáciu komplikovala aj absencia právnej normy, ktorá by presne určovala predmety pre vzdelávanie na ošetrovateľských školách v Československej republike. Požiadavka veku a minimálneho vzdelania pre prijatie do školy nebola tiež jednotná. Fides Dermeková ju v kronike zachytila takto: „najlepšie sa osvedčuje meštianka kombinovaná s dvojičnou rodinnou alebo obchodnou školou“. Pri prijatí do ošetrovateľskej školy sa dôraz kládol na fyzickú spôsobilosť a správny vývin uchádzačky, taktiež aj na psychický stav, keďže „kongregácia len také členky dáva do školy, ktorých charakter je ku ošetrovaniu nemocných súci, o čom sa presvedčí predškolským zadelením do nemocnice. U civilných žiadateľiek dotazom u vedúcich činiteľov, kde školu navštevovala a kde prislúcha“. Kongregácia viedla veľmi podrobné záznamy o žiadateľkách. K prijatiu na školu museli kandidátky doložiť prihlášku, vysvedčenie o najvyššom vzdelaní, odporúčanie úradného lekára a doklad o trestnej bezúhonnosti, životopis, vysvedčenie o majetkových pomeroch, odporúčania od zamestnávateľov. V druhom roku štúdiá prevažovala praktická výučba a teória len v obmedzenej miere. Verejnému zdravotníctvu a zdravotným výkonom sa venovalo 20 hodín, administratíve 15 hodín, dejinám ošetrovateľstva a etike 20 hodín, občianskej náuke 10 hodín. Žiačky vykonávali prax v rozsahu troch mesiacov na internom oddelení, na ambulancii, na fyzikálnej terapii, v laboratóriu, na izbách pacientov a na infekčnom oddelení. Ďalšie tri mesiace praxovali na chirurgii, a to na ambulancii, na operačnej sále a na izbách pacientov. Ďalej absolvovali prax na detskej klinike, konkrétne na dojčenskom oddelení 4 týždne, v dietetickej kuchynke 2 týždne a takú istú dobu na detskom oddelení. Nakoniec

ich čakala štvortýždňová prax na očnej klinike, dvojtýždňová na gynecológii, toľko isto na krčnej a kožnej klinike. Dozor nad žiačkami mali vedúce sestry každej kliniky. Pracovná doba žiačok trvala dopoludnia od 7. do 12. hod., popoludní od 15. do 18.30 hod. Nočné služby mali striedavo na každom oddelení dvakrát do týždňa od 7. hod. večer do 7. hod. ráno. Po ukončení 1. ročníka mali nárok na desaťdňové prázdniny. O telesnú výchovu poslucháčok sa škola starala vychádzkami a výletmi do prírody. Absolventky ošetrovateľskej školy získali aj vďaka premyslenému a široko koncipovanému, metodicky prepracovanému systému vzdelávania a pod praktickým vedením sr. Fides prestíž, ktorá im umožňovala zamestnať sa nielen v štátnych, župných a krajin-ských nemocniciach, ale i v privátnom sektore. Vyhľadávané boli aj pre skúsenosti na operačných sálach, ktoré nadobudli počas praxe. Ich charakteristickým znakom sa stali profesijné ošetrovateľské odznaky, ktoré dostali po úspešnom ukončení školy spolu s diplomami. Ošetrovateľská škola existovala až do roku 1950, keď boli svätokrížske sestry 31. augusta nútené odovzdať kľúče od školy a následne ich odviezli do Podunajských Biskupíc do provinciálneho domu. Zakrátko školu na základe Nariadenia Slovenskej národnej rady zo 16. mája 1945 o poštátnení na Slovensku poštátnili a po krátkom čase celkom zrušili. Aj k tejto smutnej udalosti sa v kronike viaže zápis: „V roku 1948, keď prišlo ku poštátneniu školstva, škola bola zaradená pod „školstvo“, personál školy bol ponechaný. Tým, že 3 sestry dostávali školský plat, zase sa zvýšil príjem a mohlo sa i lepšie variť i kúriť. Toto zlepšenie sa netrvalo dlho. V roku 1950 boli sestry vedenia školy povolané na MNV a vyzvané, aby zostali na svojich cirkevných oddeleniach. Podmienka bola „vyzliecť sa z rúcha“, vraj zo srdca nám nik našu vieru nemôže vziať. Keď nepristali, prišli vypovedacie dekréty k 31. júlu. V roku 1950 sa riadne skončili skúšky, v júni boli prijímacie skúšky, na ktorých bol aj poverenec zo školstva. Všetko bolo v poriadku.

Prišiel ten osudný deň, o ktorom sme už vedeli. Asi o 9. hodine ráno zastalo nákladné auto, keď predtým vošli do budovy dvaja tajní, žiadali kľúče od budovy a sestrám, ktoré tam ešte boli, dovolili si vziať nejaké osobné veci a každej postel' a nočnú skrinku. Keď robotníci z nákladného auta videli o čo ide, začali sa spierať, že oni na takéto služby neprišli. My sme ich však požiadali, aby nám pomohli.“ Napriek pomerne krátkej existencii ošetrovateľskej školy jej úspech garantovala osobnosťou a organizačnými schopnosťami riaditeľka Fides Dermeková, ktorá sa v súčasnosti považuje za priekopníčku ošetrovateľského vzdelávania na Slovensku. Ošetrovateľská škola Milosrdných sestier Sv. kríža sa stala prvou odbornou školou svojho druhu na území dnešného Slovenska a natrvalo sa tak zapísala do dejín školstva. ■

Pramene a literatúra:

- DERMEKOVÁ, Fides: *Kronika ošetrovateľskej školy 1931 -- 1943*. Archív Kongregácie milosrdných sestier Sv. kríža v Trnave.
- ILIEVOVÁ, Ľubica – JURÍKOVÁ, Erika: Pôsobenie Milosrdných sestier Svätého kríža v chirurgickej operačnej sále Trnavskej nemocnice v kontexte dejín ošetrovateľstva. In: *Studia Capuccinorum Boziniensia II*. Kraków : Towarzystwo Słowaków w Polsce, 2016, s. 88 – 99.
- KÁZMEROVÁ, Ľubica: Premeny v školstve a vzdelávaní na Slovensku. In: B. Kudláčová (ed.). *Pedagogické myslenie, školstvo a vzdelávanie na Slovensku v rokoch 1918 – 1945*. 2016, s. 200 – 205.
- KOZOŇ, Vlastimil et al.: *Ošetrovateľstvo – 50 rokov univerzitného vzdelávania na Slovensku*. Wien: ÖGVP Verlag 2012.
- SRGOŇ, Tomáš a kol.: *Dejiny školstva a pedagogiky*. Bratislava: SPN 1981.
- ZACHAROVÁ, Jarmila: Personálna a jazyková otázka v školskej politike v rokoch 1918 – 1939. In: B. Kudláčová (ed.). *Pedagogické myslenie, školstvo a vzdelávanie na Slovensku v rokoch 1918 – 1945*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis 2016.
- Dufferová, Dominika Alžbeta: *Život a náuka Edity Steinovej pod zorným uhľom etiky a morálnej filozofie*. Trnava: Trnavská univerzita 2016.
- Dufferová, Dominika: *Základy sociológie a sociálna náuka Cirkvi*. Bratislava: Dobrá kniha 2006.

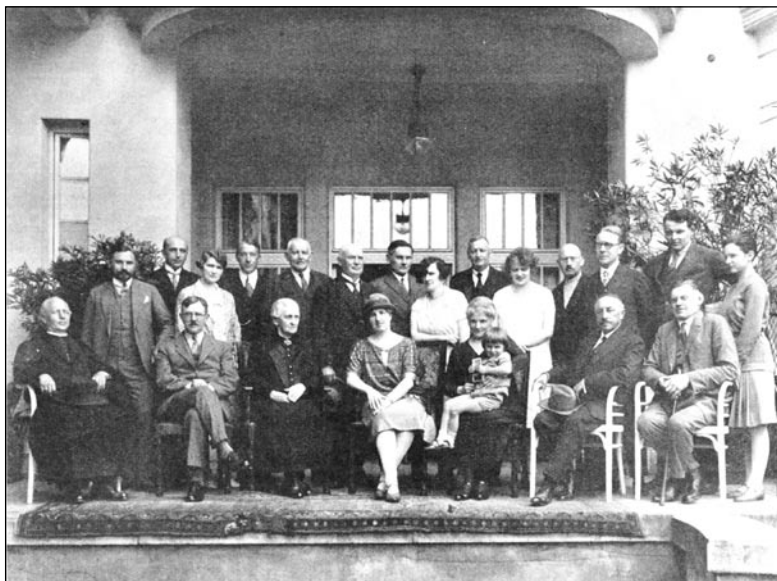
Peter Horváth, historik, foto: archív autora

Stalo sa pred sto rokmi v Trnave

Príspevok k storočnici prvej Československej republiky

Je nesporné, že ak chce historik či politológ siahnuť po tak zložitej téme, akou je analýza udalostí zo začiatku minulého storočia, nemôže obísť udalosti a osobnosti, ktoré sa pričínili o zánik monarchie a vznik nového usporiadania Európy. Proces vzniku I. ČSR je súčasťou veľkých premien a nástupu nového prepojenia mocností, ktoré rozhodli, že naše územia dostanú iné dejinné poslanstvo. I napriek tomu, že prístup k podrobnému uchopeniu významu tohto procesu doteraz rozdeľuje historikov i politikov na rôzne tábory, rozhodne ostáva spoločnou témou najmä ocenenie úsilia Tomáša G. Masaryka a generála Milana Rastislava Štefánika, ktorí to v danej dobe a politických pomeroch mysleli vážne s existenciou našich národov.

Pokým na Slovensku po vypuknutí I. svetovej vojny vládla pasívna rezistencia v myslení a prejavoch obyvateľstva, Slováci žijúci v slobodnom svete považovali za potrebné nastoliť novú víziu národa. Trochu sa pozabudlo na osobnosť Roberta Williama Setona-Watsona (Scotus Viator), ktorý bol v styku s vtedajšími vplyvnými dejateľmi sveta a celou svojou bytosťou podporoval snahu národov a ich úsilie v boji o vlastné práva a sebaurčenie. Bol aj veľkým priateľom M. R. Štefánika, ktorý ho spolu s T. G. Masarykom uviedol do vtedajšej noblesy „parížskych salónov“. Vo svojich spomienkach sa vracia aj k dvom návštevám Slovenska. Prvá bola v máji 1906, keď bol ešte akoby „maďarónom“ a fandil úsiliu odtrhnutia sa Uhorska od Viedne. Na svojej ceste z Bratislavy sa zastavil aj v Trnave, kde sa zoznámil s novozvolenými poslancami Dr. Ivankom a Dr. Zátúreckým. Pozorne sledoval

Scotus Viator, druhý v rade sediacich zľava (prvý je Andrej Hlinka) aj s manželkou (štvrtá zľava)

kruté udalosti v Černovej. Neskôr vo svojich ostrých článkoch citoval parafrázu výroku J. M. Hurbana: „...Slováci by boli radšej Rusmi ako Maďarmi...“ Na základe vlastného poznania sa napokon stal veľkým medzinárodným zástancom práv Slovákov. Takmer triumfálny bol jeho návrat v máji v Prahe a v Bratislave, kde ho víтали ako spolutvorcu novej republiky. Dôležitým medzníkom vo vývoji udalostí bol 10. september 1914, keď Slovenská liga v Amerike žiadala uplatnenie samourčovacieho práva aj pre slovenský národ. V opomenutom poslanstve z 15. februára 1915 v Paríži T.G. Masaryk dokonca deklaroval Slovákom autonómiu s vlastným snemom. No politická situácia a udalosti na fronte I. svetovej vojny sa menili zo dňa na deň. Významnou mierou na priebeh udalostí spôsobili aj Slováci žijúci v Amerike, ktorí mali prevahu nad českou emigráciou. Na osamostatnenie Slovenska naši krajanovia vyhlásili dokonca aj zbierku a tento proces vyústil do vypracovania známej

Clevelandskej dohody (22. októbra 1915) s definíciou pravidiel budúceho štátu. Stojí za to pripomenúť, že s touto verziou súhlasili viaceré slovenské i české spolky aj v iných častiach sveta. Je potrebné pripomenúť aj prehlásenie vtedajšieho predsedu Česko-Slovenskej národnej rady T. G. Masaryka z mája 1918, kde deklaroval: „...bude slobodné Česko, bude slobodné Slovensko...“ a toto smerovanie bolo zakotvené vo významnom dokumente, ktorý vošiel do povedomia ako Pittsburská dohoda (30. mája 1918.) Tento dokument nesie nezmazateľné podpisy vtedajších osobností akými boli A. Mamey, M. Bosák, I. Bielek, J. Janček, M. Gazdík..., rev. J. Murgaš, I. Daxner... a je tam, prirodzene, aj signatúra T. G. Masaryka. Stojí za pripomenutie, že práve T. G. Masaryk odovzdal vláde USA deklaráciu o samostatnosti Československého štátu už 18. októbra 1918 vo Washingtone (hoci bez vedomia M. R. Štefánika). Oficiálne vyhlásenie vzniku Československého štátu sa však usku-

točnilo 28. októbra 1918 v Prahe. O dva dni neskôr, 30. októbra 1918, sa konalo stretnutie vyše sto významných slovenských osobností v Martine, kde odhlasovali Deklaráciu slovenského národa ako štátoprávny akt, ktorým bol zrušený zväzok s Uhorskom a prihlásenie sa k spoločnému štátu s Čechmi. Čo je dôležité: za tento a ďalšie politické kroky prevzala zodpovednosť Slovenská národná rada ako jediný subjekt reprezentácie svojbytného národa.

Nech je hodnotenie vzniku nového spoločného štátu I. ČSR akékoľvek, jednoznačne bol to v danom okamihu pozitívny krok aj vo vývoji Slovenska. Na tomto mieste nebudeme analyzovať dôvody, prečo samotný prezident novej republiky T.G. Masaryk popieral relevantnosť znenia Pittsburskej dohody a k svojmu podpisu na tomto dokumente neprikladal žiadnu štátnickú zodpovednosť. Trpkou udalosťou, ktorá sa doteraz javí ako politologicky nezvládnutá, je postavenie generála M. R. Štefánika v novej republike a jeho tragická smrť. Mnoho historikov, politológov ale i zanietených občanov je presvedčených, že práve „najväčší Slovák“ generál M. R. Štefánik si zaslúžil dôstojné postavenie v novom štáte, ktorého bol spolutvorcom.

Trnava mala na začiatku 20. storočia vyše 15 tisíc obyvateľov, z toho bolo vyše 8 tisíc Slovákov, čo predstavovalo asi 53 percent, Maďarov bola asi tretina a 15 percent tvorili občania nemeckej národnosti. I napriek tejto štruktúre bola Trnava mestom so silným národnostným povedomím, kde sa získavali hlasy voličov z okruhu predstaviteľov politických národných kruhov ako boli Andrej Kubina, Vendelín Kutlík, Martin Branislav Tamaškovič, Ján Walner, Štefan Rúčka, Oto Matzenauer, Juraj Slotta, mons. Ján Postényi, František Veselovský či Martin Kollár. Poslední dvaja sa dostali aj do uhorského snemu. Rozvoju

Juraj Vyskočil, senátor, starosta mesta

hospodárstva a bankovníctva napomáhali Ján Záturecký a Milan Ivanka (zakladatelia Hospodárskej banky). Výraznou mierou bola táto skutočnosť ovplyvnená aj existenciou Slovenskej besedy či výraznou osobnosťou Jána Palárika, Spolkom sv. Vojtecha (zakladateľ Andrej Radlinský 1870), a od 1923 aj miestnym odborom Matice slovenskej, ktorý vznikol z iniciatívy dramatika Ferka Urbánka.

Udalosti po prevrate v roku 1918 sa politicky, národnostne i konfesionálne netrieštili, relatívne boje o pozície vo vedení mesta mali demokratické mantinely. Na pamätnom zasadnutí Slovenskej národnej rady 30. októbra 1918 v Martine reprezentovali Trnavu Dr. Gejza Reháč, kníhtlačiar Gustáv Adolf Bežo, mons. Marián Blaha a Ján Krasko. Ako sa zachovalo nielen v archíve, ale aj v súkromnej korešpondencii (!), práve oni priniesli do Trnavy správu o Deklarácii slovenského národa, čo našlo búrlivú odozvu medzi obyvateľstvom. V tom čase rozhodujúcu ekonomickú silu predstavovali národne uvedomelí podnikatelia a statkári Imrich Parrák a Jozef Slezák, ktorých zásluhou sa podarilo v meste obnoviť poriadok a odstrániť z dôležitých postov priekupníkov a zbohatlíkov, ako aj predstavi-

teľov bývalého aparátu monarchie. Práve v priestoroch novej budovy Hospodárskej banky, ktorú postavil Michal Milan Harmincz v r.1915 (dnes knižnica Juraja Fándlyho), sa už večer 3. novembra 1918 zišla mienkotvorná i ekonomicky vplyvná skupina Slovákov a pod vedením Dr. Milana Ivanku riešili stratégiu prebratia správy v meste. Nebola to jednoduchá situácia, lebo exponenti monarchie sa nemienili dobrovoľne vzdať svojho vplyvu.

V intenciách pokynov Slovenskej národnej rady sa podarilo vytvoriť prvý Národný výbor v Trnave, ktorého úlohou bolo prihlásiť sa k zásadám novej Československej republiky. Za prvého predsedu (a neskôr starostu mesta) bol zvolený Jozef Slezák, ktorého rodina neskôr bývala aj v priestoroch banky. S jeho menom súvisia aj prvé ekonomické transakcie spojené so získaním prvých úverov na projekty mesta. Ďalšími členmi sa stali Imrich Parrák, Dr. Milan Ivanka (neskôr federálny poslanec), Ferko Urbánek (dramatik a vedúca osobnosť kultúry v meste), Ján Kukliš, Ľudovít Kraic. Na sklonku roka postupne prichádzali do Trnavy českí podnikatelia, inteligencia, pedagógovia, administratívni pracovníci, ktorí neskôr obsadili rozhodujúce posty vo viacerých sférach mesta. Medzi prvými sa do správy mesta dostali Dr. Jaroslav Mezník, Dr. Osvald Zicha, Ing. Jozef Šála, Václav Holoubek. Neskôr na dlhé roky prevzal richtársku stoličku podnikateľ Juraj Vyskočil (1922 – 1938).

Intelektuálnou a politicky agilnou osobnosťou bol v tom rozhodujúcom okamihu dejín Dr. Pavel Blaho, ktorý bol v Hodoníne ako člen slovenskej delegácie pražského národného výboru a dohodol okrem iného aj ozbrojenú pomoc na okamžité riešenie pouličných bojov v Trnave, ktoré organizovali promaďarské skupiny bývalého režimu. Na povozoch statkára Viliama Reicha a statkára a podnikateľa Jozefa Slezáka prišli ugováť

dohodnutú vojenskú pomoc do Hodonína, skade o pár dní bolo do Trnavy prepravených do 200 ozbrojených vojakov, ktorí sa zapojili do pouličných bojov a pomohli odovzdať mesto do správy miestneho národného výboru. Kruté boje o mesto trvali niekoľko dní (a pouličné konflikty a spory až do konca novembra). Boli aj nemalé obete na ľudských životoch. No napriek tomu Trnava bola medzi prvými mestami na území Slovenska, ktoré sa prihlásili k zasadám novej republiky. Za účasti vládných poverencov nastal pre mesto veľký deň, 10. novembra 1918 sa uskutočnila oslava vstupu Trnavy do nového štátu. Slávnostný vlak s vládnuou delegáciou na stanici víтали stovky obyvateľov. So sprievodom četníctva, vojska a špalieru ľudí dopravili predstavitel'ov vlády na radnicu. Z balkóna trnavskej radnice prehovorili postupne predstavitelia vlády Dr. Milan Ivanka, Dr. Pavol Blaho a ďalší rečníci – prirodzene, s dávkou pátosu. Vtedajší biskup ev. a. v. Samuel Zoch vo svojich spomienkach napísal: „...V nedeľu prišla do Trnavy dočasná vláda v zložení Dr. Pavel Blaho, Dr. Ivan Dérer, Dr. Ľudovít Okánik, Dr. Milan Ivanka a Anton Štefánek... a videl som, ako pripevňoval Jozef Slezák slovenskú zástavu na mestský dom a plakal som... Vezúc sa na vlaku nikde som nepočul maďarského slova, ako by bol Duch svätý vstúpil ešte i na nekresťanov, tak sa rozviazali slovenské jazyky...“ Tento ošial' trval tri dni. Do mesta ale vtrhli „heltayovskí marinéri“ a začal sa krutý boj o mesto. Medzi desiatkami zranenými boli aj mŕtvi „...aj traja četníci a železničiar...“, ktorých kruto zranených dobodali maďaróni na smrť. Kruté boje boli najmä na peróne železničnej stanice, kde bolo niekoľko mŕtvych (pamätaná tabuľa bola kedysi na bývalej železničnej stanici). Maďarskí ozbrojenci napokon pochopili, že dejiny rozhodli inak a 25. novembra 1918 ich parlamentári prijali podmienky kapitu-

lácie a odovzdali zbrane. Vojensky splnomocnenec poručík František Chlumský dohliadal na tento akt a všetky zbrane boli uložené pod dozorom na radnici. V únosnej miere napätia na radnici až do konca novembra zasadal ešte aj dovtedajší magistrát mesta na čele s Ľudovítom Franciscim. Toto dvojvládne bývalého uhorského správneho aparátu (rokovací jazyk bola aj maďarčina) a formujúceho sa československého Národného výboru v Trnave trvalo niekoľko týždňov. Prvá republika prijala zásady administratívneho župného členenia Slovenska. Trnava s vlastnou mestskou samosprávou podliehala Bratislavskej župe. Prezidentom krajinského úradu v Bratislave bol Jozef Országh. Skutočne prvým zasadnutím mestskej rady pod vedením nového mešťanostu Trnavy Jozefa Slezáka bolo rokovanie 19. marca 1919. S prihladením na nové administratívne členenie sa dočasne stal predstaviteľom samosprávy poverený zástupca Dr. Jozef Holovič. Zákomom č. 243/1922 z 13. júla sa Trnava ako veľká obec zaradila do Trnavského okresu a okresný úrad sa stal prvostupňovým dozorným úradom. Úradný akt zrušenia trnavského magistrátu a odovzdanie správy mesta novozvolenému starostovi sa uskutočnil na mimoriadnom rokovaní zastupiteľského zboru 20. decembra 1922, ktoré viedol budúci okresný náčelník Dr. František Drbohlav. Dnešné Trojičné námestie, ktoré nieslo pred prvou svetovou vojnou názov Ferencz József tér, po vojne Hlavné námestie, bolo v roku 1922 premenované na Wilsonovo námestie podľa Thomasa W. Wilsona, prezidenta USA, ktorý mal zásluhu na presadení myšlienky práva národov na sebaurčenie, čím podporil pád monarchie a vznik nových štátov v Európe. Starostom mesta od januára 1923 sa stal Juraj Vyskočil, ktorý s obmenou vydržal v tejto funkcii až do roku 1938. V septembri 1923 sa konali prvé oficiálne voľby do

Výber trnavských reálií a základných údajov z prvej tretiny 20. storočia

Najvyššie postavený štátny úradník bol v tom čase Ján Beňovský, okresný náčelník a radca politickej správy.

Mestský úrad od 1923 reprezentoval starosta Juraj Vyskočil, ktorý mal 2 vicestarostov. Zastupiteľský zbor zvyčajne tvorilo 38 až 40 volených zástupcov.

Mestskú radu v tom čase tvorili šesťnásť poslanci (napr. Kupčik Michal, Szukop Adolf, Predmerský Štefan – vedúci obecný notár, Bébar Anton, Brukker Michal, Furst Eduard, Hudec Martin, Hrebíček Michal, Húšť Štefan, Kleštinec Ján, Dr. Matzner Hugo, Dr. Plechlo Dezider, Dr. Walner Ján, Dr. Žiška Pavel).

Mesto malo policajné 40-členné oddelenie (náčelník Karol Ventura). Osobitne fungovali Berná správa a Berný úrad, Dopravný úrad, Katastrálny mernický úrad, Dôchodková správa... Významné postavenie malo Obchodné grémium (starosta Richard Magran). Trnava sa vždy pýšila úrovňou Krajinskej nemocnice, kde sa vystriedalo viacero skvelých lekárov. Riaditeľom a primárom bol Dr. Alojz Pecháň, primármí boli Dr. Mikuláš Nádaši, chirurg, Dr. Vojtech Bača, Dr. Zigmund Lovinger, Dr. Pavel Žarnovický, Dr. Imrich Straka a. i.

Významnou inštitúciou bolo Obchodné grémium (prednosta Richard Magran), Okresná nemocenská poisťovňa (prednosta Adolf Pakosta), Poštový a telegrafný úrad (poštový riaditeľ Alojz Baniač).

Z hľadiska cirkevného života významné postavenie mala Apoštolská administratúra v Trnave na čele s Pavlom Jantauschom, biskupom (od 1925 apoštolský administrátor a protonotár do 1947)

Klub slovenských poslancov prvého československého Národného zhromaždenia 1918 – 1920

mestského zastupiteľstva. O moc v meste zápasili dva politické bloky: prvý tvorili sociálni demokrati, komunisti a národní socialisti, druhý kresťanskí socialisti, ľudáci, akýsi stred tvorili zástupcovia občianskeho bloku a združenie židovských strán, ktoré reprezentoval Dr. Adolf Rosenfeld. V parlamentných voľbách prakticky od roku 1925 pravidelne v Trnave víťazila Hlinkova slovenská ľudová strana pred komunistami, sociálnymi demokratmi a židovským blokom strán.

Trnava v tom čase mala vyše 20 tisíc obyvateľov a bola tretím najväčším mestom na Slovensku. Významnou udalosťou v prvých rokoch republiky bolo odhalenie pomníka generálovi M. R. Štefánikovi (19. 10. 1924) za účasti ministra s plnou mocou pre správu Slovenska Jozefa Kállaya, čs. veľvyslanca v Paríži Štefana Osuského a ďalších prominentných hostí akými boli Ján Masaryk a mamička generála Štefánika. Dielo trnavského sochára Jána Koniarka je prvým mestským pomníkom tohto umelca slovenského národa.

Trnava v medzivojnovom období bola v predvoji kultúrneho a spoločenského života. Pôsobilo tu vyše sto spolkov, bola mestom škôl, kultúry, športu a významného politického a duchovného

diania. Ak by sme vymenovali len osobnosti toho obdobia, bolo by to minimálne v rozsahu ďalšieho príspevku. Medzi mnohými je potrebné spomenúť aj osobnosť Andreja Hlinku (1864 – 1938), ktorý popri politických postoch v štáte zastával od 1920 do smrti aj reprezentačnú funkciu predsedu Spolku sv. Vojtecha v Trnave. Chodil sem na zasadnutia, ale v očiach mu nebola po vôli trnavská tlačiareň, ktorá bola konkurenciou „JEHO“ tlačiarne v Ružomberku.

A na záver tohto príspevku možno epizódne spomenúť 10. október 1937, keď bol za účasti predsedu vlády Milana Hodžu a ministra spravodlivosti Ivana Déreera i desiatky osobností republiky odhalený pomník Antonovi Bernolákovi (dielo Jána Koniarka), na vybudovaní ktorého sa podieľali čs. vláda, krajinské organizácie i občania. Posolstvo nápisu na pomníku: SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY, TOTO JE SLOVO MOJE O REČI VAŠEJ! je akoby symbolickou rozlúčkou s prvým unitárnym štátom ČSR. Akousi „labuťou piesňou“ boli oslavy 700. výročia povýšenia Trnavy na slobodné kráľovské mesto, ktoré boli 11. až 15. septembra 1938. Aktéri akoby cítili, že sa republika a jej ideály otriasajú v samotných základoch. ■

Ambrózom Lazíkom (od 1949 trnavský apoštolský administrátor biskup do 1969). Významné cirkevné rády: Spoločnosť Ježišova (jezuiti), Kláštor rádu sv. Františka (františkáni), Kláštor uršulínok, neskôr aj rehoľa salezianov.

Presbytérium evanjelického a. v. zboru v Trnave: Arpád Janovič, farár, predseda cirkevného zboru, Dr. Jur Janoška 1922 – 30, generálny biskup, Ján Detrich, kantor.

Židovská ortodoxná náboženská obec: Vilém Reich rabín, Arpád Stern, predseda šk. stolice.

Trnava vždy bola mestom škôl. Medzi najdôležitejšie inštitúcie v tom čase patrili:

Kňazský seminár sv. Cyrila a Metoda (mons.Dr. Michal Buzalka – rektor a pápež. komorník, profesori: Msgr. Jozef Minárik, kanonik, Dr. Štefan Zlatoš a Dr. Emil Funczik...

Honosné miesto malo Štátne čl. reálne gymnázium v Trnave na Hollého ulici. Jeho riaditeľom bol František Špaček. Z významnejších profesorov možno spomenúť aj mená: Ján Marek, Dr. Pavel Žiška – senátor, Ján Hajdócy – legendárny tréner, Ján Woleman, Anton Rejt, Juraj Mandel, Jaroslav Pacák, Svätopluk Havrlík a mnoho ďalších...

Ženský učiteľský ústav reprezentoval riaditeľ prof. Augustín Raška, pápež. komorník. Na čele Verejnej obchodnej školy bol od r. 1929 Václav Píλους, známy etnológ. Riaditeľom Št. meštianskej školy bol prof. Augustín Řezanina (Albertinum) A celkom na záver pre zaujímavosť a odľahčenie témy: Trnava už pred storočím mala tucet kaviarní a reštaurácií a v medzivojnovom období tu malo živnosť vyše pol stovky pohostinstiev. Na čele spoločenského záujmu ale boli chýrne kaviarne Thalmeiner (neskôr Krym) a Imperiál (neskôr Park). ■

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

Na vínku u Svatého, na zákusku u Tittla

Hlavná ulica v Trnave sa volala pred rokom 1990 Ulica Februárového víťazstva, za Slovenského štátu to bola Hitlerova ulica a za prvej ČSR Masarykova ulica, predtým Dolnohrubá. Domy, ktoré stáli neďaleko špitála, boli na začiatku 20. storočia väčšinou prízemné, obývali ich trnavské rodiny, niektoré mali aj obchodíky s vchodom z ulice.

Pohľadnice z doby okolo roku 1900 dokazujú, že po oboch stranách tejto časti ulice stáli prevažne prízemné domy. Za prvej republiky, najmä od polovice dvadsiatych rokov a v tridsiatych rokoch, nastal v Trnave stavebný ruch. Viacero prízemných domov – vtedy na Masarykovej ulici, bolo nadstavených o jedno či viac poschodí, niekde dokonca postavili celkom nové stavby. V druhej polovici 20. storočia sa na viacerých spojených parcelách tejto ulice búralo a namiesto starých domov sa stavali nové objekty (objekt sporiteľne, dom Pod stĺpmi). Bytový dom na Ulici Februárového víťazstva s veľkou samoobsluhou na prízemí postavili na mieste troch domov v susedstve mestského špitála neďaleko Kostola sv. Heleny. Stavba bola projektovaná v roku 1978 a odovzdaná do užívania v roku 1981. Projekt pripravil Ing. arch. Dušan Dóka v spolupráci s Ing. Silvestrom Korcom a architektom Vítom Tibenským. Charakteristickým prvkom novostavby bola klesajúca rovina horných podlaží a kompozičné rozčlenenie hlavnej hmoty objektu. Stavba bola v tej dobe ocenená Zväzom Slovenských architektov v prehliadke architektonických prác.¹ Bytový dom má dnes čísla 35, 37, 39, 41, prevádzky s vchodom z Hlavnej ulice majú číslo 33. Pozrime sa bližšie na širší priestor v jeho susedstve, na domy, obchody a ich majiteľov predtým, ako bol postavený.

V druhom dome od Trhovej uličky stál už pred rokom 1900 hotel Hungaria. Po vzniku ČSR sa aj v Trnave zbavovali maďarských názvov a Hungaria k nim rozhodne patrila. Majiteľ Rottenstein hotel nazval Royal a niekedy medzi

Hotel Hungaria a rad domov, ktoré s ním susedili v období rokov 1900 – 1918, pohľadnica (zdroj: Jozef Benko)

Meštiansky dom so štítom pod strechou a dvomi obchodmi patrila na začiatku 20. storočia Viršíkovcom, detail z pohľadnice (zdroj: Jozef Benko)

rokmi 1921 a 1926 mu dali noví majitelia meno podľa seba – Hotel Baxa. Bola tam kaviareň i reštaurácia, ktoré prevádzkovali postupne viacerí podnikatelia (napr. Rudolf Latika – 1934, Václav Šíma – 1936 a pod.) Trnavský okresný inšpektorát Západoslovenských elektrární

Dom Františka Svatého s hostincom a letnou záhradou, fotografia (zdroj: MVDr. Július Molnár)

úč. spol. Bratislava mal od roku 1923 istý čas kancelárie v hoteli Baxa. V druhej polovici 20. storočia tam bol bufet Dukla a dnes je dom známy Pepe pasážou.

¹ Informáciu poskytol Ing. arch. Dušan Dóka

Susedný pomerne dlhý dom mal podľa pohľadníc z obdobia monarchie na poschodí uličného priečelia deväť okien. Patril Schwartzovcom – podnikateľom Šalamúnovi a Leopoldovi. Šalamún Schwartz bol členom správnej rady Prvého trnavského parného mlyna spolu s Vojtechom Furchem a Šalamúnom Pollakom. Krajské riaditeľstvo Slovenských elektrární, úč. spol. je zaznamenané na tejto adrese v roku 1946. V roku 1959 sa do obnoveného objektu, zväčšeného modernou dvorovou prístavbou, presťahovala trnavská pobočka závodu Zornica, ktorá zostala na tomto mieste vyše 30 rokov.²

Pôvodný meštiansky poschodový dom v susedstve patril za monarchie mäsiarovi a údenárovi Jánovi Viršíkovi, ktorý tam mal obchod so šunkami a údenými lahôdkami. Viršík svoje údenárstvo prevádzkoval aj v prvých rokoch Československa v dobe, keď dom patril Leopoldovi Fischmannovi (cca 1920). Vedľa údenárstva mal obchod M. Schubert, ktorý predával šijacie stroje a mal sklad hudobných nástrojov. V roku 1925 obchod prevzal jeho zať Rudolf Vaculík a na tejto adrese pôsobil do roku 1932. Potom sa prevádzky z domu vysťahovali a Jozef Fischmann tu dal postaviť modernú dvojposchodovú funkcionalistickú budovu s veľkým železiarskym obchodom na prízemí. Ľudia si jeho železiarsky obchod pamätali aj po vojne, keď ho prevádzkoval Jozef Fischer, i neskôr po znárodnení, keď v ňom pokračoval štátny obchod so železiarskym tovarom. Názov U Fischmana zostal domu podnes, i keď v obchode sa aktuálne predáva obuv.

² V roku 1939 boli v Trnave štyri židovské podniky na výrobu bielizne Marieta, Regata, Bielidlo a Heveta. Po znárodnení sa podniky na výrobu bielizne sústredili do jednej prevádzky so sídlom v bývalom objekte Bielidlo na Zbožnej ulici v Trnave. Prevádzka podliehala Závodom na bielizeň v Bratislave. V r. 1950 bol vytvorený samostatný závod v Trnave patriaci pod národný podnik Zornica, Bánovce nad Bebravou. Okolo 60 zamestnancov pracovalo v troch málo vyhovujúcich objektoch na Zbožnej ulici, na Paulínskej ulici a na Halenárskej ulici. Závod sa rozširoval, mal viac pracovníkov a hľadali sa väčšie priestory. Po rekonštrukcii domu na Ulici Februárového víťazstva č. 29 a novej prístavbe sa 1. 10. 1959 závod sem presťahoval. Zdroj: Závod Zornica v Trnave. In: Kultúra a život Trnavy, roč. V, č. 3/1974, s.22 – 23

Reklama na pohrebný ústav Hojovcov na bočnej fasáde domu za monarchie, pohľadnica (zdroj: Jozef Benko)

Vpravo pohrebný ústav Hojovcov za prvej ČSR, detail z pohľadnice (zdroj: Jozef Benko)

Meštiansky poschodový dom s historickou fasádou stojí dnes medzi dvoma modernejšími budovami. Kedysi tu bol známy hostinec

Prevádzky Štefana Hoju, Gejzu Weissu a Rudolfa Vaculíka, fotografia (zdroj: Lída Rexová, rod. Vaculíková)

Rudolf Vaculík v svojom obchode, fotografia fotografia (zdroj: Lída Rexová, rod. Vaculíková)

Františka Svatého s priestrannou letnou záhradou a krytou terasou pre muzikantov. Vpravo od vchodu bol v rokoch 1928 – 1931 obchod s obuvou Molnár a Pleško. Svatý prezentoval svoj podnik v reklamách ako „dostaveničko športovcov“. V adresári z roku 1930 sa spomína: „Československý športovný klub v Trnave založený v roku 1919 pestuje športy football, ľahkú atletiku, lawn tennis a wolley ball. Klubovňa má na Masarykovej 28 u pána Františka Svatého.“ Neskôr bola vpredu do ulice aj Jurkovičova trafika, v šesťdesiatych až osemdesiatych rokoch Limbašská vináreň. Po rekonštrukcii je nad vchodom označenie Svatého pasáž. Zaujímavosťou je, že hosťinským u Svatého bol 25 rokov František Fišera, ktorý si v roku 1924 otvoril na Emmerovej ulici vlastný hostinec, v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch 20. storočia Trnavčanom známy pod názvom Pezinská vináreň. Vedľa Svatého hostinca stál ešte za prvej republiky meštiansky dom s ôsmimi oknami na priečelí prvého poschodia. Na prízemí bolo pohrebníctvo Štefana Hoju, ktorý bol aj majiteľom budovy a dal namaľovať veľikánsku reklamu na jej bočnú fasádu. Rudolf Vaculík presťahoval z Fischmannovho domu do domu Hojovcov svoj obchod s rádiami a elektrickými prístrojmi a reklamou v tlači oznámil otvorenie 20. júna 1932.

Kurz strojového vyšívania, fotografia (zdroj: Lída Rexová, rod. Vaculíková)

Pohľad na juhovýchodnú časť Ulice Februárového víťazstva okolo roku 1975, pred stavbou bytového domu, fotografia (zdroj: Stanislav Božík)

Dom a obchod Šimona Wetzlera, detail z pohľadnice spred r. 1918 (zdroj: Jozef Benko)

Cukráreň Huberta Tittla, fotografia (zdroj: Elena Tittlová)

Rudolf Vaculík doplnil ponuku obchodu po svokrovi o písacie stroje, gramofóny a gramoplatne značky His Master´s Voice, rádiá, bicykle a motorky. Bicykle vylepšené vlastným patentom mu vyrábali v českej továrni Es-Ka. Predával ich so štítkom s trnavskou mestskou

Cukrár a podnikateľ Hubert Tittel, fotografia (zdroj: Elena Tittlová)

vežou a značkou Ru-Va, ktorá vznikla z jeho mena. Samozrejme, že predával aj bicykle firmy Es-Ka i firmy Premier. Bol jedným z podnikateľov, ktorí vsadili na propagá-

ciu podniku reklamou pravidelne uverejňovanou v tlači. Popri predaji šijacích strojov ponúkal Rudolf Vaculík aj školu strojového vyšívania, ktorú viedla jeho manželka Júlia. V tridsiatych rokoch zabezpečoval Rudolf Vaculík ozvučenie takmer všetkých veľkých podujatí a oficiálnych prijatí významných návštev v meste. Napokon v štyridsiatych rokoch musel presťahovať obchod ešte raz – na Hviezdoslavovu ulicu, kde bol až do znárodnenia.

Ani meštiansky Hojov dom neminuli stavebné aktivity. Okolo roku 1945 tu postavili poschodový bytový dom s bankou na prízemí (na dobovej fotografii z osláv oslobodenia je zachytená stavba ešte s lešením). V dvorovom krídle na poschodí boli zriadené zubárske ordinácie, zubári tu ordinovali aj v druhej polovici 20. storočia. V priestrannej čakárni „U zubárov“ bolo miesto na komorné výstavy obrazov a fotografií, ktoré boli pravidelne predstavované v mesačníku Kultúra a život Trnavy (vychádzal od roku 1970). V pravej časti pasáže bolo veľké kaderníctvo. Dnes sídli v budove banka, v pasáži je viacero prevádzok a inštitúcií. Vedľa štvorposchodovej budovy s bankou sa dnes nachádza polyfunkčný bytový dom, ktorý sme spomínali v úvode tohto článku.

Dom bol postavený pre OSP Trnava. Na jeho mieste stáli v roku 1900 tri prízemné rodinné domy. Prvý nízky dom patrilo okolo roku 1900 rodine drobného obchodníka Šimona Wetzlera (nejde o otca Alfréda Wetzlera, známeho vďaka správe z Osvienčimu). Na pohľadniciach z obdobia monarchie vidno na ľavej strane brány obchod so zmiešaným tovarom, ktorý patrilo majiteľovi domu a fungoval ešte v roku 1920. V nasledujúcom období zrejme majiteľ zomrel, lebo v adresári z roku 1926 bol majiteľom Leopold Wetzler, v roku 1934 vdova Wetzlerová. Hubert Tittl si tu otvoril v októbri 1936 cukráreň. Dobová fotografia dokazuje, že brána vedľa cukrárne je identická s bránou niekdajšieho domu Šimona Wetzlera. Cukráreň bola však zriadená na pravej strane brány

Tittlova cukráreň a prevádzky susedného domu okolo roku 1936 – 1938, fotografia (zdroj: Elena Tittlová)

domu, nie v bývalom obchodíku Wetzlerovcov.

Hubert Tittl prišiel do Trnavy ako cukrár v roku 1936. Narodil sa v Soproni (1910) rodičom Hubertovi Tittlovi st. a Márii Júlii, rod. Stürtzerovej. Tittlovci žili na Záhorí vo Veľkých Levároch. Hubert Tittl ml. sa odišiel učiť za cukrára k matkinmu príbuznému do Bratislavy. Výučný aj tovarišský list v živnosti cukrárskej získal u Augustína Stürtzera v roku 1928. V niekdajšej Stürtzerovej cukrárni

Reklama Tittlovej cukrárne, fotografia (zdroj: Západoslovenské múzeum v Trnave)

Pohľad na zástavbu Masarykovej ulice vedľa špitála okolo roku 1920, pohľadnica (zdroj: Jozef Benko)

v Bratislave na Sedlárskej ulici č. 8 je v súčasnosti otvorená luxusná cukráreň. Kde žil a pracoval Hubert Tittl ml. po roku 1928, nie je

známe, vieme len, že v roku 1930 bol pri sčítaní obyvateľstva v Hlohovci. Od 1. 9. 1936 bol už obyvateľom Trnavy, kde si o mesiac

Reklama z roku 1903 na podnik Eduarda Mollera

Reklama na obchod Rudolfa Vaculika na Masarykovej 26 (rok 1925)

neskôr otvoril vlastnú cukráreň na Masarykovej ulici. Tittlova cukráreň fungovala vyše desať rokov, od roku 1945 bola pod národnou správou.³

Susedný prízemný dom obývala viac ako tri desaťročia rodina Stejskalovcov – koncom 19. storočia Johann Stejskal s rodinou, potom Josef Stejskal (po 1895), František Stejskal (cca po 1903) a neskôr dedičia (medzi rokmi 1920 a 1934). Na pohľadniciach z monarchie je uličná fasáda domu s dvomi oknami a bránou, bez obchodnej prevádzky. V dvadsiatych rokoch mala v dome sídlo filiálka Seredskej ľudovej banky. Tento dom bol potom nadstavaný o poschodie a na prízemí vznikli dva nové obchodné priestory. V jednom mal Viliam Máthé dámske a pánske krajčírstvo a v druhom bol elektroobchod Gejzu Reicha.

Posledný z trojice domov – prízemný dom vedľa špitála patrilo koncom 19. storočia Eduardovi Mollerovi s rodinou a okolo

Trafika vedľa špitála, okolo r. 1940, fotografia (zdroj Ernest Sukop)

Pohľad na zástavbu Masarykovej ulice vedľa špitála okolo roku 1950, fotografia

roku 1903 Ladislavovi Mollerovi. Eduard Moller vlastnil v Trnave pohrebný ústav. V rámci živnosti sa venoval vyhotoveniu a predaju náhrobných kameňov, písmomaliarstvu, v reklame podniku propagoval aj maľovanie interiérov či maľovanie obrazov. Mikuláš Schneider Trnavský vo svojej knihe spomína, že v Trnave svojho času súperili dva pohrebné podniky o prvenstvo – Mollerov sa volal Prvý trnavský pohrebný podnik a Szukopov Trnavský prvý pohrebný ústav (tretí, už spomí-

ný pohrebný podnik Štefana Hoju, bol neutrálny).⁴ Život je však svojský ironik. Niekedy v polovici dvadsiatych rokov 20. storočia kúpil dom po Mollerovcoch cukrár František Rippel. Rippelovci vlastnili na námestí prosperujúcu cukráreň a malú prevádzku si otvorili aj v dome na Masarykovej ulici. Ladislav Rippel ju viedol až do zrušenia živnosti v roku 1936. Dcéra Františka Rippela Gabriela sa vydala za Jozefa Szukopa a nakoniec sa Szukopov pohrebný podnik dostal na

³ Informácie poskytla RNDr. Elena Tittlová

⁴ SCHNEIDER-TRNAVSKÝ, Mikuláš: *Úsmevy a slzy. Spomienky trnavského skladateľa*. Tretie doplnené vydanie. Trnava – Bratislava, 2015. ISBN: 978-80-972146-0-9, s.62

miesto niekdajšieho Mollerovho pohrebnička. Na neskorších záberoch vidno vedľa špitála trafikku. Na ulici po križovatku s Dolnými baštami stál už iba mestský špitál a Kostol sv. Heleny. ■

Zdroje:
Adresár mesta Trnavy. Zostavil a vydal G. A. Bežo. Tlačou G. & E. Bežo v Trnave. 1920
Almanach mesta Trnavy. Vydal časopis Nové Slovensko. Tlačou kníhtlačiarne Fr. Urbánka a spol. Trnava 1926.

Adresár trnavského a hlohoveckého okresu. Nákladom a tlačou Urbánka a spol. v Trnave. 1930
Adresár mesta Trnavy a okolia. Nákladom a tlačou Urbánka a spol. v Trnave 1934. Štátny archív v Trnave, MG Trnava Daňové registre z rokov 1860 – 1920

Mgr. Milan Ševčík, kurátor historickej knižnice Západoslovenského múzea

Obraz prvého storočia Spoločnosti Ježišovej – vzácna tlač z roku 1640

Dielo *Imago Primi Saeculi Societatis Jesu* (Obraz prvého storočia Spoločnosti Ježišovej) vyšlo v Antverpách v roku 1640 v jednej z najznámejších a najkvalitnejších tlačiarní tej doby Plantin – Moretus. Ide o bohato ilustrovanú knihu dejín jezuitov s emblémami. Pre jezuitov bol žáner emblému v počiatočnej fáze ich existencie mimoriadne vhodným prostriedkom na propagáciu vlastných myšlienok a názorov.

V knihe *Imago...* sú emblémy vytvorené pri príležitosti prvej storočnice existencie Spoločnosti Ježišovej, čiže jezuitov. Jezuiti boli známi svojimi umeleckými úspechmi v období renesancie a baroka. Jedným typom metafor, ktoré priam prekvitali v jezuitských umeleckých objednávkach 17. storočia, bola emblematika. Žáner emblému veľmi vyhovoval na dosiahnutie cieľov jezuitov. Knihy symbolov (emblémov) jezuitských autorov, akými boli Jeremias Drexel či Henricus Engelgrave, urobili tento žáner v prvých rokoch 17. storočia veľmi populárnym. Ich najvplyvnejším vyjadrením bola práve kniha *Imago Primi Saeculi S. J.*, vydaná v Antverpách v roku 1640.

Vydanie dosiahlo 1 050 exemplárov. Na tomto diele pracovalo množstvo ľudí, o čom svedčia aj štylistické rozdiely v rôznych častiach knihy. Projekt bol koordinovaný pravdepodobne Johannesom Bollandom (1596 – 1665) a Janom Tollenaerom (alebo Janom de Tollenaere, 1582 – 1643). Jacobus Libens pracoval zrejme na redakcii poslednej knihy (kapitoly), jezuitskí básnici Sidronius Hosschius (1596 – 1653) a Jacobus Wallius (1599 – 1690) napísali pre toto dielo poéziu, emblémy a titulnú stranu vyryl Cornelius Galle (1576 – 1650). Práca bola napísaná v latinčine s menšími časťami v hebrejčine a gréčtine. Obsahuje 952-stranové dejiny jezuitského rádu a jeho históriu v Nizozemsku. Skladá sa zo šiestich kapitol, pričom každá z prvých piatich kapitol

Castitas Religiosa voto adstricta.

je spojená s etapou histórie rádu, paralelne k jednej z piatich etáp Ježišovho života. Šiesta kapitola sa zaoberá najmä stavom a históriou rádu v Nizozemsku. Po každej kapitole nasledujú rétorické alebo poetické cvičenia a niekoľko emblémov. Po tom ako sa latinská verzia knihy stretla s veľkým úspechom, nasledoval holandský preklad. Toto vydanie je oveľa kratšie než jeho latinský ekvivalent a neobsahuje rétorické ani poetické cvičenia. Má tiež iný titulný list. Na druhej strane doň pribudli nové pasáže (napríklad nové odporúčania pre čitateľa s vysvetlením nového titul-

ného listu a užitočný obsah). Toto dielo patrí medzi mimoriadne raritné tlače. Katalóg VD16 eviduje iba dva exempláre, obidva v Nemecku. Na Slovensku sa nachádzajú iba dva kusy, obidva v historickej knižnici Západoslovenského múzea v Trnave. Kniha je súčasťou novej výstavy v Západoslovenskom múzeu – Múzeu knižnej kultúry (Nám. sv. Mikuláša 10) Zachránené poklady: Zreštaurované historické tlače z fondov Západoslovenského múzea. Výstava bola sprístupnená 10. apríla 2018 a potrvá do 25. marca 2019. Autorom je kurátor historickej knižnice Mgr. Milan Ševčík. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Spomienka na trnavské korzo mala úspech, prišlo asi tri a pol tisícky Trnavčanov

V spomienkach výraznej generácie umelcov, ktorí dorastali v zlatých šesťdesiatych rokoch, rezonuje atmosféra bratislavského korza. Najmä Juraj Šebo vo svojich spomienkových knihách spomína na korzo ako významný aspekt socializácie mládeže. No v tomto kontexte sa nehovorí už o trnavskom korze, ktoré ešte výraznejšie rezonovalo medzi obyvateľmi v podmienkach menšieho mesta. Oživiť atmosféru trnavského korza skúšali viacerí. Dokonca v 90. rokoch bola táto myšlienka na stole magistrátu, no nebola vôľa podujatie podporiť. Napriek tomu si pamätníci atmosféru korza uchovávali s príjemnou nostalgiou. Pripomenutí si korzo sa podarilo až v jedno májové popoludnie tohto roka. A ohlas bol naozaj neočakávaný. Odhadom prišlo až tri a pol tisíca Trnavčanov. A zďaleka nie len pamätníkov.

Iniciatív na pripomenutie si trnavského korza bolo v posledných rokoch niekoľko, aj na sociálnej sieti existuje skupina súvisiaca s korzom. Mestská samospráva pripravila pri príležitosti otvorenia zrekonštruovanej pešej zóny v roku 2014 spomienkové podujatie na trnavské korzo a prostredníctvom tímu na úseku kultúry Správy kultúrnych a športových zariadení odvtedy každoročne pripravuje pásmo Leto na korze s koncertmi rôznych žánrov, divadelnými predstaveniami a inými podujatiami, s ktorými sa vracia do centra mesta život. No s konkrétnou podobou projektu spomienky na korzo spojenej so samotným korzovaním prišla až riaditeľka Mestskej televízie Trnava Dália Šaškovičová. Jej mama Gabriela bola celé desaťročia učiteľkou cudzích jazykov na trnavskej strojníckej priemyselovke a patrila ku generácii, pre ktorú korzo veľmi veľa znamenalo. A preto Dálii viac rokov vrtal chrobák v hlave, ako tento projekt uskutočniť tak, aby bol zaujímavý nielen pre pamätníkov, ale aj pre mladých, ktorých dnes oslovuje všetko v štýle retro.

„Celé detstvo som počúvala o tom, že v Trnave fungovalo korzo, že odtiaľ sa všetci skutoční Trnavčania poznali, vznikali tam prvé lásky a mnohí sú niekoľko desaťročí aj manželia práve vďaka korzu. Tak sa mi to zapáčilo, že som si povedala, že by som chcela zažiť tú atmosféru a niečo ako organizované, kolektívne prechádzanie. Povedala som si, že teraz, keď je v mó-

de retro, je na takúto spomienku správny čas. Zrejme preto sa naše podujatie stretlo s takým výrazným úspechom,“ hovorí Dália Šaškovičová. Účastníkom bola k dispozícii fotostena so starým obrázkom Trnavy, dídžej, ktorý sa síce presne netrafil do rokov šesťdesiatych, ale priniesol príjemnú nostalgickú atmosféru. Nechýbalo občerstvenie, originál farebné malinovsky, točená zmrzlina, pečené buchty i pražené mandle. Aj keď na mnohých typických rekvizitách korza sa účastníci celkom nemohli zhodnúť (jedni pili farebné malinovsky, iní kofolu, jedni mali slané paličky, iní mandle, a podobne), vládla príjemná atmosféra doplnená aj priam ideálnym májovým počasím. Milé výmeny názorov korzistov boli isto dané aj tým, že každý chodil na korzo v inom období. „K hodnotám, s ktorými sa Trnava môže

chváliť, ako napríklad s futbalom, patrí aj korzo. Popri Bratislave sme jediné mesto, ktoré malo korzo s tradíciou aj sto rokov. Korzo, to bolo zhromažďovanie ľudí bez rozdielu názorov a spoločenského postavenia. Bol to priestor pre tých, ktorí sa chceli stretnúť a pozhovárať sa. Priestor pre študentov, cestovateľov za prácou do Bratislavy, boli tu športovci, herci a umelci, no aj obyčajní ľudia z bežných profesií. Najmä cez víkend sa tu stretali ľudia, ktorí dokázali 5 až 10 kilometrov prejsť v dvojstupoch. Šestákové korzo vľavo bolo pre tzv. echtovných Trnavčanov a tí, ktorí sa nevedeli včleniť medzi nich, chodili po tzv. patákovom korze vpravo a pozerali na tých ostatných (smiech). Na mieste, kde sme sa teraz stretli, ešte nebola pešia zóna. Môžeme povedať, že korzo paradoxne zaniklo začatím

budovania pešej zóny, ktorá bola slávnostne otvorená v roku 1988,“ povedal trnavský historik Peter Horváth.

V hudobnej časti programu Trnavského korza sa predstavil aj jeden z pamätníkov Pavel Opatovský:

„Ocitol som sa tu v tínedžerskom veku a ku korzu som priľnul. Bolo to pre nás centrum kultúry, schádzania sa mladých ľudí a výmeny informácií. Móda v tom čase vystihovala éru, ktorú sme žili. Napríklad som mal kvetinové i kockované nohavice, čo by bolo neskôr nemysliteľné. Ale vtedy to patrilo k móde. Na korze bola veľmi dôležitá hudba. Licenčné platne u nás začali vychádzať až neskôr, takže svetová hudba sa k nám dostávala cez platne zo zahraničia. Práve na korzo cez športovcov či kamionistov. V tom čase sme mali možnosť už mať gramofón na baterky. Ten sme využili na to, aby sme LP platňu mohli prehrať priamo na mieste. Na pravej strane korza, kde postávali rôzne skupiny, bola predajňa hudobných nástrojov. Bolo tam také podbránie, kde býval Paľo Mokoš. Tam sme mali zázemie, kde sme si tie platne prehrávali. Vďaka korzu sa k nám postupne dostávali platne i nahrávky aj inými kanálmi. Mnohí, čo načas odišli do zahraničia, vrátili sa a prinášali ďalšie platne. Táto naša výmena sa začala potom neskôr deliť na žánre. Prichádzalo napríklad blues, hardrock a ďalšie skupiny,“ hovorí Pavel Opatovský, ktorý už viackrát pripomenul hudbu na trnavskom korze. Osem rokov pripravoval Trnavské hudobné korzo, ktoré sa nieslo v znamení hudby 60. rokov, najmä bigbítu. Prvých päť rokov boli koncerty na nádvorí Spolku sv. Vojtecha a ďalšie na dvore galérie. Mnohí návštevníci korza prišli v dobovom oblečení, dokonca s pripnutou fotografiou ako vyzerali v čase korzovania. Takto prišla aj Trnavčanka Františka Gavendová-Kubalová: „Vtedy som mala pätnásť, dnes mám o päťdesiat rokov viac (smiech). Dodnes mám v mysli, ako sme chodili do predajne Smažienky, kúpili sme si

mandle alebo gaštany. A sledovali sme pekných chlapcov. Aj keď som svoju lásku na korze nenašla, na toto obdobie mi zostala výrazná spomienka. Korzo, návšteva kina Partizán a Sloboda a čaje v Kovo-smalte...”

Veľkou Trnavčankou, pre ktorú korzo znamená dávne spomienky, je aj Dagmar Galbová, ktorá bola celý život učiteľkou. „Na korzo som začala chodiť so svojou kamarátkou cez prázdniny, keď sme vyšli z deviatej triedy základnej školy. Boli sme už veľké dievčence, tak nám to rodičia dovolili, ale večer o ôsmej hodine sme museli byť doma. V lete sme chodili na kúpalisko na Rybník, tam nás chlapci učili skákať hlavičky do vody. Utekali sme sa domov osprchovať a prezliecť a ponáhľali sme sa na korzo. V zime takisto, len sme kúpalisko vymenili za klzisko. V Dukle sme si kúpili kofolu a dlhé slané paličky. Bez toho sme sa nezaobišli, trochu sme sa poprechádzali a ponáhľali sme sa domov. Zažili sme na našom korze pekné a veselé chvíle, ale boli to aj chvíle smutné. 21. augusta 1968 sme prišli na korzo ako obyčajne. Podeliť sa s kamošmi, čo sme zažili za celý deň. Vtom sa na ceste objavili dva gazíky. Bolo im nápadné, čo sa tam deje, aké je to tam zhromaždenie. Vojaci zobrali do rúk samopaly a mierili na nás. Všetci sme stíchli a zastali. Keby bol spadol špendlík na zem pri Kostole

sv. Heleny, počuli by ho tí, ktorí boli pri športovom obchode. Potom sme sa pomaly začali rozchádzať a utekali sme domov. Korzo malo na dlhšiu dobu voľno. Ale to je už iná kapitola,“ spomína na obdobie pred päťdesiatimi rokmi Dagmar Galbová.

Veľký záujem o pripomenutie korza inšpiroval organizátorov aj k ďalším akciám v budúcnosti. „Keďže je Trnava aktuálnym majstrom v lige, oslovili sme trnavských futbalistov, aby symbolicky prevzali štafetu, lebo futbalisti a ostatní športovci boli vždy najväčšími hviezdami korza. Je to pomyselné odovzdanie iniciatívy mladším, ktorí by mohli túto milú tradíciu z času na čas obnoviť. Chceli by sme raz za rok organizovať takéto podujatie a spojiť všetky generácie na hromadnej prechádzke po meste. Tešili by sme sa, keby najmä mladšia a stredná generácia vymenila virtuálne rozhovory za osobné stretnutia tvárou v tvár. V nedeľu 13. mája to totiž perfektne fungovalo. Vidieť na korze mladé rodiny s deťmi – to bola pre mňa najväčšia radosť! My na revanš všetkým prechádzky chtivým Trnavčanom zoženieme dobové kapely a štýlové občerstvenie. Ale možno sa len tak dohodneme a urobíme podobné podujatie bez akéhokoľvek sprievodného programu,“ povedala organizátorka Dália Šaškovičová. ■

(red)

Hudba na radnici: Letný večer, nádvorie dýchajúce históriou a nevšedný umelecký zážitok

Už po tretí raz bude znieť na nádvorí historickej trnavskej radnice klasická hudba. Festival Hudba na radnici ponúkne 23. a 24. júna Trnavčanom aj návštevníkom mesta nevšedný umelecký zážitok. Koncerty Trnavského komorného orchestra a hosťujúcich renomovaných sólistov sa začínajú o 19.30 h.

„Hlavným impulzom vzniku festivalu Hudba na radnici bola naša snaha ponúknuť Trnavčanom dobrú hudbu v atraktívnom prostredí. Na začiatku sme netušili, koľko ročníkov tohto open-air festivalu budeme schopní pripraviť, kde, koľko a či vôbec nájdeme dostatok finančných prostriedkov na jeho realizáciu. Bolo pre nás preto dôležité získať podporu radnice a iných inštitúcií. Zámerom Trnavského komorného orchestra je prezentovať hudbu nielen vo vlastnej interpretácii, ale pozývať na spoluprácu ako hostí renomovaných sólistov, čo je organizačne veľmi náročné. Preto nás veľmi teší, že s podporou Mesta Trnava ako hlavného partnera projektu sa nám podarilo zorganizovať už tretí festivalový ročník. Ďalším partnerom projektu je Hudobné centrum,“ hovorí umelecká vedúca Trnavského komorného orchestra Alžbeta Ševečková. S festivalom sa od roku 2017 spája aj skladateľská súťaž ARCO, ktorú

vyhlásil Trnavský komorný orchester. Víťazné dielo súťaže autora Mirka Krajčího zaznelo v premiére na prvom z festivalových koncertov. Najbližší ročník súťaže bude vyhlásený pre rok 2019.

Organizátori sa snažia dramaturgiu koncertov voliť tak, aby zazneli diela obsahovo aj interpretačne vážne, aj diela populárnejšie, diela orchestrálne aj vokálno-inštrumentálne, diela rozličných štýlových období, pre rozličné orchestrálne obsadenie i rozličných sólistov. Po skvelých interpretoch, ktorí sa zúčastnili minulých ročníkov (Dalibor Karvaj / husle, Miriam Rodriguez Brüllová / gitara, Daniel Čapkovič / barytón, Peter Kosorín / marimba, Pavol Remenár / barytón a i.) prisľúbil v tomto ročníku účasť špičkový hráč na akordeón Michal Červienka.

Prvý koncert tohtoročného festivalu v sobotu 23. júna o 19.30 bude venovaný osobnosti Antonia Vivaldiho. Od narodenia tohto baroko-

vého skladateľa uplynie onedlho 340 rokov. Celý program koncertu bude zostavený z jeho diel. Zaznie Sinfonia G dur, Koncert pre štvoro huslí z cyklu L'Estro Armonico a Gloria pre sóla, zbor a orchester. Spolu s TKO sa predstavia Žilinský miešaný zbor a spevácky zbor Cantica Collegium Musicum z Martina pod taktovkou Štefana Sedlického.

Druhý festivalový koncert v nedeľu 24. júna o 19.30 sa ponesie v duchu argentínskych rytmov. Po úvodnej orchestrálnej suite anglického autora P. Warlocka sa predstaví v sólovom vstupe akordeonista Michal Červienka. Druhá časť koncertu bude patriť spoločnému vystúpeniu Michala Červienku a Trnavského komorného orchestra.

Pozývame srdečne všetkých Trnavčanov i netrnavčanov na radničné nádvorie, kam Trnavský komorný orchester so svojimi hosťami prinesie opäť kus peknej hudby. ■

TS Festivalu Lumen

Festival Lumen 2018 sľubuje kvalitný program ...

Najväčší gospelový festival v strednej Európe tento rok láka návštevníkov prežiť víkend plný kvalitnej hudby, workshopov a pútavého programu. Od 15. do 16. júna sa v Trnave predstavia známi interpreti zo slovenskej i svetovej hudobnej scény.

Okrem Simony Martausovej, Adama Bubíka, Slávky Tkáčovej či Godzone potešia publikum nemecké zoskupenie Good Weather Forecast a britská kresťanská kapela LZ7, ktorá hrá elektronickú tanečnú hudbu. Návštevníci sa môžu tešiť aj na známu kapelu No Name, ktorá je na našej hudobnej scéne od roku 1996. Vystúpenie tejto slovenskej kapely je netradičnou

voľbou pre tento formát. „Cieľom Festivalu Lumen však je prinášať kvalitnú gospelovú hudbu a prednášky nielen mladým veriacim ľuďom, ale osloviť aj neveriacich ľudí a takýmto spôsobom sa ich pokúsiť evanjelizovať. Máme skúsenosť, že mnoho ľudí prišlo na Festival Lumen iba kvôli koncertu komerčnej kapely a nakoniec ich festival natoľko oslovil, že po dlhých rokoch išli

znova na sved' a našli späť cestu k Bohu,“ zdôvodňuje tento výber programový riaditeľ festivalu Michal Gudába. Známa kapela z Košíc dokazuje, že na východe predsa niečo je a nachádza svojich fanúšikov naprieč generáciami. Na slovenskej hudobnej scéne pôsobia už 21 rokov, vybudovali si dobré meno i za hranicami a stali sa slovenskou rockovou špičkou. Doteraz

vydali 11 albumov a minulý rok dokonca nahrali duet s mnohonásobným českým slávikom Karlom Gottom.

Tvárou festivalu, no najmä predĺženými rukami organizátorov, sú dobrovoľníci, ktorí tvoria nezabudnuteľnú atmosféru. Aj preto pozýva riaditeľ festivalu Ján Holubčík SDB tento rok mladých z celého Slovenska k odvahe: „Ak chceš žiť dobrý, plnohodnotný a krásny život, tak si to vyžaduje odvalu a statočnosť. Môžeš sa v živote rozhodnúť pre rôzne ciele a môžeš snívať o rôznych mé-

tach, ale to najkrajšie, čo môžeš dosiahnuť, je krásny charakter. Ak zo seba vyformuješ statočného a odvážneho človeka so zmyslom pre dobro, krásu, službu, obeť a lásku, tak si dosiahol ten najvznešenejší cieľ, aký môže byť. Chcem ťa pozvať na náročnú, ale fascinujúcu cestu budovania tvojho charakteru. Neboj sa! Poď do toho! Be brave!“ Organizačný tím festivalu ponúka na stránke <https://festivallumen.sk/> a sociálnych sieťach každý týždeň nové informácie o tohtoročných účinku-

júcich, vystúpeniach a pútavých hosťoch. Svojich obľúbených interpretov a hostí môžu návštevníci vidieť na viacerých miestach v Trnave – radničnom nádvorí, pešej zóne, kostoloch či v kine Hviezda. Hlavným organizátorom je Domka – Združenie saleziánskej mládeže v spolupráci s rehoľou Saleziáni don Bosca a spoluorganizátorom Mesto Trnava. K organizačnému tímu sa pravidelne pridávajú ďalší dobrovoľníci a spoločne tvoria 250-člennú „rodinu“, ktorá zabezpečuje plynulý priebeh festivalu. ■

Júlia Ragačová, Veronika Pauková

Dni otvorených dverí v Štátnom archíve

Trnava – osmičkový príbeh

Štátny archív v Trnave každoročne otvára svoje brány pri príležitosti Medzinárodného dňa archívov, pozýva širokú verejnosť spoznať odbornú prácu archivarov a vystavuje originály archívnych dokumentov, ktoré nám zanechali predchádzajúce generácie Trnavčanov. Nebude to inak ani v tomto roku – v piatok 8. a v sobotu 9. júna 2018 pripravili trnavskí archivári bohatý program, ktorý bude zameraný na 780. výročie udelenia mestských výsad Trnave, ako aj na ďalšie osmičkové výročia, ktoré si pripomíname v tomto roku (napr. 1918, 1948, 1968), samozrejme, vo vzťahu k nášmu mestu.

Piatkový program je zameraný predovšetkým na základné a stredné školy, v sobotu v archíve radi privítame všetky vekové kategórie. A čo všetko sme pre vás pripravili? Kommentovanú prehliadku samotnej budovy archívu – zrekonštruovaného historického meštianskeho domu na Štefánikovej ulici č. 7 v Trnave. Prehliadka budovy bude zakončená výstavou, ktorá je zameraná na osmičkové roky a stopu, ktorú zanechali v histórii mesta. Hlavným tohtoročným lákadlom bude listina Bela IV. z roku 1238, ktorou panovník Trnave udelil výsady slobodného kráľovského mesta. Je to najstarší archívny dokument nachádzajúci sa v Štátnom archíve v Trnave a zároveň najstaršia listina svojho druhu na Slovensku. Okrem toho sa však návštevníci môžu v jubilejnom roku tešiť i na ďalšie zaujímavé dokumenty z fondov trnavského archívu, ktoré im priblížia dejinnú cestu Trnavy storočiami. Vystavené dokumenty – originály! budú

mapovať osmičkový príbeh mesta od stredoveku až po súčasnosť. Záujemcovia sa v neposlednom rade dozvedia o udalostiach, ktoré prispeli k stvárneniu podoby mesta a určovali aj ovplyvňovali podmienky života v ňom. Budú môcť napr. nazrieť do trnavskej pamätnej knihy, zápisnice magistrátu, dozvedia sa o výstavbe viacerých známych trnavských budov a sídel dôležitých inštitúcií, o požiaroch, ktoré v minulosti postihli mesto, či o fungovaní miestnych spolkov. Výstava čo-to poodhalí i z každodennosti niekdajších Trnavčanov v rozličných historických obdobiach. Pôjde o pestré spektrum dokumentov týkajúcich sa spoločenskej, hospodárskej, kultúrnej i ďalších oblastí života. Vystavené budú medziiným aj pečatidlá, plagáty, kalendáre či zaujímavé pamätné predmety, ktoré boli v uplynulých desaťročiach vyhotovené pri príležitosti okrúhlych jubileí mesta. Nebudú chýbať ani tvorivé dielne pre malých i veľkých, kde si zá-

ujemcovia budú môcť vyskúšať rôzne typy písárskeho náčinia používaného v minulosti (brkové i oceľové pero, mechanické písacie stroje), budú prebiehať ukážky pečatenia voskom. V piatok i sobotu si môžete potrápiť svoje „sivé mozgové bunky“ ako legendárny detektív Poirot pri skladaní puzzle z archívnych dokumentov či pri riešení archívneho bludiska alebo tajničky. Prelisťovať si budete môcť aj niektoré vzácne originály z knižnice archívu. V sobotu na nádvorí archívu si tí zdatnejší budú môcť vyskúšať lukostrelbu, či pokochať sa historickými zbraňami. Po prvý raz bude návštevníkom prístupná aj pivnica meštianskeho domu na Štefánikovej ulici 7. V sobotu o 12. a 15. hodine odznie odborná prednáška Mgr. Veroniky Paukovej o oslavách 700. výročia povýšenia Trnavy na slobodné kráľovské mesto v roku 1938. Veríme, že naša ponuka viacerých zaujala a tešíme sa na júnové stretnutie u nás v archíve. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Ika najnovšie aj s inšpiráciou z mytológie

Ildikó Kali, alebo ak chcete, Ika Kraicová (Ildikó Kraicová, nar. 12. decembra 1965 v Trnave) je známa trnavskej verejnosti z rôznych podujatí. Po troch CD platniach Vlčie balady (2006, vydané vlastným nákladom), Milenka všetkých (2010, Slnko Records), V hlbínach (2014, Pavian Records) sa predstavuje ďalším albumom s názvom La Loba.

Ako napovedá názov a pripomína to aj samotná hudobníčka, ide o inšpiráciu z mytológie. Album predstavuje pozvánku do hlbín ženskej duše a má príchut' ulice, bláznovstva a iracionálnych obrazov. CD platňa má (ako to väčšinou u tejto hudobníčky býva) zaujímavý riešený obal. Nájdeme v ňom všetky texty na pozadí veľkej reprodukcie ilustrácií výtvarníka Fera Malíka. Žánrovo nezaraditeľná Romanika sa inšpiruje hudbou kultúr iných národov, nadväzuje na svoju predchádzajúcu tvorbu a ostáva verná svojmu originálnemu štýlu.

Producentom celého projektu albumu La Loba bol známy hudobník Stano Palúch. Autorkou hudby je, samozrejme, Ika, textami opäť prispela Eva Luka (Trnavčanka Eva Lukáčová). Album vyšiel aj vďaka podpore Fondu na podporu umenia a Mesta Trnavy. Okrem stálych členov skupiny Romanika Romana Kraica (kontrabas) a Martina Chovanca (akordeón, bandoneón) sa na nahrávaní podieľal spomínaný Stano Palúch (husle, oktávové husle, mandolína, klavír, klávesy) a ďalší hudobníci: Peter Solárik (bicie), Stanislav Počaji (gitary), Marcel Comendant (cimbál), Marta Topferová (cuatro), Michal Vavro (gitara) a Radoslav Gajdoš (sopransaxofón).

■ Máte už niektoré skladby overené u publika?

- Štyri piesne, ktoré sme nahrali na album La Loba, vznikli už dávnejšie a poslucháči ich mohli poznať z koncertov Romaniky. Sedem piesní zatiaľ na koncertoch neodznelo. Už máme aj termín prezentácie albumu, bude 5. októbra v Malom Berlíne v Trnave. Výnimkou je, že nahrávanie albumu La Loba bolo iné ako nahrávanie

doterajších albumov. Kým v minulosti sa nahrávalo naživo, piesne albumu La Loba vznikali postupne. Najskôr sa nahrali hudobné podklady (bicie, kontrabas, gitary) a ostatné nástroje ako husle, oktávové husle, akordeón, bandoneón, cimbál, cuatro, klavír, mandolína, klávesy, spev, vokály sa nahrali až potom. Naším cieľom bolo dosiahnuť čistý štúdiový zvuk.

■ Kde ste sa s Romanikou predstavili v poslednom období a aké publikum je na vašu hudbu najvnímavejšie?

- Príprava albumu trvala skoro rok. A vzhľadom na pracovné povinnosti každého jedného člena kapely sme koncertnú činnosť na chvíľu odložili. V lete na ňu nadviažeme a na jeseň chystáme sériu koncertov. V poslednom období vzniklo veľa nezávislých kultúrnych centier, radi by sme svojimi vystúpeniami obohatili kultúrne podujatia, ktoré organizujú. Je to možnosť ako nehrať „iba“ v kluboch, na jarmokoch, trhoch, slávnostiach vína či pivných podujatiach, kde ľudia zväčša prístupujú k sprievodnému programu konzumne. Moja skupina si vyprofilovala originálny štýl etnošansón, v ktorom je jedinečná na Slovensku. Vďaka textom, ktoré majú básnický rozmer a taktiež vďaka hudbe rôznych národov, ktorou sa inšpirujem. Pretavujem do svojej tvorby prvky argentínskeho tanga, portugalského fadu, španielskeho flamenca či maďarského čardášu a iných. To robí náš program zaujímavý pre ľudí, priťahuje ich pestrosť. Romanika je spojenie dvoch mien, Romana a Iky. Názov kapely nijako nesúvisí s róm-ským pôvodom, ako si často mnohí organizátori o nás myslia. Už sme boli na plagáte označení ako Róm

a Nika alebo Roman(t)ika a volajú nás hrať na zábavy či svadby. Ale hrali sme už aj na prírodnej svadbe, kde si nás vyžiadali ženich či nevesta, pretože poznali našu tvorbu a bolo to výborné.

■ Ako ste sa zoznámili s Evou Lukou, čo všetko máte za sebou a ako pokračuje vaša spolupráca v súčasnosti – spomínali sme Evu ako výhradnú textárku vašich albumov.

- Spolupráca sa začala krstom jej básnickej zbierky Diabloň v roku 2006 a trvá doposiaľ. Máme za sebou štyri albumy, na ktorých sa podieľala textársky: Vlčie balady, Milenka všetkých, V hlbínach a najnovší album La Loba. Mnohé texty od Evy čakajú na ten správny impulz, aby som sa pustila opäť do tvorby, niektoré texty som zrecyklovala do nového projektu Vlčie piesne. Sú to hlboké výpovede o tajnom svete žien, skutočných, ale i vymyslených a symbolických bytostí, ktoré majú korene v juhoamerických legendách. Niektoré texty boli inšpirované knihou Clarissy Pinkoly Estés Ženy, ktoré behali s vlkami. Vlčie piesne chodím hrať sama s gitarou a so zvukárom, ktorý vytvára počas môjho hrania rôzne zvukové farebné efekty. Eva Luka vo veľmi blízkej budúcnosti pre nás niečo chystá. S tým súvisí aj naša súčasná spo-

lupráca. Viac nechcem prezradiť, pretože odtajnenie tejto vzácnej skutočnosti patrí samotnej autorke.

■ **Kedy ste sa dostali k hudbe?**

- Spievam intuitívne. Nedá sa presne definovať, kedy to bolo. Pochádzam z mnohopočetnej rodiny, keď sa rodina zišla, veľa sa oslavovalo a spievalo. My deti sme pobehovali okolo dospelých a nasávali túto atmosféru. Ako dieťa som spievala v rozličných speváckych súboroch, neskôr, mala som asi dvanásť rokov, som začala písať básne a zhudobňovať ich. Detský seriál Pipi Dlhá Pančucha sa začínal a končil veselou piesňou o strapatej rozpustilej dievčine. To bola moja prvá pieseň, ktorú som sa naučila hrať na gitare. V stredoškolských časoch som založila vlastnú skupinu Nirvána, ktorej názov bol inšpirovaný knihou môjho obľúbeného spisovateľa Hermana Hesseho Siddhártha. Táto kniha bola v čase

mojej mladosti zakázaná, kolovala medzi nami v partii, priniesla nám ju kamarátka z Prahy a značne ma ovplyvnila. Spolu s bratom sme hrali ešte v skupine TBC, ktorú založil Roman Fridrich. V tejto dobe som nemala vlastný hudobný vkus, ovplyvnili ho skôr kamaráti z partie, počúvali sme folkáčov aj tvrdú muziku. Fascinovali ma knihy, z ktorých som nasala všetko potrebné pre dušu, aby som to pretavila do spievania. Rada zhudobňujem básne, najskôr čítam text, ak uchopím rytmus básne, pieseň zo mňa vyjde sama. Skúšam to aj naopak. Napisujem text do hudby, vzhľadom na rytmický zákon slovenského jazyka to nejde ľahko, ale darí sa mi. Taktiež si rada vymýšlam do hudby rôzne hatlaniny a novotvary.

■ **Akú úlohu mala hudba vo vašej rodine?**

- Mnohí členovia v mojej rodine boli talentovaní, no nie každý využil

tento dar v prospech hudby. Vníмали ju ako súčasť svojho života, bola im prirodzená, nemali potrebu rozvíjať to ďalej. Muzicírovali preto, aby si oddýchli po práci, zabudli na starosti a aby im bolo veselo. Spontánnosť a autenticitu, ktorú mi ukázali, rozvíjam v sebe aj v ľudoch, ktorí navštevujú moje Hlasové dielne. Sú zamerané na uvoľnenie tela prostredníctvom dýchacích, hlasových a rytmických cvičení a spievanie v spoločnom kruhu i jednotlivu pre odbúrание strachu, trémy a navodenie radostnej atmosféry. Frekventanti Hlasovej dielne potvrdzujú svojimi výkonmi slová Idy Kellarovej, že všetci vieme spievať. Takže, ak sa vrátim k tvojej otázke, som šťastná, že moji rodičia netlačili na pílu. Tým sa moja tvorivosť slobodne rozvinula nielen do koncertnej činnosti, ale aj iných prospešných hudobných aktivít. ■

(red)

Malý Berlín v júni

■ **Divadlo Yarmat: Smrteľníci**

Inscenácia Smrteľníci je scénickou miniatúrou o ľuďoch, ktorých možnosti visia prekliato nízko, generačnou výpoveďou staršej generácie Slovákov a zrkadlom spoločnosti. Postavy Smrteľníkov sa objavujú a zase miznú v jednotlivých obrazoch a vykazujú charakterové črty, ktoré sú (zdá sa) pre ne typické.

Divadelný súbor Yarmat z neďalekých Dolných Orešian svoju prvú vlastnú činohernú inscenáciu vytvoril na základe metódy kolektívnej improvizácie pod dohľadom režiséra Dušana Vicena. Ten prišiel s témou, ktorá vychádzala aj z veku a životných skúseností hercov. Režisér Vicen pracoval niekoľko rokov aj s trnavským didvadelným súborom Disk a s Danielou Gudabovou a Vítom Bednárikom aj v bratislavskom divadle SkRAT. Divadelné predstavenie Smrteľníci sa uskutoční vo štvrtok 7. júna o 19.00 h v kultúrnom centre Malý Berlín. Vstupné 5 €.

■ **Magicko-liečebné praktiky našich predkov**

Na tretej prednáške etnologickej Kataríny Nádaskovej sa tentoraz dozvieme, aké magické prostriedky používali naši predkovia, ako sa dokázali chrániť pred úrekom a inými negatívnymi javmi privodenými magickými praktikami. Dozvieme sa o tiež, ktoré choroby sa pripisovali magickému vplyvu a ako sa liečili, akú úlohu v ľudovom prostredí mali vedmy a vedomci, kto boli nositelia magických praktík a ako sa dalo vyhnúť ich negatívnemu vplyvu na ľudí i zvieratá.

Katarína Nádaská je jednou z najvýznamnejších etnologičiek na Slovensku. Venuje sa slovenskej ľudovej kultúre, náboženskej etnológii, etnomedicíne, ľudovej mágii, výročným zvykom, vizuálnej antropológii, muzeológii a kultúrnemu dedičstvu, dejinám kresťanstva na území Slovenska. Má za sebou množstvo vedeckých či vedecko-popularizačných publikácií. Podujatie sa uskutoční vo štvrtok

21. júna o 19.00 h v kultúrnom centre Malý Berlín. Vstupné 2 €.

■ **PechaKucha Night vol. 26**

V júni sa uskutoční už dvadsiate sieste vydanie večera plného vizuálneho umenia, dizajnu a architektúry aktívnych tvorcov s názvom PechaKucha Night Trnava. Myšlienkou podujatia je priniesť divákovi produktívne, zaujímavé, prekvapivé myšlienky prostredníctvom projekcií obrázkov, a pritom prinútiť účinkujúcich rozprávať stručne a k veci, miesto toho, aby viedli dlhé monológy. Podujatie bude súčasťou a ukončením celodenného programu Trnavského dňa dizajnu plného poctivých produktov, zaujímavých workshopov a prednášok.

PechaKucha Night vol. 26 sa uskutoční v sobotu 9. júna o 19.30 h v priestoroch kultúrneho centra Malý Berlín. Vstupenky v hodnote 3 € sa budú dať kúpiť na mieste konania pred začiatkom podujatia. ■

Miroslava Kuracinová Valová, TS GJK

Tiene času a romantizmu, tiaž ľudských osudov a banalita dneška v galérii

Galéria Jána Koniarka hostí dve nové výstavy. *Shadow of time / Tiene času* poľského umelca Marcina Berdyszaka v Synagóge – Centre súčasného umenia „voľným štýlom“ reaguje na daný priestor, druhá výstava tvorby súčasných slovenských maliarok Jany Farmanovej, Veroniky Holcovej, Silvie Krivošíkovej, Márie Machatovej, Veroniky Rónaiovej a Veroniky Šramatyovej v Kopplovej vile s odkazom na romantizmus, ale aj miernou dávkou irónie nesie názov *Total Romantic*. Obe výstavy potrvajú do druhej polovice júla.

Marcin Berdyszak (nar. 1964) sa trnavskej verejnosti predstavil už pred dvomi rokmi s projektom *Free style / Voľný štýl*, keď vystavoval spoločne so slovenským sochárom Patrikom Kovačovským v priestoroch Kopplovej vily. Súčasná výstava jeho diel v Synagóge – Centre súčasného umenia predstavuje špeci-fickú intervenciu do tohto priestoru. Zároveň ide o procesuálne dielo, meniace sa v čase.

Podobne ako v predchádzajúcom projekte v ňom hrá hlavnú úlohu banán. Teda tentoraz veľká kopa umelých banánov, invázia umelých banánov do priestoru synagógy..., ale nielen umelých. Pomyselný tieň hviezdy uprostred je vyložený živými banánmi..., a tie postupne černejú a voňajú sladkou hnilobou. Symbolika je viac ako jasná. Banánová žľď dopĺňa na ženských galériách šesť premietaných historických fotografií trnavskej synagógy a v podveží, tam, kde kedysi sídlil hodinový stroj, zas krvavočervená farba. Tak sú totiž sfarbené podsvietené „negatívy“ voskových figur, ľudských tiel pospájaných kovovými obručami. Lebo tiaž ľudského údely je napriek „banalite banánov“ (ako hovorí kurátor Roman Popelár) ťažká a k poznaniu hodnoty vlastného i cudzieho života musíme stúpať...(Sympatickou a úsmevnou súčasťou, či skôr len nezámerným doplnkom projektu je látkové prekrytie bezbarierovej plošiny, ktorá v podobe mohutného výťahu obsadila pri rekonštrukcii vstupný priestor synagógy. Plachta v štýle *Hommage à la Christo* je vraj zatiaľ autorova najväčšia „socha“ a priestoru naozaj pomohla k ucelenosti a čitateľnos-

ti.) „Inštalácia nie je iba reakciou odkazujúcou na predošlé udalosti, ktoré sa v diele pod vplyvom procesuálnych zmien objavia ako metafora stigmatizácie alebo ostrakizácie. Je tiež mementom, že tiene minulosti nás stále nasledujú, môžu presvitať banalitou dneška a prestúpiť našu prítomnosť,“ hovorí ďalší z kurátorov výstavného projektu Peter Molári. Uvažuje vo výstave práve nad pojmom času: zmeny a návratu, napr. nad funkciou synagógy ako sakrálneho priestoru, kde sa čas vymeriaval stretom s posvätnom – dnes ho nahradilo stretnutie s umením, vymedzený čas na výnimočné prežívanie umeleckého diela. Ďalším dôležitým prvkom ľudského života aj idej je zase dočasnosť, ale aj cyklickosť, opakovanie ľudských omylov, ako nás o tom presvedča celá história, ale aj (očakávateľná) budúcnosť... Na výlet v čase sa opatrne vybrala aj kurátorka výstavy *Total Romantic* v Kopplovej vile Ivana Moncolová, ktorá ju vytvorila ako kurátorský projekt, teda sama vybrala autorky aj ich diela. Prezентuje slovenské a české umelkyne, ktoré tvoria (aj)

v médiu maľby. Podľa jej slov je téma výstavy analógiou na historický romantizmus v maľbe a jeho autora. Výstava predstavuje súčasné, stále tvoriace autorky – maliarky, ktorých diela sú niektorými rysmi prepojené s autormi pôsobiacimi v ére romantizmu. Romantizmus, aj keď sa to pri pohľade na „romantiku ako takú“ nezdá, bol mestský fenomén. Týkal sa prvej jasnej revolvy mladých mešťanov proti všadeprítomnej spoločenskej regulácii všetkého. A preto si všímal zidealizovaný vidiek, ľudovú kultúru, ale aj divokú prírodu, cez krajinomaľbu sa ponáral do hlbín ľudskej duše, vedomia i nevedomia, pátral po archetypoch ľudskej spoločnosti, aj keď to tak ešte nenazýval. Vyzdvihoval umelca ako tvorivé individuum, vyvoleneho osamelého titana tvoriaceho v mučivej trýzni a podriaďujúceho svoj život vyšším záujmom, láske k prírode (niekde i národu), potrebe tvoriť... V ženskej kultúre môžeme v období romantizmu stále hovoriť viac o dôraze na ženské práce ako vzdelanie, stačí si len spomenúť na romány Jane Austenovej, a to je línia, ktorú sa sna-

žia ženy už stáročia zmeniť, stále však vyviera na povrch ako spodný prúd mužsk(ožensk)ého sveta. Vybrané autorky spája hádam iba istý nadhľad a irónia na spojenie „totálne romantické“, už v rukodielnosti ich malieb, „zábave“ z tvorivosti, na ktorú má žena čas, iba keď „má čas“, a preto ho využíva naozaj naplno. Podľa kurátorky ich diela spája snaha „...o individuálnu autorskú vizualitu – obraz, subjektívne vízie, ideály a predstavy. Tvorba každej z nich je v témach výrazne autobiografická, vzťahuje sa k ich osobnému prežívaniu. Pre vnímateľného diváka je bránou do výraznej osobnej výpovede, zachováva si silné a autentické

posolstvo. V dielach je prítomná potreba maľbou zachytiť moment – ponor k prežívaniu jedinca, najmä seba samej. Subjektívne uvažovanie a kódovanie cez jazyk obrazu sú stále hodné skúmania, interpretácie a vnímania. Vtiahnu nás do osobitého sveta, ktorý nás neprestáva fascinovať.“

Galéria Jána Koniarka ešte nikdy neponúkla v jednom projekte takú plejádu autoriek strednej a staršej generácie. Mária Machatová (1972), Jana Farmanová (1970), Veronika Holcová (1973), Silvia Krivošíková (1976), Veronika Šramatyová (1977) a Veronika Rónaiová (1951) sú umelkyne, o ktorých „sa hovorí“ a ešte aj dlho bude,

pretože je o čom hovoriť. Výstava nemá nejaké presne vymedzené styčné body, v prvom rade zachytáva originálne prístupy, vždy inú reč maliarskeho jazyka. Niektoré autorky zaujíma portrét, rozprávajú však jeho informačnú hodnotu do polohy pocitovej, či už irónie alebo osamelosti. Aj figurálne kompozície sú pátraním po vyjadrení svojho sveta, významami udalostí a pocitov z nich. Nie sú „romanticky“ krásne, ale sú „neromanticky“ pravdivé. Hľadanie harmónie svojho bytia, sebayjadrenia v tvorbe, nachádzanie výrazu a originality vo figurálnej maľbe – to je základ výstavy Total Romantic, ktorú sa oplatí vidieť. ■

PaedDr. Gabriel Kalapoš

Koncert k výročiu Mikuláša Schneidera-Trnavského

V tomto roku si pripomíname 60. výročie úmrtia hudobného skladateľa, trnavského rodáka a čestného občana mesta Trnavy Mikuláša Schneidera-Trnavského. Na jeho počesť pripravila Základná umelecká škola nesúca majstrovo meno reprezentačný koncert, ktorý sa uskutoční v pondelok 4. júna 2018 o 18.00 h v Divadle Jána Palárika.

Nemá Trnava významnejšieho predstaviteľa hudobného umenia než Mikuláša Schneidera-Trnavského, národného umelca. Kto sa zaujíma o hudobný život, iste vie, že Schneider bol nielen plodným skladateľom, ale i dobrým, vtipným a zaujímavým človekom – propagátorom slovenskej ľudovej piesne a slovenskej hudby doma i v zahraničí, a najmä „echt“ Trnavčanom. Od detstva spieval v speváckom zbore, a vraj len tak-tak zmaturoval na trnavskom gymnáziu, pretože jeho vášňou bola hudba, ktorú dychtivo vnímal spolu so spolužiakom Zoltánom Kodályom, významným maďarským skladateľom. Hudbu Schneider študoval v Budapešti, Viedni a v Prahe, kde sa zapájal aktívne s ďalšími národovcami do činnosti slovenských spolkov, cítiac koniec monarchie Rakúsko-Uhorska, a kde mu i Svezozár Hurban-Vajanský v roku 1904 udelil k menu prívlastok – Trnavský.

V roku 1909 sa Schneider-Trnavský vrátil do rodnej Trnavy a stal sa symbolom hudobného života v Ba-

zilike sv. Mikuláša i v celom meste. Niektorí hudobní teoretici dnes tvrdia, že sa „zakopal“ v trnavskom malomeštiackom prostredí a že v inom prostredí mohol výraznejšie uplatniť svoj talent a skladateľské schopnosti, ale pre Trnavu to bolo len dobre.

Naša umelecká škola nosí vo svojom názve čestný titul Základná umelecká škola Mikuláša Schneidera-Trnavského od roku 1994, keď jej bol pridelený Ministerstvom školstva SR pri príležitosti osláv založenia školy.

My, pedagógovia i žiaci, sa hrdó hlásime k menu a odkazu Mikuláša Schneidera-Trnavského. Významným počínom bola myšlienka zorganizovať v roku 2000 z iniciatívy pedagógov našej školy celoslovenskú súťaž žiakov ZUŠ v hre na klavír a husle pod názvom Schneiderova Trnava. Dnes má súťaž, organizovaná našou školou pod záštitou Ministerstva školstva SR a Mesta Trnavy, za sebou 18 ročníkov, stala sa stálicou v kalendári kvalitných podujatí pre žiakov ZUŠ-iek z celého Slovenska a dôs-

tojne reprezentuje hudobný odkaz Mikuláša Schneidera-Trnavského. Pri príležitosti 60. výročia úmrtia skladateľa sme sa rozhodli pripraviť reprezentačný koncert žiakov a pedagógov všetkých odborov školy, aby sme si v celej šírke bohatej činnosti našej školy uctili jeho pamiatku. Na koncerte chceme predstaviť všetky hudobné nástroje, ktoré vyučujeme v sólovom i komornom prevedení, so svojím hudobno-tanečno-slovným pásmom sa predstaví žiaci literárno-dramatického a tanečného odboru.

Ako hosť koncertu sa predstaví operný spevák Daniel Čapkovič, ktorý v spolupráci so známym Trnavským komorným orchestrom prednesie Schneiderovu piesňovú tvorbu.

Všetci, ktorí tento koncert s láskou pripravujeme, si želáme, aby z neho mali radosť a potešenie nielen účinkujúci, ale najmä naši poslucháči, rodičia, priatelia a predovšetkým „Mikuláš-báči“, ktorý sa na nás zhora bude dívať a spokojne pokyvkávať hlavou. Srdečne vás pozývame. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: archív autora

Pohár starobylej Trnavy pozýva na 50. ročník ...

Gym-festival 2018 bude aj memoriálom troch významných osobností slávickej telesnej kultúry

Mestská športová hala ožije cez druhý júnový víkend 31. gymnastickým festivalom. Centrálnou akciou pestrého dvojdňového programu sa stane medzinárodný šampionát SR pre ženy a juniorky. Zo sprievodných súťaží nemožno obísť najmä 50. ročník Pohára starobylej Trnavy, v ktorom sa predstavia dvojčlenné klubové družstvá žiačok. Táto konfrontácia mladých gymnastiek vznikla na jar 1969 a doteraz ešte nepauzovala. V rozpise najbližšieho festivalu nechýbajú ani spomienkové preteky na uctenie si nezabudnuteľných osobností trnavskej gymnastiky, tradičné memoriály manželov Heleny a Jána Novákovcov či Vojtecha Schöna. Všetci traja boli dlhoroční cvičitelia, tréneri a organizátori. Pohľad do histórie telesnej kultúry v našom meste napovedá o obsiahlych kapitolách tohto odvetvia. Koncom dvadsiatych rokov predošlého storočia si gymnastika našla úrodnú parcelu v sokolskom hnutí. Začiatkom decembra 1953 stáli športoví gymnasti, spolu s oddielmi lyžovania a šachu, pri zrode DŠO Slávia. Rok predtým vznikla Športová škola dorastu v Trnave, do

Do gymnastického štvorboja patrí aj náročné cvičenie na kladine. V trnavskej hale už tradične pôjde o Memoriál Heleny Novákovovej.

ktorej patrilo aj oddelenie gymnastiky. Ďalšie kapitoly bohatej kroniky priniesli ne jeden nezabudnuteľný okamih. Populárne olympijské odvetvie neraz úplne zaplnilo hľadisko v trnavskej Družbe. Tiež pred rovnými tromi desaťročiami, keď naše starobylé kráľovské mesto rozdal medaily najúspešnejším mužom a ženám v rámci federálnych majstrovstiev aj medzištátnych stretnutí ČSSR – Anglicko.

Presuňme sa do prítomnosti. Klub gymnastických športov Slávia Trnava otvorí tridsiaty prvý festival v sobotu 9. júna o 14.20 h. Bodku za šesťhodinovým programom dá dekorovanie medailistiek MM-SR. O deň neskôr vyvrcholí gymnastický víkend od pol desiatej hodiny finálovými zostavami na jednotlivých náradiach. Záverečné defilé najlepších pretekárov dostane priestor o 12.45 h. ■

(jls)

Šport v skratke

■ **VOLEJBAL** – Extraliga žien sa v Trnave bude hrať naďalej. Rozhodla o tom baráž štyroch družstiev, dvoch z konca ostatnej tabuľky najvyššej súťaže a dvoch z víťazných priečok 2. ligy. Zeleno-čierny Hit UCM Trnava, koučovaný Pavlom Bernáthom, vyhral zo šiestich zápasov päťkrát. Najvyššiu súťaž pod vysokou sieťou si teda v tomto storočí odkrúti tretiu sezónu po sebe. Náš vysokoškolský celok neuspel iba v záverečnom súboji v Giraltovciach (okres Svidník). Volejbalistky TJ Sokol z východo-

slovenského mestečka so štyrmi tisíckami obyvateľov sa hotujú v extraligovom ročníku 2018/2019 úspešne obrusovať medzi elitou nováčikovské ostrohy. Za kratší koniec barážovej série ťahali kolektívy COP Nitra a VK Tami STU Bratislava.

■ **TENIS** – Z júnového kalendára na antukových dvorcoch TC Empire sa najviac núka do pozornosti ďalší turnaj s visačkou ITF, tentoraz tretej kategórie. Pod názvom Slovakia Open 2018 ho organizátori adresujú domácim i zahraničným

vozičkárom. Diváci môžu sledovať tenisové súboje zdravotne znevýhodnených športovcov od 21. do 24. júna. Pôjde o 25. ročník tohto medzinárodného podujatia a tradične naň chodia záujemcovia z celého sveta. V Trnave sa bude hrať siedmy raz. Zlaté šerpy za štvorhru si vlani odniesli argentínske tenistky Maria Florencia Morenová – Antonella Pralongová, resp. Marek Gergely (SR) – Ricky Molier (Holandsko). Víťazné trofeje za dvojhru putovali zo slovenského Ríma do zahraničia. Medzi muž-

PSA City Run 2018: Jedna z podôb športovej nepoddajnosti. Foto: Marián Bartoš

Jaroslav Lieskovský, foto: Andrea Rebrová

Májové dotyky tanečného jubilea

Medzinárodný festival Grand Prix Tyrnavia prilákal do nášho mesta vyše päťsto súťažných párov, doteraz najviac

Športové a spoločenské tance v Trnave mali opäť raz významný medzník. Publikum v mestskej hale na Rybníkovej sledovalo počas prvého májového víkendu 20. dejstvo GPT. Z toho už šestnásty raz sa domácim i zahraničným účastníkom pridelovali body v rámci Svetovej federácie tanečného športu (WDSF). Tohtoročné jubileum v slovenskom Ríme postupne rozdal hlavné porcie do rebríčkových konfrontácií mládeže, dospelých a seniorov. V sprievodných prehliadkach zasa dostali možnosť najmenší adepti tanečnej záľuby. Medzinárodnú porotu tvorili hostia z deviatich štátov. Celkový súčet súťažných dvojíc sa počas dvoch dní prehupol cez päťsto. Lanský zoznam vytvorilo necelých 400 párov. Teraz na novom rekorde malo akiste svoj podiel i premiérové zaradenie GPT do Európskeho pohára detí a juniorov.

Vedno s mestským magistrátom sa pod úspech podpísali technickí realizátori z dvoch tanečných centier, karloveského a trnavského. Usporiadateľský kolektív viedol Miroslav Balún. „Zjavný nárast v štartovej

mi triumfoval Agustin Ledesma (Argentína), medzi ženami získala prvenstvo Emmanuelle Morchová (Francúzsko)

■ **DŽOGING** – Medzinárodné bežecké podujatie PSA City Run pridal do kroniky piatu kapitolu. Priblížne desaťkilometrovú dištanciu naprieč Trnavou absolvoval v prajnom počasí 454-členný pelotón. Vytvorili ho výkonnostní a rekreační záujemcovia rôzneho veku. Absolútny primát získal domáci Lukáš Záhorec (36:22 min). Celkovo siedma prebehla cieľom na Trojičnom námestí všestranná banskobystrická vytrvalkyňa Kristína Néc-Lapinová. Jej výborný čas 38:01 min znamenal nový traťový rekord žien. ■

Marek Rebro – Patricia Piešťanská (stoja vpravo) z TK Welcome Trnava získali pred domácimi priaznivcami bronzové medaily za štandardné tance v kategórii 15 až 17-ročných. Deväťčlenný zbor, v ktorom rozhodoval z každej krajiny iba jeden arbirer, prisúdil prvé miesto Gabrielovi Korpásovi – Vanesse Murajdovej (SR). Strieborní boli mladí estónski reprezentanti Olle Viltok – Karoliina Smiltinsová.

listine bol pre náš široký štáb najkrajšou odmenou za týždne náročných príprav jubilejného festivalu Grand Prix Tyrnavia. Tešíme sa, že sme ním mohli vložiť dôstojný diel k oslavám 780. výročia povýšenia Trnavy na slobodné kráľovské mesto,“ neskrýval spokojnosť. Tobôž ak rovnakou mincou príjemného zážitku platili v ten májový víkend aj súťažiaci, rozhodcovia či diváci.

Medzi návštevníkmi ani tentoraz nechýbal viceprimátor mesta Trnavy Matej Lančarič. Z pozície zástupcu mestskej samosprávy dekoroval večerných finalistov štvrtý raz. Na oba galaprogramy GPT 2018 prišiel spolu s manželkou

Veronikou, ktorá sa svojho času súťažne venovala spoločným tancom ešte pod dievčenským priezviskom Virágová. Zo záplavy výsledkov sa najskôr pristavme pri hlavnej skupine latinskoamerickej nádielky. Vytvorilo ju dvadsaťsedem elitných párov. Najvyšší stupienok obsadila favorizovaná dvojica Tomáš Uváček – Martina Reiterová (TK Dansovia Bratislava). Odchovanci trnavskej tanečnej školy boli v minuloročnej GPT strieborní. Terajšie vrcholné dianie z kalendára WDSF Open sa odvíjalo o deň neskôr v štandardných tancoch. Zlaté medaily putovali za riekou Moravu, zásluhou Štěpána Dostála a Terezy Šimáč-

kovej. Z ďalších súťaží si povšimnime vekovú skupinu od pätnásť do sedemnásiť rokov. Príjemným prekvapením v štandarde bol totiž bronzový stupienok pre trnavský TK Welcome. Poznamenajme, že Marek Rebro a Patrícia Piešťanská, ktorí sa oň zaslúžili, tancujú spolu iba od lanskeho decembra. Mladí zverenci Zdena Blesáka získali cenný úspech na medzinárodnom parkete v konkurencii dvadsiatich ôsmich párov bodovacej súťaže WDSF Open. Pódiové umiestnenie potešilo aj ich klubových kolegov Martina Poliaka s Lenkou Farkašovou. Tí boli strieborní v juniorskej „dvojke“ Európskeho pohára za účasti 11 dvojíc. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Marta Országhová

Svetové tenistky o body do rebríčka WTA

Turnaj z okruhu ITF na antukových dvorcoch TC Empire Trnava oslávil desiatu edíciu vo veľkom štýle

Naše starobylé mesto naplno pulzuje v tomto jarnom období významným tenisovým dianím. Po trojkolovej extralige družstiev, v ktorej získali ženy TC Empire strieborné medaily a muži toho istého trnavského klubu skončili štvrtí, prišiel na rad vrcholný medzinárodný turnaj žien. Mal dotáciu 100-tisíc amerických dolárov. Desiaty ročník sa hral v športovej lokalite Na rybníku od 12. do 20. mája. Dejiskom bol najmodernejší tenisový komplex na Slovensku. Pricestovala naň doteraz najkvalitnejšia konkurencia, doslova zo všetkých končín našej planéty. Podľa počtu zúčastnených štátov zrejme pôjde v Trnave o dominantné športové podujatie v tomto roku.

ITF Empire Slovak Open 2018 prilákal viacero výnimočných tenistiek. Boli medzi nimi aj dve esá, svojho času patriace podľa renkingu do top-desiatky WTA. Bývalá svetová dvojka Vera Zvonariovová z Ruska a niekdajšia deviatka Andrea Petkovicová z Nemecka, pôvodcom z bývalej Juhoslávie. Moskovčanka Zvonariovová sa do veľkého tenisu vrátila po materskej dovolenke. Vo vitríne má tucet singlových titu-

ITF Empire Slovak Open 2018 v Trnave: víťazky štvorhry Galina Voskobojevová (vľavo) a Jessica Mooreová.

lov z podujatí WTA aj olympijský bronz z Pekingu 2008, o dve sezóny neskôr bola finalistka Wimbledonu a US Open. Na Slovensko teraz zavítala iba druhý raz, keď predtým hrala u nás dievčenský turnaj ešte v kategórii do štrnásť rokov. Ako prezradila na tlačovej besede, dobrý chýr o tenisovej Trnave jej sprostredkovala krajanka Daria Kasatkinová, členka tamojšej medzinárodnej akadémie Empire. Tiež do májovej Trnavy 2018 zavítali napríklad tenistky z Austrá-

lie, Gruzínska, Indie, Japonska, Kanady, Kazachstanu, Paraguaja, Tuniska, Uzbekistanu či USA. Najpočetnejšie zastúpenie mali európske krajiny. Popredné hráčky sa prihlásili zo všetkých častí starého kontinentu. Škoda len, že počasie nehralo usporiadateľskému kolektívu celkom do karát. Poveternostne najkrajší bol hneď úvodný víkend, kvalifikačný. Vtedy sa 32 vybraných žien pokúšalo o dosiahnutie jednej zo štyroch postupových priečok do hlavnej zostavy pre dvojhru.

V ďalšom týždni sa však viackrát rozpršalo a v časovom rozpise nasledovali nedobrovoľné korektúry. Utorňový a štvrtňový program dokonca musel byť kvôli celodennému dažďu zrušený.

Na trnavskej antuke súčasne išlo o tohtoročné tituly medzinárodných majstereň SR. V nedeľu 20. mája mali zelenú obe finálové stretnutia. Štvorhra sa stala korisťou austrálsko-kazašského páru Jessica Mooreová – Galina Voskobojevová. Na ich finálových raketách zostal najvyššie nasadený tandem Xenia Knollová (Švajčiarsko) – Anna Smithová (Veľká Británia). V priamom televíznom prenose singlového záveru triumfovala členka fedcupovej reprezentácie

Nová majsterka SR Viktória Kužmová pri podaní

SR Viktória Kužmová. Rodáčka z Košíc oslávila 11. mája iba dvadsiate narodeniny. „Trnava má veľmi pekný tenisový areál, výborných organizátorov a skvelé publikum. Hráť tu rada. Teším sa aj zo zisku 140 bodov, takže prvý raz v profesionálnej kariére ma zaradia do čelnej stovky svetového rebríčka WTA,“ prezradila šťastná víťazka. Za prvenstvo si odniesla finančnú prémiiu 15 200 USD. Po trojsetovej dráme (6:4, 1:6, 6:1) bola na jej štíte Paraguajčanka Verónica Cepedeová Roygová. Zámořská hostka neuspela v trnavskom finále Empire Slovak Open ani vlni, keď nestačila na tenisový kumšt českej reprezentantky Markéty Vondroušovej. ■

Gorazd Kollárik

Majstrovstvá Európy v šachu žien sa uskutočnili prvýkrát na Slovensku

Človek môže aj v seniorskom veku prežiť rôzne kuriózne situácie, aké dovtedy ešte nezažil. Stalo sa to aj trnavskému šachovému veľmajstrovi Jánovi Plachetkovi (* 1945) na 19. ME v šachu žien vo Vysokých Tatrách, ktorý sa rozhodol zdôveriť s takýmto nevšedným zážitkom čitateľom NzR. S nostalgiou môžeme spomínať na Šachové festivaly Tírnavia, kde sa mohli diváci v hracej sále voľne pohybovať takmer bez obmedzenia, lebo ich prítomnosti sa potešili hlavne usporiadatelia.

„V Tatrách som bol jeden týždeň, ale hrať šachistky naživo som prakticky nevidel. Na základe rozhodnutia rozhodcovskej komisie bol totiž vstup do hracej sály povolený iba hráčkam a rozhodcom, aby sa predišlo prípadnej pomoci zvonka, či už verbálnej alebo elektronickej, a z toho dôvodu aj online prenos partii bol oneskorený o pätnásť minút. Všetci ostatní vrátane trénerov a prípadných návštevníkov sa museli uspokojiť prenosmi online, čo sa

vlastne dalo aj doma pri počítači. Jedným slovom, spoločenskej atmosfére prekážala určitá izolácia, takže bližšie zážitky z turnaja neviem poskytnúť. Ja som sa napríklad dostal do hracej miestnosti len dvakrát po päť minút, aj to v sprievode rozhodcu alebo riaditeľky turnaja.“

■ Čím bola podmienená vaša prítomnosť na 19. ME v šachu žien?

- Bol som tam ako čestný hosť na základe pozvania riaditeľky turnaja veľmajsterky Evy Repkovej, ktorej aj touto cestou vyjadrujem svoju vďaku za to, že si spomenula na svojho bývalého trénera.

■ Ako hodnotíte záverečné umiestnenie našich žien na tomto šampionáte?

- Výsledky našich žien by som hodnotil celkovo ako priemerné a zodpovedajúce ich súčasnej výkonnosti. Vzhľadom na dobré podmienky a kvalitný trénerský servis (pomáhali im napr. veľmajstri Ftáčnik a Štohl) snáď mohli dosiahnuť nejaký ten bod navyše, ale v takej silnej

konkurencii sa skutočne ťažko dal očakávať výraznejší prienik medzi európsku elitu. Pozitívom bolo, že dostali šancu viaceré mladé hráčky, pre ktoré bola cenná skúsenosť spoznať na vlastnej koži, ako sa hrá šach na najvyššej úrovni.

■ Aký význam mal turnaj pre popularizáciu šachu na Slovensku?

Popularita šachu na Slovensku by iste viac prospelo, keby záujemcovia a návštevníci (niektorí prišli pomerne zďaleka) mali možnosť sledovať boje na šachovniciach i jednotlivé hráčky naživo, ale dôvod som spomínal na začiatku. Nepochybne však ME žien významne prispeli k medzinárodnej prestíži slovenského šachu. Za to patrí veľké uznanie veľmajsterke Eve Repkovej a jej bezchybne fungujúcemu organizačnému štábu, ktorí dokázali, že i v relatívne skromných podmienkach sa dá na Slovensku usporiadať kvalitná medzinárodná súťaž na vysokej úrovni. ■

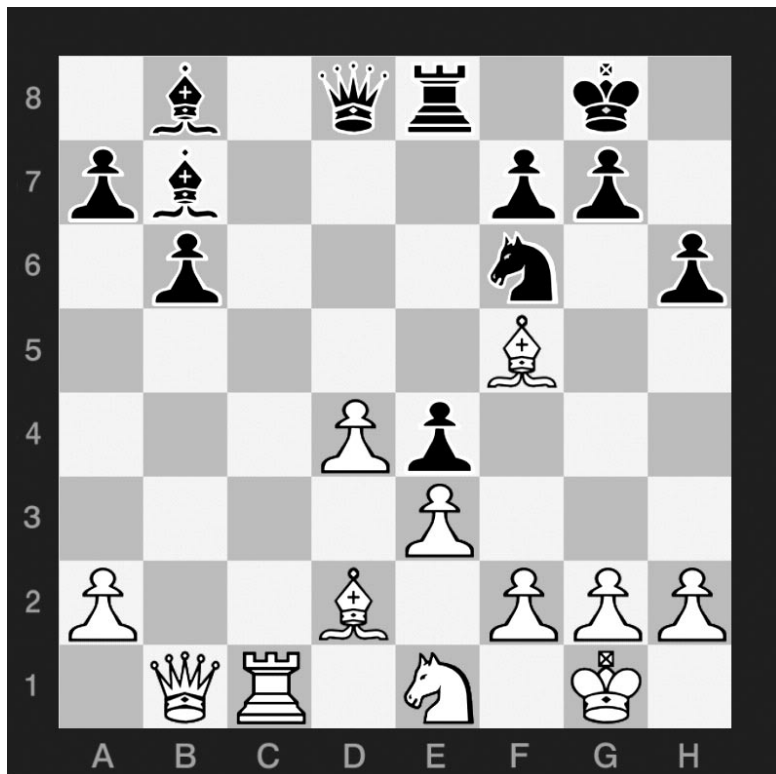
GK

Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice

Stredná hra v šachovej partii; Slabá – Oralová; 19. ME žien, H. Smokovec 2018; postavenie po ťahu 22. – Jf6 (12 – 12)

Nedľa 8. apríla 2018 sa stala míľnikom v histórii slovenského šachu. O 14. hodine sa začali slávnostným otvorením v Hornom Smokovci 19. Majstrovstvá Európy žien pre rok 2018. Slovensko prvýkrát v histórii hostilo v Grand Hoteli Bellevue od 7. do 20. apríla podujatie najvyššej európskej kvality. Z každého kola bol pripravený nielen online prenos, ale aj živý komentár veľmajstra Ľubomíra Ftáčnika. Mohli sme sa tešiť, že zo 144 šachistiek naživo uvidíme exmajsterku sveta Annu Ušeninú, Mariu Muzyčuk a ďalšie hviezdy európskeho ženského šachu, ale nestalo sa tak. Hracia miestnosť pripomínala zakliaty hrad šípkovej Ruženky, kam mali povolený prístup len hráčky, rozhodcovia a členovia odvolacej komisie. Kde sú časy, keď sa diváci mohli voľne pohybovať v hracej sále a sledovať šachové hviezdy na vlastné oči. Prísne pravidlá nedovolili šachistkám priniesť si do hracej miestnosti ani vlastné pero na písanie.

Slovensko reprezentovalo deväť dievčat: WGM Zuzana Cibičková, WIM Alena Mrvová, WFM Monika Motyčáková, WFM Svetlana Sučíková, WCM Viktória Nadzamazová, Dominika Ferková, Zuzana Milcová, Renáta Koloditsová a Andrea Slabá. Riaditeľkou podujatia bola IM Eva Repková. Slovenské dievčatá a ženy pripravovali GM Igor Štohl a GM Ľubomír Ftáčnik. Hlavným rozhodcom bol medzinárodný arbiter Ivan Syrový. Po jedenástich kolách najviac bodov (9) nazbierala Ruska Valentina Gunina. Piešťanka

Slabá skončila na 139. priečke. Priemerný rating majstrovstiev dosiahol hodnotu 2273; tempo hry: 90 min. na 40 ťahov plus 30 min. do konca partie s bonusom 30 sek. za každý vykonaný ťah. Finančne bolo odmenených 20 šachistiek (1. cena=11 000 eur a 20. cena=1 000 eur). Celkový finančný fond bol 65 000 eur. Organizátorom šampionátu bol SŠZ v spolupráci s NR-klubom a Európskou šachovou úniou. Mladé slovenskej šachistke z Piešťan, ktorá je majsterkou Slovenska v kategórii dievčat do 14 rokov, sa otvorenie v Bogoljubovovej indickej hre (E11) vo 4. kole s 35-ročnou skúsenou šachistkou nevydarilo, keď nevyužila možnosť v 5. ťahu prejsť do katalánskej hry a 6. ťahu do ortodoxného dámskeho gambitu, čo dokazuje, že šach je flexibilná

hra. Umožnila Portugalčanke Catarina v strednej hre zorganizovať útok na kráľovskom krídle s účinnou pomocou jej dámy. Rozhodujúcu chybu spravila Andrea v 23. ťahu. Ako mala správne postupovať, aby zachránila partiu na remízu? Otázkou kladieme našim čitateľom – riešiteľom.

Andrea Slabá (1924 b.) – Catarina Leite Oralová (2134 b.)
 1. d4 Jf6 2. Jf3 e6 3. c4 Sb4+ [3. - c5 4.d5 b5 (Blumenfeldov gambit) 5.Sg5 e:d5 6.c:d5 h6 7.S:f6 D:f6 8.Dc2 d6 9.e4 a6 10.a4 b4 11.Jfd2! Jd7 12.Jc4 =] 4. Sd2 [4.Jbd2 0-0 (4. - c5 5.a3 S:d2+ 6.S:d2+ c:d4 7.J:d4 d5 8.c:d5 D:d5 9.Jc2 Je4 10.Se3 Da5+ 11.b4 Dc7 12.Dd3 f5 13.f3 Jf6 14.Sc5 b6 15.Sd6 Dc6?! 16.b5! Db7? (16. - Dd7) 17.Vc1 Kf7 18.Jb4 Vd8 19.e4! +/- Sakajev vs. Najdič,

Srbsko 2007) 5.e3 b6 6.Sd3 c5 7.a3 S:d2+ 8.S:d2 Sb7 9.d:c5! b: c5 10.Sc3 d6 11.Dc2 Jbd7 12.0-0-0! De7 13.Jg5 h6 14.h4! +/- Kramnik vs. Morozevič, Moskva 2014] 4. - Se7 [4. - a5 Jc3 b6 6.e3 Sb7 7.Sd3 0-0 8.0-0 d5 9.c:d5 e: d5 10.a3 Sd6 11.Je5 c5 12.f4 Jc6 13.Jb5 c:d4 14.e:d4 Je7?! (14. - Je4) 15.f5! Je4? (15. - Sa6) 16.S: e4! +/- Kasparov vs. Korčňoj, Zurich 2005; 4. - S:d2+ 5.D:d2 0-0 6.g3 d5 7.Sg2 Jbd7 8.0-0 b6 9.c:d5 e:d5 10.Jc3 Sb7 11.Vac1 Ve8 12.Vfd1 a6 13.Dc2 Jf8 14.b4 De7 = Beliavskij vs. Kasimžanov, India 2004; 4. - De7 5.g3 S:d2+ (5. - Jc6 6.Sg2 S:d2+ 7.Jb:d2 d6 8.0-0 0-0 9.e4 a5! = Opočenský vs. Trifunovič, Zlín 1945) 6.D:d2 0-0 7.Sg2 d5?! 8.0-0 d:c4 9.Ja3 c5 10.d:c5 D:c5 11.Vac1 Jc6 12.J: c4 De7 13.Jfe5! J:e5 14.J:e5 Jd5 15.Vfd1 +/- Kasparov vs. Petrosian, Bugojno 1982] 5. Jc3 [5.g3 d5 6.Sg2 0-0 7.Db3 (7. - c5 8.c: d5 D:d5 9.D:d5 e:d5 10.Jc3 Jc6 11.Sg5 c:d4 12.S:f6 S:f6 13.J:d5 Sd8 14.Vd1 Sa5+ 15.Kf1 Sb6 16.J: b6 +/=) 7. - b6 8.c:d5 e:d5 9.Jc3 Sb7 10.Je5 Jbd7 11.Jd3 c6 12.0-0 Ve8 13.Sf4 Jh5 =] 5. - d5 6. e3 [6.Sg5 0-0 (6. - Jbd7 7.c:d5 e: d5 8.e3 0-0 9.Sd3 c5 10.Dc2 c4 11.Sf5 g6 12.Sh3 a6 13.a4 Da5 14.0-0 Jb6! 15.S:c8 Va:c8 16.Je5 Kg7 17.f4 Jg8! =) 7.e3 c5 (7. - h6 8.Sh4 b6 9.c:d5 J:d5 10.S:e7 D:e7 11.J:d5 e:d5 12.Vc1 Se6! 13.Da4 c5 14.Da3 Vc8 15.Sb5!?) podľa 6. p. Spasskij vs. Fischer, Reykjavík 1972, 7. - Jbd7 8.Vc1 c6 9.Sd3 d:c4 10.S:c4 Jd5 11.S: e7 D:e7 12.Je4 J5f6 13.J:f6+ D: f6 14.0-0 c5 15.Sb5 c:d4 16.D:d4 D:d4 17.J:d4 Jf6 +/=) 8.c:d5 e:d5 9.d:c5 Se6 10.Sb5 S:c5 11.0-0 Jc6 12.Vc1 Se7 13.S:c6 b:c6 14.Ja4 Vc8 15.Jd4 Sd7 16.S:f6 +/- podľa p. Aljechin vs. Maróczy, Londýn 1922; 6.Sf4 0-0 7.e3 c5 8.d:c5 S: c5 9.c:d5 J:d5 10.J:d5 e:d5 11.Sd3 Sd6 12.S:d6 D:d6 13.0-0 Jc6 14.Vc1 g6 15.Db3 Vb8 = podľa p.

Bogoljubov vs. Maróczy, K. Vary 1929] 6. - 0-0 7. Sd3 Jbd7 8. 0-0 c5 9. b3? (9.c:d5 e:d5 10.Dc2 c4 11.Se2 Jb6 12.e4 d:e4 13.J:e4 Ve8 14.Jg3 Dd5 15.Vac1 Sd6 16.Sg5 Sd7 17.S:f6 g:f6 18.b3 c:b3 19.a: b3 Sg4 20.Sc4 J:c4 21.b:c4 Da5 22.Vfd1 Dc7 23.c5 Sf4 24.Va1 b6 25.Va3 b:c5 26.d:c5 +/-) 9. - b6 10. c:d5 e:d5 11. Vc1 Sb7 12. Dc2 h6 13. Vfe1 Vc8 14. Db1 Ve8 15. Sf5 Sd6 16. Jb5 Sb8 17. Jc3 (17.Dd3 De7 18.d:c5 b:c5 19.Sa5 g6 20.Sh3 Vc6 21.a3 Je5 22.J: e5 D:e5 23.g3 Va6 24.Sc3 De4 25.Dc2 D:c2 26.V:c2 Je4 27.a4 c4 28.Vb1 Jc5 29.b:c4 d:c4 30.Sg2 S:g2 31.K:g2 V:a4 +/-, 17.Je5 De7 18.J:d7 J:d7 19.Dd3 a6 20.Jc3 g6 21.Sg4 Dd6 22.g3 c4 23.Df1 b5 24.e4 d:e4 25.Sf4 De7 26.S:b8 f5 27.Se2 J:b8 28.b:c4 Da3 29.Jb1 D:a2 30.c:b5 Kg7 31.b:a6 =) 17. - Je4 18. Ved1 c4 19. b:c4 V:c4 20. J:e4 V:c1 21. V:c1 d:e4 22. Je1 Jf6 (Pozri diagram!) 23. g3?? Dd5! 24. Sh3 Dh5 25. Sg2 Jg4 26. h3 J: f2 27. K:f2 Dg5 28. Ke2 [28.g4 h5 29.Kg1 h:g4 30.h:g4 Sa6 31.Sf1 D:g4+ 32.Jg2 Dh5 33.Jf4 (33.S:a6 Sh2+ 24.Kh1 Sg3+ 35.Kg1 Dh2+ 36.Kf1 Dh1+ 37.Ke2 Dh5+ +-) 33. - S:f4 34.e:f4 e3 35.S:e3 Dg4+ 36.Sg2 V:e3 37.Vc2 D:f4 -+] 28. - S:g3 29. h4 (29.Vc3 S:e1 30.K: e1 D:g2 31.Db5 Ve6 32.Kd1 Vf6 33.Se1 D:a2 34.Vc2 De6 35.De5 D:e5 36.d:e5 Vf3 37.Vc7 Sd5 38.V:a7 V:h3 39.Va6 b5 40.Vb6 Sc4 41.Sf2 h5 42.Vd6 h4 -+) 29. - Dg4+ 30. Kf1 Sa6+ 0-1

O deň neskôr (12. apríla) v 5. kole, v súboji dvoch slovenských šachistiek, zvíťazila o jedenásť rokov mladšia Andrea, ktorá sa rýchlo dokázala vyrovnáť s prehrou v predchádzajúcom kole. Úvod duelu by sme mohli charakterizovať ako hru dámskym pešiakom (A45), ktorá postupne preplávala do sicílskych vôd, kde sa biela začala ponárať pod hladinu svojím chybným 34. ťahom

a následne pridala omyl aj v 36. ťahu. Partiu ponechávame na domácu analýzu naším čitateľom.

Zuzana Milcová (2033 b.) - Andrea Slabá (1924 b.)
1. d4 Jf6 2. g3 g6 3. Sg2 Sg7 4. e4 d6 5. Je2 c5 6. 0-0 c:d4 7. J: d4 0-0 8. Jc3 a6 9. h3 Dc7 10. Se3 Sd7 11. Jd5 J:d5 12. e:d5 Sc8 13. Dd2 Jd7 14. Vad1 Jf6 15. Vfe1 Ve8 16. a4 Sd7 17. b3 Vac8 18. c4 e5 19. d:e6 f:e6 20. Sg5 e5 21. Je2 Ve6 22. Jc3 Sc6 23. Jd5 S:d5 24. c:d5 Vee8 25. Db4 h6 26. Se3 Dd7 27. Vc1 V:c1 28. V:c1 e4 29. Dd2 Kh7 30. Sd4 Ve7 31. g4 b5 32. a5 Db7 33. S:f6 S:f6 34. Vc6? Sg5 35. Dc2 e3 36. V:d6? e:f2+ 37. K:f2 Da7+ 38. Kf1 Vf7+ 39. Sf3 V:f3+ 40. Kg2 Vf6 41. V:f6 S: f6 42. Kf3 Sg5 43. Dd3 Df7+ 44. Ke2 Dc7 45. Df3 Kg7 46. Dd3 D: a5 47. Dd4+ Kg8 48. b4 Da2+ 49. Kf3 Db3+ 50. Kg2 Dc4 51. De5 D: b4 52. De6+ Kf8 53. d6 Db2+ 54. Kh1 Dc1+ 55. Kg2 Dc6+ 56. Kg1 De8 57. Dd5 De3+ 58. Kf1 D:h3+ 59. Ke1 Dg3+ 60. Kf1 Df4+ 61. Ke1 Dc1+ 0-1

Riešenie strednej hry z partie

Fischer vs. Matulovič: 22. - Dh6+ 23.Kb1 Dg6 24.Dg2 0-0 25.d:e5 S:e5 26.Dd5+ Vf7 27.Vd3 (27.D:e5? D:c2+ 28.Ka1 D:d1 mat) 27. - Ve8 28.Vf3 Sf6 29.Vf1 Kg7 30.Df3 Kh8 31.V:f7 D: f7 32.a3 (32.D:f6+? D:f6 33.V:f6 Ve1 mat) 32. - Ve6 33.Da8+ Kg7 34.Dc8 Vb6 35.c3 Vd6 36.Dg4+ Dg6+ 37.D:g6+ K:g6 38.Kc2 h5 39.Vf2 Vc6 40.Kd3 Vb6 41.Kc4 Vb8 42.Kd5 Sg5 43.Vc2 Vb5+ 44.Kc4 Ve5 45.b4 Kf5 46.Kb3 Ve3 47.a4 Sf6 48.b5 a:b5 49.a: b5 Ke5 50.Kc4 Kd6 = Americká šachová megahviezda Robert James Fischer mal nadpriemerne vyvinutú pamäť a svojich súperov porážal aj vďaka rýchlosti šachového myslenia, čo dokázal aj na bleskovom turnaji r. 1970 v bývalej Juhoslávii. ■

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

BUDOVA NA MÚZEJNOM NÁM. 3
tel. 033/55 12 913, 033/55 12 911,
e-mail: zsmuzeum@zupa-tt.sk, info:
www.zsmuzeum.sk

Expozície

Príroda Malých Karpát, Sakrálné pamiatky, Ľudová hrnčína, Kampa-nologická expozícia, Archeologická expozícia, História Trnavy, Gotická Trnava, Krása zašlých čias, Orató-rium, Štefan Cyril Parrák – pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti špor-tu TTSK, Klarisky v Trnave, Ľudový textil trnavského regiónu a História a súčasnosť dobrovoľného hasič-stva v TTSK

Výstavy.....

■ DOTKNI SA HLINY

Expozícia z dejín tehly a tehliarstva trnavského regiónu

■ SALÓN ZVUZZS 2018 – OSCILÁCIA

Bienále tvorby členov Združenia výtvarných umelcov západného Slovenska

Vernisáž v piatok 1. júna o 16.30 h
Výstava do 13. augusta 2018

■ SLOVANIA A AVARI NA SEVER OD DUNAJA

Výstava prevzatá z Podunajského múzea v Komárne dokumentuje spolužitie Avarov a Slovanov na území Slovenska

Vernisáž 14. 6. 2018

Výstava potrvá do 4. 11. 2018

■ KALOKAGATIA 2018

Výstava ocenených prác detí z vý-tvarnej súťaže

■ MINERÁLY SVETA

geologická výstava doplnená foto-grafiami
do konca februára 2019

ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA

Z numizmatickej zbierky

PODUJATIA SPOLUPRÁCA S NÁVŠTEVNÍKMI

■ CYKLUS PREDNÁŠOK NA OBJEDNANIE

Jún: Slovania a Avari na sever od

Dunaja – komentovaný sprievod výstavou

■ KVÍZ O MÚZEUM – vedomost-ný kvíz pre žiakov II. stupňa ZŠ

Sprievodné podujatie k návšteve expozícií a výstav ZsM

Kvíz rozširuje informácie o činnosti múzea ako pamäťovej inštitúcie

V cene vstupného do múzea

– na požiadanie

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Ul. M. Schneidera Trnavského 5, Trnava

LETNÁ SEZÓNA: 1. 3. – 31. 10.

OTVÁRACIE HODINY:

V pondelok zatvorené

Ut – pia: 8.30 – 12.30 h – na ob-jednanie

13.00 – 14.30 h – prítomný lektor

Víkend: 11.00 – 17.00 h pre vopred objednané skupiny nad 10 návštev-níkov

EXPOZÍCIE:

Pamätná izba Mikuláša Schneidera Trnavského, Dvorana slávy dobra, S láskou za pravdu – expozícia z cirkevných dejín Trnavy

Výstavy.....

■ KAROL ELBERT – SKROMNÝ LYRIK SWINGU

Dokumentárna výstava o živo-te s diele hudobného skladateľa v spolupráci s Hudobným múzeom SNM

Sprístupnená od 4. mája 2018 do 10. januára 2019

POZNÁTE HUDBNÉ NÁSTROJE?

výstava zo zbierok ZsM
do 31. 12. 2018

PODUJATIA 10. 6. 2018

VEČER U SCHNEIDEROVCOV

Mesto Trnava

PROGRAM SPOLUPRÁCE SO ŠKOLOU

■ MIKULÁŠ SCHNEIDER TR-NAVSKÝ – vedomostný kvíz pre žiakov II. stupňa ZŠ

Sprievodný program k expozícii o živote a diele hudobného skla-dateľa Mikuláša Schneidera Trnav-ského

Kvíz nasleduje po absolvovaní sprievodného slova v expozícii

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č. 033 / 5514421

LETNÁ SEZÓNA od 1. 3. do 31. 10.

Otváracie hodiny

V pondelok je zatvorené

Ut. – Pia: 8.30 – 12.30 h – prítom-ný lektor

13.00 – 15.00 – na objednanie

So. – Ne.: 11.00 – 17.00 h pre vo-pred objednané skupiny nad 10 návštev-níkov

EXPOZÍCIA

WILLIAM SCHIFFER

život a dielo sochára a medailéra

Výstavy.....

■ ZACHRÁNENÉ POKLADY

zreštaurované historické tlače

z fondov ZsM

do 25. 3. 2019

SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY!

Výstava k 250. výročiu narodenia

A. Bernoláka

do 31. 12. 2018

■ PROGRAM SPOLUPRÁCE SO ŠKOLOU

Knižné iniciály – tvorivé dielne pre 1. stupeň ZŠ, kreslenie farebných iniciál podľa vzoru

Program pre 2. stupeň ZŠ: čítanie

z kníh Antoine de Saint-Exupéry

– Malý princ, Richard Bach – Čajka

Jonathan Livingston

swingového orchestra

GALÉRIA J. KONIARKA

tel.: +421 33 55 11 659

imfogjk., www.gjk.sk

Kopplova vila

■ TOTAL ROMANTIC

Výstava prezentuje niekoľko prístu-pov súčasnej imaginácie v tvorbe

súčasných maliarok. Mala by artikulovať osobitosť, prežívanie, autenticitu, vlastný prístup, autorskú originalitu a zároveň osamelosť v tomto maliarskom vytrvalom úsilí. Vystavujú: J. Farmanová, V. Holcová, S. Krivošíková, M. Machatová, V. Rónaiová, V. Šramatyová. Kurátorka: Ivana Moncolová do 29. 7. 2018

Synagóga – Centrum súčasného umenia

■ **Marcin Berdyszak: SHADOW OF TIME**

Site-specific inštalácia známeho poľského sochára je intervenciou do priestoru s využitím symboliky artefaktov a posolstva znakov. Kurátori: Roman Popelár a Peter Molari do 22. 7. 2018

Stále expozície v Kopplovej vile Sochár JÁN KONIAREK (1878 – 1952)

Zakladateľ moderného slovenského sochárstva

■ **KLENOTY DOMOVA** – výber diel zo slovenského výtvarného umenia 20. storočia

■ **GALÉRIA PORTRÉTOV** – výber diel z kolekcie portrétného žánru reprezentujúcich vývoj portrétného maliarstva od konca 18. storočia po súčasnosť zo zbierok GJK

AKCIE / AKTIVITY.....

■ **ART Laboratórium 2018**

– tvorivé dielne a výtvarná tvorba k aktuálnym výstavám pre MŠ, ZŠ, SŠ podľa záujmu škôl

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

Rázusova 1, www.kniznicatrnava.sk, kniznica@kniznicatrnava.sk, *zákaznícka linka: 033/55 13 896*

■ **4. – 8. júna o 10.00 h v záhrade knižnice CELÉ SLOVENSKO ČÍTA DEŤOM**

4. ročník podujatia na podporu čítania. Besedy a čítačky nielen s regionálnymi autormi

■ **6. júna o 10.00 h v čítárni DOBRODRUŽSTVO JAZYKOVEDY**

Beseda s jazykovedcom Jurajom Hladkým, pedagógom Trnavskej univerzity v Trnave. Moderuje Martin Jurčo. Určené pre študentov SŠ

■ **6. júna o 18.00 h na nádvorí radnice TRNAVSKÁ POETIKA**

Hostia: Ján Tazberík, Erik Ondreička. Hudba: Jana Andevska. Moderujú Pavol Tomašovič a Štefan Kuzma

■ **12. júna o 14.00 h v oddelení pre deti POKLAD NA SOVOM HRÁDKU**

Kino pre nevidiacich a slabozrakých. Premietanie filmu s audio komentárom

■ **15. júna o 12.15 h v hudobnom oddelení, Ul. M. Schneidera Trnavského 5 KRESLÍME SI HUDOBNÉ OBRÁZKY**

Vernisáž výstavy najkrajších výtvarných prác študentov Gymnázia Jána Hollého v Trnave na tému Frank Sinatra

■ **21. júna o 17.00 h v čítárni FÓRUM HÁ**

1. verejné komentované čítanie členov klubu Fóra humoristov Komentuje: Eva Jarábková Hudba: Beata Vargová Kuracinová a Peter Bonzo Radványí Vystúpia: Janka Blaškova, Benjamín Škreko, Peter Roháč a možno aj ďalší

■ **22. júna o 16.30 h v hudobnom oddelení, Ul. M. Schneidera Trnavského 5**

KLAVÍRNY KONCERT žiakov klavírnej triedy Františky Bašovskej

■ **25. – 29. júna o 8.00 – 18.00 h v čítárni**

BURZA KNÍH v spolupráci s Krajskou pobočkou Spolku slovenských knihovníkov

■ **27. júna o 10.00 h v záhrade knižnice ZÁHRADNÁ**

LITERÁRNA SLÁVNOSŤ Stretnutie pre seniorov v rámci projektu Aktivita ako dominantný spôsob starnutia

■ **PATRÍCIA JANEČKOVÁ** Hudobno-slovné pásmo o naj-

mladšej slovenskej opernej speváčke pre žiakov 2. stupňa ZŠ a študentov SŠ v hudobnom oddelení na Ul. M. Schneidera Trnavského 5

Záujemcovia o kolektívnu návštevu hudobného oddelenia si môžu dohodnúť termín osobne v hudobnom oddelení, telefonicky (033/55 11 590) alebo emailom: hudobne_oddelenie@kniznicatrnava.sk

DIVADLO J. PALÁRIKA

Tel.: 033 /551 11 25
email: pokladnadjp.sk, www.djp.sk

VEĽKÁ SÁLA.....

■ 1. piatok 10.00 MLYNÁRKIN PYTAČ

■ 2. sobota 15.00, 18.00 POPO-LUŠKA

Súkromná ZUŠ pri Štúdiu baletu Dušana Nebylu a Súkromné tanečné konzervatórium Dušana Nebylu v Trnave

■ 5. utorok 19.00 VEĽKÝ GATSBY

■ 6. streda 10.00 MALÝ PRINC

■ 7. štvrtok 19.00 ĽAPÁKOVCI

■ 9. sobota 19.00 PRED OPONOU – Divadelná TALKSHOW so živou kapelou a hosťami

■ 15. piatok 10.00 Roland Schimmelpfennig: NA DRUHOM BREHU – verejná generálka

19.00 Roland Schimmelpfennig: NA DRUHOM BREHU – predpremiéra NA DRUHOM BREHU /Roland Schimmelpfennig/

16. sobota 19.00 Roland Schimmelpfennig: NA DRUHOM BREHU – PREMIÉRA

■ 18. pondelok 19.00 NA DRUHOM BREHU

19. utorok 19.00 NA DRUHOM BREHU

20. streda 10.00 ZMIERENIE alebo DOBRODRUŽSTVO PRI OBŽIN-KOCH

21. štvrtok 10.00 MODRÝ VTÁK

19.00 RODINNÝ PARLAMENT

22. piatok 19.00 SLUIHA DVOCH PÁNOV

23. sobota 19.00 KABARET NORMALIZÁCIA ALEBO MODLITBA PRE MARTU – Slovenské národné divadlo Bratislava

- 25. pondelok 19.00 TRI LETUŠKY V PARÍŽI
- 26. utorok 19.00 VLÁDA TMY
- 27. streda 19.00 ACH TIE ŽENY, ACH TÍ MUŽI

ŠTÚDIO.....

- 14. štvrtok 10.00 [NA GUT] ZAČÍNAME!
- 18. pondelok 10.00 PALÁRIK alebo BESKYDOV

KALOKAGATIA

■ **9. júna na Streleckej ulici**
TURISTA ROKA – vyhodnotenie celoročnej súťaže. Deti počas celého roka absolvujú turistické trasy v okolí Trnavy i vo vzdialenejších lokalitách Slovenska. Zbierajú pečiatky do preukazov a plnia jednotlivé úlohy. Na záver sú najaktívnejší z nich odmenení

■ **14. júna v areáli Kalokagatie na Streleckej**
TARZAN – športová súťaž pre žiakov I. stupňa ZŠ. Súťaží 6-členné zmiešané družstvo (3 dievčatá a 3 chlapci) v prekonávaní nenáročnej dráhy na čas. Prekážkovú dráhu tvorí niekoľko športových disciplín

PRÁZDNINOVÉ AKTIVITY

- 2. – 4. júla od 9.00 do 15.00 h
- 30. – 31. augusta od 9.00 do 15.00 h

Stolný tenis, airhockey, filmové dopoludnie, kalčeto (stolový futbal), šach, spoločenské hry, trampolína, tvorivé dielne, detský kútik pre najmenších, súťaže

MESTSKÉ TÁBORY

- 9. 7. – 13. 7., 16. 7. – 20. 7., 30. 7. – 3. 8., 6. 8. – 10. 8.

Denný pobyt v pondelok až piatok od 8.00 do 16.00 h pre deti od 7 rokov (dieťa musí mať absolvovaný 1. ročník ZŠ). Náplňou letných mestských táborov sú výlety do okolia Trnavy, návštevy hradov a zámkov, návšteva kúpaliska a rôzne zábavné súťaže.

Prihlášku si môžete vyzdvihnúť v Kalokagatii – CVČ na Streleckej ul. 1 alebo stiahnuť z webovej

stránky cvc.trnava.sk, záväzne ju vyplniť a odovzdať v Kalokagatii na Streleckej ul. v Trnave. Platba za tábor je možná aj v hotovosti. Ak budete chcieť úhradu za tábor realizovať elektronicky cez internet banking, je potrebné do správy pre prijímateľa uviesť meno dieťaťa a termín príslušného mestského tábora.

033 / 32 36 697, 696 – informácie o mestskom tábore a programe
 033 / 32 36 694 – informácie o prihláškach, zmeny a platby
cvc.kalokagatia@gmail.com

KINO HVIEZDA

kinohviezdagmail.com,
www.kinohviezda.trnava.sk

- 1. 6. / 16.00 NEUVERITEĽNÝ PRÍBEH O OBROVSKEJ HRUŠKE 18.00 BELLA A SEBASTIÁN 3: NAVŽDY PRIATEĽMI 20.00 VEZMI SI MA, KAMOŠ
- 2. 6. / 15.30 NEUVERITEĽNÝ PRÍBEH O OBROVSKEJ HRUŠKE 17.30 BELLA A SEBASTIÁN 3: NAVŽDY PRIATEĽMI 19.30 VEZMI SI MA, KAMOŠ 21.30 DELÍRIUM
- 3. 6. / 13.30 NEUVERITEĽNÝ PRÍBEH O OBROVSKEJ HRUŠKE 15.30 NEUVERITEĽNÝ PRÍBEH O OBROVSKEJ HRUŠKE 17.30 DELÍRIUM 19.30 PARRALEL
- 4. 6. / 16.00 BELLA A SEBASTIÁN 3: NAVŽDY PRIATEĽMI 18.00 PARRALEL
- 5. 6. / 16.00 PARRALEL 18.00 HAPPY END 20.00 DOVIDENIA TAM HORE
- 6. 6. / 16.30 BELLA A SEBASTIÁN 3: NAVŽDY PRIATEĽMI 18.30 VEZMI SI MA, KAMOŠ 20.30 DELÍRIUM
- 7. 6. / 16.30 NEUVERITEĽNÝ PRÍBEH O OBROVSKEJ HRUŠKE 18.30 DEBBINA 8 premiéra 20.30 GHOST STORIES premiéra
- 8. 6. / 18.30 DEBBINA 8 20.30 GHOST STORIES
- 9. 6. / 15.30 NEUVERITEĽNÝ PRÍBEH O OBROVSKEJ HRUŠKE 17.30 VEZMI SI MA, KAMOŠ 19.30 DEBBINA 8 21.30 GHOST STORIES
- 10. 6. / 13.30 NEUVERITEĽNÝ PRÍBEH O OBROVSKEJ HRUŠKE 15.30 NEUVERITEĽNÝ PRÍBEH O OBROVSKEJ HRUŠKE 17.30 GHOST STORIES 19.30 DEBBINA 8
- 11. 6. / 18.30 DEBBINA 8 20.30 GHOST STORIES 21.30 DEADPOOL 2 (Mestský amfiteáter)
- 12. 6. / 18.30 OSPALÁ ZÁTOKA 20.30 GALUQUIN 21.30 DEADPOOL 2 (Mestský amfiteáter)
- 13. 6. / 16.00 NEUVERITEĽNÝ PRÍBEH O OBROVSKEJ HRUŠKE 17.30 DEBBINA 8 20.00 Cestovateľské kino - Transsi-bírska magistrála 21.30 TICHÉ MIESTO 2 (Mestský amfiteáter)
- 14. 6. / 16.30 TAGUJ! premiéra 18.30 JA, SIMON premiéra 20.30 PABLO ESCOBAR: NENÁVIDENÝ A MILOVANÝ premiéra 21.30 Solo: A Star Wars Story 2D – SD (Mestský amfiteáter)
- 15. 6. / 20.30 JA, SIMON 21.30 Solo: A Star Wars Story 2D – SD (Mestský amfiteáter)
- 16. 6. / 19.30 TAGUJ! 21.30 PABLO ESCOBAR: NENÁVIDENÝ A MILOVANÝ (Mestský amfiteáter)
- 17. 6. / 13.30 LUIS A UFÓNÍ 15.30 LUIS A UFÓNÍ 17.30 JA, SIMON 19.30 PABLO ESCOBAR. NENÁVIDENÝ A MILOVANÝ 21.30 TAGUJ! (Mestský amfiteáter)
- 18. 6. / 16.30 LUIS A UFÓNÍ 18.30 PABLO ESCOBAR. NENÁVIDENÝ A MILOVANÝ 20.30 TAGUJ! 21.30 PABLO ESCOBAR. NENÁVIDENÝ A MILOVANÝ (Mestský amfiteáter)
- 19. 6. / 18.00 JOHANKA SUPERSTAR 20.00 OBÁVANÝ 21.30 TAGUJ! (Mestský amfiteáter)
- 20. 6. / 16.30 LUIS A UFÓNÍ 18.30 PABLO ESCOBAR. NENÁVIDENÝ A MILOVANÝ 20.30 TAGUJ! 21.30 GHOST STORIES (Mestský amfiteáter)

■ 21. 6. / 16.30 PAT A MAT ZNOVU V AKCI premiéra
18.00 JURSKÝ SVET: ZÁNIK RÍŠE 3D (SD) premiéra
20.30 JURSKÝ SVET: ZÁNIK RÍŠE 2D (ST) premiéra
21.30 LÁSKA BEZ BARIÉR (Mestský amfiteáter)

■ 22. 6. / 16.00 PAT A MAT ZNOVU V AKCI
18.00 LÁSKA BEZ BARIÉR
20.00 JURSKÝ SVET: ZÁNIK RÍŠE 2D (ST)
■ 23. 6. / 15.30 PAT A MAT ZNOVU V AKCI
17.00 LÁSKA BEZ BARIÉR
19.00 JURSKÝ SVET: ZÁNIK RÍŠE 2D (ST)
21.30 JURSKÝ SVET: ZÁNIK RÍŠE 2D (SD) (Mestský amfiteáter)

■ 24. 6. / 13.30 PAT A MAT ZNOVU V AKCI
15.30 PAT A MAT ZNOVU V AKCI
17.30 LÁSKA BEZ BARIÉR
19.30 JURSKÝ SVET: ZÁNIK RÍŠE 2D (SD)

■ 25. 6. / 16.00 JURSKÝ SVET: ZÁNIK RÍŠE 2D (SD)
18.30 LÁSKA BEZ BARIÉR
20.30 JURSKÝ SVET: ZÁNIK RÍŠE 3D (SD)
21.30 LÁSKA BEZ BARIÉR (Mestský amfiteáter)

■ 26. 6. / 16.00 PAT A MAT ZNOVU V AKCI
18.00 LAVOU VPRED
20.00 KOMORNÁ
21.30 JURSKÝ SVET: ZÁNIK RÍŠE 2D (ST) (Mestský amfiteáter)

■ 27. 6. / NEPREMIETAME
21.30 JURSKÝ SVET: ZÁNIK RÍŠE 2D (SD) (Mestský amfiteáter)

■ 28. 6. / 16.30 PSÍ DETEKTÍV premiéra
18.30 SOM SEXY premiéra
20.30 SICARIO 2: SOLDADO premiéra
21.30 SICARIO 2: SOLDADO (Mestský amfiteáter)

■ 29. 6. / 16.00 JIM GOMBIČKA,

LUKÁŠ A LOKOMOTÍVA EMA
18.00 PSÍ DETEKTÍV
20.00 SICARIO 2: SOLDADO

■ 30. 6. / 15.30 JIM GOMBIČKA, LUKÁŠ A LOKOMOTÍVA EMA
17.30 PSÍ DETEKTÍV
19.30 SOM SEXY
21.30 SICARIO 2: SOLDADO (Mestský amfiteáter)

■ 1. 7. / 13.30 JIM GOMBIČKA, LUKÁŠ A LOKOMOTÍVA EMA
15.30 JIM GOMBIČKA, LUKÁŠ A LOKOMOTÍVA EMA
17.30 PSÍ DETEKTÍV
19.30 SICARIO 2: SOLDADO

■ 2. 7. / 16.30 PSÍ DETEKTÍV
18.15 SICARIO 2: SOLDADO
20.30 SOM SEXY

■ 3. 7. / 16.00 PSÍ DETEKTÍV
18.00 SOM SEXY
20.00 SICARIO 2: SOLDADO

■ 4. 7. / 16.30 JIM GOMBIČKA, LUKÁŠ A LOKOMOTÍVA EMA
18.15 SICARIO 2: SOLDADO
20.30 SOM SEXY

Kalendár kultúrnospoločenských podujatí

■ **1. júna od 9.00 do 16.00 h na Štadióne Antona Malatinského DEŇ DETÍ** – Baby Band, Miro Jaroš, Martin Harich, Paci Pac... Tradičnou súčasťou podujatia sú hry, súťaže a inšpirácie na zmysluplné využívanie voľného času v réžii dobrovoľníkov z trnavských občianskych združení, športových klubov a iných organizácií, ktoré pracujú s deťmi

■ **2. júna od 10.00 h na Nádvorí TRNAVSKÝ DEŇ DIZAJNU**

■ **2. júna od 11.00 h na korze pred radnicou FoTTofest 2018**
Mesto Trnava a Fotoklub Iris pripravili pre priaznivcov fotografie deviaty ročník súťažnej prehliadky fotografií pod šírým nebom. Pre vystavujúcich budú prichystané siete, na ktoré si budú môcť prinesené fotografie pripevniť. Téma ani počet fotografií nie sú obmedzené. Každý účastník dostane registračnú kartu, na ktorú mu budú môcť návštevníci pripevniť tzv.

fotobod. Vystavujúci s najväčším počtom fotobodov získa cenu divákov. Okrem ceny divákov vyberú anonymným hlasovaním členovia fotoklubu Iris najlepšiu fotografiu alebo kolekciu fotografií, ktorá získa cenu fotoklubu. Pre úspešných vystavovateľov budú pripravené zaujímavé vecné ceny. Výsledky budú vyhlásené o 17.30 h. Tešíme sa na spoločné stretnutie.

■ **3. júna o 20.00 h na Nádvorí NÁDVORIE KLASICKY**
violončelo: Jozef Lupták, klavír: Nora Skuta

■ **4. júna o 18.00 h v Divadle Jána Palárika**
POCTA MIKULÁŠOVI SCHNEIDEROVI TRNAVSKÉMU
Reprezentačný koncert žiakov a pedagógov všetkých odborov Základnej umeleckej školy Mikuláša Schneidera Trnavského
Vstupné 3 eurá, predpredaj vstupeniiek v divadle

■ **6. júna o 18.00 h na nádvorí radnice**

TRNAVSKÁ POETIKA
Hostia: Erik Ondrejčíka a Ján Tazberik
Moderujú: Štefan Kuzma a Pavol Tomašovič
Hudba: Jana Andevska
Organizátori: Knižnica Juraja Fándlyho, Mesto Trnava, Klub priateľov Trnavy, Spolok slovenských spisovateľov, Slovak PEN centrum s príspevom Fondu na podporu umenia
Vstup na podujatie je voľný

■ **7. júna o 19.00 h v Malom Berlíne**
Divadlo Yarmat: SMRTELNÍCI
Inscenácia je generačnou výpovedou staršej generácie Slovákov a zrkadlom spoločnosti. Predstavenia vznikajú metódou kolektívnej improvizácie pod dohľadom režiséra Dušana Vicena

■ **8. júna o 17.00 h na Nádvorí BENEFIČNÝ KONCERT**
Účinkuje orchester Taste of Brass
Výťažok z koncertu bude venovaný špeciálnemu zariadeniu pre deti

s poruchou autistického spektra v Hrnčiarovciach nad Parnou

■ **8. a 9. júna v Štátnom archíve na Štefánikovej ulici 7**

Dni otvorených dverí

TRNAVA – OSMIČKOVÝ PRÍBEH

8. júna od 8.00 do 13.00 h Komentované prehliadky archívu pre školy
14.00 – 15.00 h Komentované prehliadky archívu pre verejnosť
Výstava archívnych dokumentov, tvorivé dielne pre deti

9. júna od 10.00 do 17.00 h Komentované prehliadky archívu (každú hodinu)

12.00 a 15.00 h Rok 1938 a 700. výročie povýšenia Trnavy na slobodné kráľovské mesto (prednáška)
Rytierska pivnica, lukostreľba, prehliadka historických zbraní

■ **9. júna od 8.18 h na železničnej stanici**

NOSTALGICKÁ JAZDA TRNAVA – KÚTY

Pri príležitosti 120. výročia železničnej trate Trnava – Smolenice – Jablonica – Kúty usporadúva Klub priateľov železníc Trnavy a okolia spolu s partnermi mimoriadnu jazdu historického motorového vlaku, ktorý sa vydá na svoju z Trnavy krátko po 8. hodine ráno. Na niektorých staniciach sa uskutoční program v spolupráci s občanmi. Na stanici Kúty bude odhalená pamätná tabuľa. Vlak sa vráti do Trnavy krátko po 16. hodine

■ **9. júna o 19.30 h v Malom Berlíne**

PechaKucha Night vol. 26

Dvadsať šieste vydanie večera plného inšpirácií a umenia. Platформа PechaKucha Night vznikla v Tokiu a jej hlavnou myšlienkou je priniesť divákovi produktívne, zaujímavé, myšlienky prostredníctvom projekcií obrázkov

■ **10. júna od 15.00 do 19.00 h medzi Bazilikou sv. Mikuláša a hradbami DEŇ DETÍ NA KRÁĽOVSKOM DVORE**

Počas rytierskych kratochvíľ padla princezná do oka dvom rytierom. Obaja by ju chceli len pre seba a ani jeden z nich nemieni ustúpiť súperovi. Rozhodli sa preto o princeznú zabojsť, ako sa na rytierov patrí, a to rovno kráľovskou dis-

ciplínou – tjosťom. Čo na to povie kráľ? To sa deti dozvedia. Okrem výletu do sveta fantázie a návratu do stredoveku budú môcť absolvovať dvorskú školu, vyskúšať si stredoveké tance, streľbu z katapultu, upliesť si veniec či vyrobiť kožený mešec. Deň detí spestrí marionetové divadlo Dvor Zázrakov

■ **10. júna o 20.30 h**

v Dome hudby M. Schneidera Trnavského

VEČER U SCHNEIDEROVCOV

Projekt Korene spájajúci hudobnú tvorbu Martina Geišberga a poéziu Elisabeth Wittgruber ponúka divákom krehký, nevšedný a emóciami naplnený časopriestor

Účinkujú: Táňa Pauhofová (poézia), Martin Geišberg (gitary, flauty, poézia), Daniel Špiner (klavír), Patrik Pačes (perkucie)

Vstupné 7 eur, predpredaj v mestskej veži

V prípade dažďa sa podujatie presúva do Malého Berlína

■ **14. júna o 22.00 h na Nádvorí Trnavské Rádio: DJ SPINHANDZ naživo**

.....
■ **15. a 16. júna LUMEN 26. ročník open-air festivalu gospelovej hudby**

15. júna – piatok

Trojčinné námestie
18.20 h Slávka Tkáčová
19.20 h Sima Martausová a Dievčenský zbor Slovenského rozhlasu
20.40 h Good Weather Forecast
22.10 h No name

Mestská športová hala

17.00 h Spievankovo
23.30 h Worship night – Heartbeat a Timothy (XL)

Kino Hviezda

18.00 h Sit down stories – Talk show Veroniky Círovej Ostrihoňovej
23.30 h Film Apoštol Pavol (XL)

Kostol sv. Jakuba

16.15 h Sv. omša s kapelou Pjur, celebruje biskup Haľko
23.30 h Modlitby Taizé

16. júna – sobota

Trojčinné námestie

17.20 h S hudbou vesmírnou
18.25 h Adam Bublik
19.25 h Draw The Parade
20.40 h Godzone

22.15 h LZ7

Detský program na korze

14.30 h Kapor na scéne: O Snehu-lienke

15.30 h Divadielko Šašo Fifo a priateľia: Fifo, Vierka a začarované prasiatko

Mestská športová hala

14.30 h Marián Kuffa

Kino Hviezda

13.30 h Stretnú sa kresťan, moslim a žid...

16.30 h Kapor na scéne

Trnavská univerzita

13.00 h Rýdzo slovenské s Tónom S

15.30 h S hudbou vesmírnou – workshop

Kostol sv. Jakuba

8.15 h Sv. omša s kapelou Eleos, celebruje don Marián Zachar

Mariánska sála

9.30 h STREET BEATS Crew – Tanečný workshop

14.00 h Čenakolo – Dobrý samaritán

.....
■ **16. júna od 9.00 do 14.00 h Kalokagatii – Centre voľného času na Streleckej ulici**

ZÓNA BEZ PEŇAZÍ

Na túto dobročinnú akciu môžu ľudia priniesť nové aj použité a zachované šatstvo a veci, ktoré ešte môžu poslúžiť niekomu druhému, alebo si z nej odnieť predmet, ktorému dokážu dať nový život.

Tento celoslovenský projekt je zamieraný na zníženie nadsпотреby, podporu recyklácie, medzilidských vzťahov a vzájomnej pomoci aj bez „všemocných“ peňazí

■ **20. júna o 19.00 h**

v Malom Berlíne

BUDOVANIE DIGITÁLNEJ

ZNAČKY FYZICKÝMI SYMBOLMI prednáška

■ **21. júna o 19.00 h**

v Malom Berlíne

MAGICKO-LIEČEBNÉ PRAKTIKY NAŠICH PREDKOV

Etnologička Katarína Nádaská bude hovoriť o tom, ako sa naši predkovia chránili pred úrekom a inými negatívnymi javmi. Reč bude aj o nositeľoch magických praktík, ako sa dalo vyhnúť ich negatívnemu vplyvu na ľudí i zvieratá, aké choroby sa im pripisovali a ako sa liečili

■ **21. – 23. júna v kine Hviezda a amfiteátri v Kamennom mlyne**

EKOFEST 2018

11. ročník benefičného environmentálneho open-air festivalu

Výťažok je každý rok venovaný na výsadbu zelene v Trnave
 PETER NAGY a INDIGO
 INEKAFE, Smola a hrušky, Arzén, Family Friend, The Chronic sleepers, víťazi súťaže City music show + bohaté sprievodné podujatia

■ 21. – 25. júna na nádvorí radnice

**RADNIČNÉ HRY
 Letný divadelný festival pod holým nebom**

21. 6. o 20.00 h Štúdio L + S: INAK SA MÁM FAJN

Dynamická inscenácia o predsudkoch, zrážkach predstáv s realitou, o neúprosnosti času, ktorý nepozná kompromisy, ale hlavne o potrebe ľudskej blízkosti a lásky
 Réžia a dramaturgia: Dodo Gombár, hudba: Daniel Žulčák, účinkujú: Dominika Kavaschová, Zuzana Porubjaková, Daniel Žulčák
 Vstupné: 10 €

22. 6. o 16.30 h

Divadlo komédie: TUČNIAKY

Úsmevná rozprávka s pesničkami pre celú rodinu. Tučniaky – kamaráti do každého počasia. Kamarátstvo, ktoré nielen hory prenáša, ale aj potopu zastaví. Vhodné pre deti od 5 rokov

Réžia: Svetozár Sprušanský

Vstupné: 3 €

22. 6. o 20.30 h Divadlo komédie: LETNÁ NOC

Originálna komédia o generácii štyridsiatnikov – outsiderov, ktorí sa uprostred jednej noci – ale aj uprostred svojich životov a vzťahov – vzájomne spoznávajú, strácajú, mĺňajú a nachádzajú

Autor: David Greig – Gordon McIntyre, réžia: Svetozár Sprušanský, hrajú: Kristína Farkašová a Marcel Ochránek, muzikujú: Tomáš Michalčák a Štefan Tomko, texty piesní: Peter Uličný
 Vstupné: 10 €

25. 6. o 19.30 h Radošinské nainvané divadlo: BESAME MUCHO
 Stanislav Štepka v novej hre s exotickým názvom pôsobivo a vtipne

rozohráva pestré osudy a spleť príbehov ľudí z najsúčasnejšej súčasnosti neďaleko anonymnej slovenskej stanice

Účinkujú: Stanislav Štepka, Maruška Nedomová, Simona Miháliková, Natália Puklušová alebo Marta Maťová, Andrea Martvoňová alebo Michaela Szöcsová, Kamil Mikulčík alebo René Štúr, Jozef Adamčík alebo Samuel Spišák, Ladislav Hubáček a Vladimír Svítek
 Réžia: Ondrej Spišák
 Vstupné: 16 €

Predpredaj vstupeniiek v sieti Ticketportál, v mestskej veži alebo pred predstavením na radnici

■ 23. júna od 9.00 do 13.00 h na Hviezdoslavovej ulici a na Nádvorí

TRNAVSKÝ BLŠÁK

Príďte si nakúpiť veci na chalupu či letný výlet za výhodné ceny. Blšákoví predajci a predajkyne opäť ponúknu pestrú paletu vecí, oblečenia, či predmetov do domácnosti. Kniha a platne nájdete na Nádvorí

**■ 23. a 24. júna o 19.30 h na nádvorí radnice
 HUDBA NA RADNICI**

23. 6. o 19.30 h Antonio Vivaldi: Sinfonia G dur, Koncert pre štvoro huslí z cyklu L'Estro Armonico a Gloria pre sóla, zbor a orchester
 Účinkujú: Trnavský komorný orchester, Žilinský miešaný zbor a spevácky zbor Cantica Collegium Musicum z Martina pod taktovkou Štefana Sedlického

24.6. o 19.30 h

Argentínske rytmy

Účinkujú: Michal Červienka (sólo na akordeón), Trnavský komorný orchester

**■ 29. júna o 19.00 h na korze pred radnicou
 GARDEN PARTY NA KORZE**

Po minuloročnej mimoriadne úspešnej premiére sa začiatok kultúrneho leta bude opäť niesť v duchu záhradnej slávnosti priamo v centre mesta. Nebude chýbať dobré jedlo a hlavne skvelá hudba.

Postará sa o ňu maďarská latino kapela Barrio Latino, ktorá predviedla jeden z najlepších koncertov minulého roka. Maďarské zoskupenie doplnia pesničkár, skladateľ a spevák Peter Adamov a Trnavčanom dobre známy DJ Shakul

■ 29. júna o 20.00 h na Nádvorí NÁDVORIE KLASICKY

harfa: Michal Matejčík

■ 30. júna o 16.00 h na Nádvorí FESTIVAL RUŽOVÝCH VÍN

■ 30. júna o 20.00 h

**v Divadelnom štúdiu DISK
 Blaho Uhlár a kolektív DISK:
 STABILIZÁCIA**

Réžia: Blaho Uhlár
 Hrajú: Monika Babicová (alt.), Jozef Belica, Daniel Duban, Zuzana Jankovská, Braňo Mosný, Veronika Ostatníková, Ján Rampák a Peter Tilajčík

Súbor DISK vo svojej jubilejnej šesťdesiatej sezóne vychádza zo svojho pevného činohrneho zázemia a vo fragmentarizovanej kompozícii nám obnažuje banálne životné situácie ale aj férické vidiny. Vnútrodruhová agresivita je znovu impulzom ku krutej prezentácii vzťahov medzi ľuďmi, ale sme aj svedkami nežného porozumenia, hoci niekedy s tragickým obsahom.

Vstupné: 4 eurá, študenti 3,50.
 Predpredaj: v TTI mestska veža, rezervácie na tel. čísle 0905 930 923 alebo na daniel@duban.sk

**■ 3. júla o 17.00 h v záhrade
 Knižnice Juraja Fándlyho
 TRNAVSKÁ POETIKA**

Uvedenie novej básnickej zbierky jednej z najlepších slovenských poetiek Evy Luky, vlastným menom Evy Lukáčovej. Vyštudovala prekladateľstvo a tlmočníctvo – angličtinu v kombinácii s japončinou a japonskou literatúrou. Doktorát získala na prestížnej univerzite v Osake. Venovala sa písaniu básní, prekladom a tlmočeniu. Vyšli jej tri zbierky básní – Divosestra, Diablon a Havranjel. Získala niekoľko literárnych cien a jej poéziu preložili do mnohých svetových jazykov. Hudba: Pavel Opatovský a Laco Pagáč ■

Ekofest 2018

11. ročník benefičného environmentálneho open-air festivalu

Výťažok je každý rok venovaný na výsadbu zelene v Trnave

■ 21. júna – štvrtok kino Hviezda PREMIETANIE DOKUMENTÁRNYCH FILMOV

Vstup BEZPLATNÝ

8.30 h – 1. pásmo

Chránime našu Zem
Mac-mac- mackovia
Robinsonov sen
Stroj
Čiripachas
Mandragora
Veľký trééesk
Modrý med
Akvárium
Metropolis:
občania za ohradou
A to sa ako stalo?
Jeseň

10.00 h – 2. pásmo

Labuť
Vojny áut
List mladým ľuďom
Pravá cena uhlia
Nordlys – polárna žiara
Nie je už neskoro?
Vlčie hory

AUDIOVIZUÁLNA VÝSTAVA V KINE

Lisa Rave, Julieta Aranda:
How to write the planet?
(Ako písať planétu?)

■ 22. júna – piatok kino Hviezda PREMIETANIE DOKUMENTÁRNYCH FILMOV

Vstup BEZPLATNÝ

8.30 h – 1. pásmo

Mac – mac – mackovia
Robinsonov sen
Chránime našu Zem
Stroj
Čiripachas
Mandragora
Veľký trééesk
Modrý med
Akvárium
Metropolis:
občania za ohradou
A to sa ako stalo?
Jeseň

10.00 – 2. pásmo

Vojny áut
Labuť
List mladým ľuďom
Pravá cena uhlia
Nordlys – polárna žiara
Nie je už neskoro?
Živá rieka

AUDIOVIZUÁLNA VÝSTAVA V KINE

Lisa Rave, Julieta Aranda:
How to write the planet?
(Ako písať planétu?)

■ 23. júna – sobota amfiteáter

Kamenný mlyn

KONCERTY HUDOBNÝCH KAPIEL

15.30 víťaz súťaže

City music show

16.30 Family Friend

17.40 The Chronic Sleepers

18.50 Smola a hrušky

20.00 Arzén

21.30

PETER NAGY & Indigo

23.00 INEKAFE

Vstup: 8 € / 10 € (deti do 10 r.,
seniori od 65 r. a ZŤP BEZPLATNE)

SPRIEVODNÝ PROGRAM V HOTELI KOLIBA

Vstup BEZPLATNÝ

BESEDY A DISKUSIE

■ Andrej Kovarik: MANAŽMENT
KRAJINY

■ Iniciatíva Slovensko bez GMO:
CESTA K SLOVENSKU BEZ GMO

■ Michal Kravčík, Martin Kováč:
VODA PRE OZDRAVENIE KLÍMY
V TRNAVE

PREMIETANIE FILMOV

Živá rieka
Vlčie hory

PREZENTÁCIE ENVIRONMENTÁLNYCH ZDRUŽENÍ

Priatelia Zeme, Slovensko bez
GMO, Ľudia a voda

PROGRAM PRE DETI

Športový program na kúpalisku
Kamenný mlyn

Zmena programu vyhradená!
www.ekofest.sk

Radničné hry 2018

21. 6. 2018, 20.00 h

Inak sa mám fajn

Štúdio L + S

Réžia: Dodo Gombár

Účinkujú: Dominika Kavaschová,
Zuzana Porubjaková, Daniel Žulčák

Vstupné: 10 Eur

22. 6. 2018, 20.30 h

Letná noc

Divadlo Komédie

Réžia: Svetozár Sprušanský

Účinkuje: Kristína Farkašová
a Marcel Ochránek

Vstupné: 10 Eur

22. 6. 2018, 16.30 h

Tučniaky

detské predstavenie

Divadlo Komédie

Réžia: Svetozár Sprušanský

Vstupné: 3 Eur

25. 6. 2018, 19.30 h

Besame mucho

Radošinské naivné divadlo

Réžia: Ondrej Spišák

Účinkujú: Stanislav Šteпка,

Maruška Nedomová,

Simona Miháliková,

Natália Puklušová / Marta Maťová,

Andrea Martvoňová / Michaela

Szöcsová, Kamil Mikulčík / René

Štúr, Jozef Adamčík / Samuel Spišák,

Ladislav Hubáček, Vladimír Svítek

Vstupné: 16 Eur

Nádvorie radnice
21. – 25. 6. 2018

Foto Ctibor Bachratý

Predpredaj vstupeniek v sieti
Ticketportál a Trnava tourim
– mestská veža, alebo pred
predstavením na radnici

